

**Комунальний заклад Київської обласної ради
«Чорнобильський медичний фаховий коледж»**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник директора
з навчальної роботи
Тетяна САЛОБУТА

“___” _____ 20__р.

*Циклова комісія природничо-наукових та соціально-гуманітарних
дисциплін*

Галузь знань: 22 Охорона здоров'я
Спеціальність: 223 Медсестринство
Освітньо-професійна програма: Лікувальна справа
Сестринська справа
Освітньо-професійний ступінь: Фаховий молодший бакалавр
Вид освітнього компонента: Нормативна
Мова викладання: Українська

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА**

ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ

Викладач

Квітковський Сергій Володимирович
спеціаліст вищої категорії

СХВАЛЕНО

на засіданні ЦК природничо-наукових та
соціально-гуманітарних дисциплін

Протокол № ___ від «___» _____ 2025р.

Голова ЦК _____ Тетяна КАРАСЮК

Педнавантаження
викладача Квітковського Сергія Володимировича
на 2025-2026 навчальний рік

І півріччя											
№	Освітній компонент	Група	Лекція	Практика	Самостійна робота	Консультації	Екзамен	Консультації	Факультатив	Консультації	Методк.
1	Історія України	1А	20								
		1В	20								
2	Історія та культура України	1Б	60		30	1	5	2			
		2А	60		30	1	5	2			
		2В	60		30	1	5	2			
3	Всесвітня історія	1А	35								
		1В	35								
4	Громадянська освіта	1А	30								
		1В	30								
5	Основи правознавства	2А	40		20						
		2В	40		50						
6	Історія медицини	2Г	60		30	1					
	Всього	514	490			4	15	6			
II півріччя											
1	Основи філософських знань та соціологія	1Б	60		30	1					
2	Історія України	1А	32								
		1В	32								
3	Всесвітня історія	1А	35								
		1В	35								
4	Громадянська освіта	1А	40								
		1В	40								
5	Історія медицини	1Б	60		30	1					
		2Б	60		30	1					
6	Основи правознавства	2Б	40		20						
		2Г	40		50						
7	Факультатив Історія України	2А							10		
		2В							10		
	Всього	498	474			3			20		
	Разом	1012	964			7	15	6	20		

Заступник директора з навчальної роботи
Викладач

Тетяна САЛОБУТА
Сергій КВІТКОВСЬКИЙ

**Комунальний заклад Київської обласної ради
"Чорнобильський медичний фаховий коледж"**

Затверджую

Заст. директора
з навчальної роботи

_____ Гетяна САЛОБУТА

"__" _____ 20__ року

**Циклова комісія *природничо-наукових та соціально-гуманітарних
дисциплін***

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Історія та культура України

Галузь знань:	22 Охорона здоров'я
Спеціальність	223 Медсестринство
Освітньо-професійна програма:	Сестринська справа Лікувальна справа
Освітній ступінь:	Фаховий молодший бакалавр
Мова викладання:	Українська

Робоча програма **Історія та культура України**
для здобувачів освіти за спеціальністю **223 Медсестринство,**
ОПП **Сестринська справа**
2024 року

Квітковський Сергій Володимирович, викладач вищої категорії

Розробники: (вказати авторів, їхні посади, наукові ступені та вчені звання)

Робоча програма затверджена на засіданні циклової комісії **природничо-наукових та соціально-гуманітарних дисциплін**

Протокол № _____ від " ____ " _____ 20__ року

Голова комісії _____ **Тетяна КАРАСЮК**

Перезатверджено:

20__ рік _____
20__ рік _____
20__ рік _____
20__ рік _____

1. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, напрямок підготовки, освітньо- професійний ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 3	Галузь знань <u>22 Охорона здоров'я</u> спеціальність <u>223 Медсестринство</u>	Нормативна
Загальна кількість годин - 90	Освітньо-професійна програма <u>Сестринська справа</u>	Рік підготовки:
		2-й
		Семестр
		3-й
		Лекції:
		36 год
		Семінарські:
24 год		
Самостійна робота:		
30 год.		
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи студента -	Освітньо-професійний ступінь <i>фаховий молодший бакалавр</i>	Вид контролю: <i>Екзамен</i>

2. Мета та завдання освітнього компонента

Розбудова незалежної демократичної України пов'язана із розвитком системи освіти і виховання. В законі України «Про освіту» говориться: «Освіта – основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави. Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових та фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями.»

В системі навчальних дисциплін особливе місце сьогодні відведено національній історії.

Навчальна дисципліна «Історія та культура України» зобов'язана формувати всебічно розвинуту та соціально активну особу. З метою виконання цього завдання вона покликана забезпечити:

- глибокі знання історичного шляху українського народу, розвитку його національних цінностей;
- вміння визначити вклад національних цінностей в загальнолюдські;
- переконливо засвоїти ідеали гуманізму та демократії;
- формувати історичну свідомість як основу всієї суспільної свідомості;
- привити самостійні пізнавальні, творчі, самостійні навички підходу до історичного минулого та реального сьогодення.

Навчально – виховний процес слід будувати на таких принципах:

- принципи гуманізму, який забезпечить врахування суб'єктивної ролі людини, посилить увагу до історичних осіб, вміння визначити політичні та інтелектуальні біографії та соціально – психологічні процеси;
- емоційно – вартісне ставлення до подій і людей, що дасть можливість формувати морально – вартісні оцінки подій, людських вчинків, вміння визначати громадську позицію;

Нові навчальні плани сприяють тому, щоб забезпечити реалізацію цих принципів, виділено час на самостійну роботу. Перспективи для творчості створює лекційно – семінарська форма організації навчально – виховного процесу.

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного)

суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК 3.

Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК 8. Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.

СК 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).

РН 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.

РН 2. Застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності.

РН 5. Дотримуватися правил охорони праці та безпеки життєдіяльності.

РН 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

Після вивчення освітньої компоненти здобувачі освіти повинні знати:

- автономія, археологічна культура, асиміляція, багатопартійність, влада, власність, герб, гімн, гетьман. гривня,
- громада, громадянське суспільство, гуманізм, геноцид, демографія, демократія,
- держава, державна мова, діаспора, демагогія, дисидент, дипломатія, експансія, етнос, закон, звичаєве право, імперія, індустріальне суспільство, історія, історична школа, історичні закономірності,
- козацька рада, козацький стан, конституція, літопис, метрополія, міжнародна політика, модернізація, монархія, народництво, нація, національно-визвольний рух, - національна меншина, парламентаризм,
- первісне суспільство, племена, політика, популізм, політична партія, політична еліта, право,
- промисловий переворот, протекторат, революція, релігія, референдум, реформи, рід, символіка, суверенітет, тоталітаризм, українське питання, українська революція, “українізація”, універсал, установчі збори, шістдесятники, федерація, християнство, цивілізація, громадянське суспільство.

- предмет, мету його вивчення, завдання і значення курсу;
- загальні відомості про культурний процес;
- особливості культурних епох, їхні духовні цінності та пріоритети;
- досягнення в різних галузях духовної культури;
- художні стилі і шедеври культури;
- види і жанри мистецтв, їхню мову;
- найважливіші етапи в розвитку медицини та видатних діячів української медичної культури;
- провідних діячів науки і культури, які визначають характер і особливості культури тієї чи іншої епохи;
- роль національної культури в утвердженні і розвитку незалежної України.

Здобувачі освіти повинні вміти:

- порівнювати, аналізувати, узагальнювати і критично оцінювати історичні факти та діяльність осіб;
- оцінювати події та діяльність людей в історичному процесі з позиції загальнолюдських цінностей;
- співставляти історичні події, процеси з періодами (епохами);
- розрізняти тенденційно подану історичну інформацію;
- орієнтуватися у науковій періодизації історії України;
- працювати з відповідною літературою; вміти самостійно добувати історичну інформацію за темою;
- використовувати сучасні інформаційні можливості; аргументовано, на основі історичних фактів відстоювати власні погляди на ту чи іншу проблему
- самостійно складати конспект, тези, готувати реферат, доповідь на конференцію.
- студенти повинні брати участь у дискусіях, “круглих столах”, конференціях, написанні конкурсних студентських робіт.
- аналізувати явища духовного життя, визначати природу різних жанрів художньої творчості й видів мистецтва, орієнтуватися в багатому світі духовної культури.
- розрізняти особливості світобачення кожної культурно-історичної епохи.
- аналізувати культурний розвиток України в різні історичні періоди, давати порівняльну характеристику вітчизняної та зарубіжної культури.
- збагачувати власну духовну культуру шляхом самоосвіти, систематично працювати над вдосконаленням культурно-освітніх знань.

Здобувачі освіти мають бути поінформовані про:

- поняття, суть та значення історії та культури, як науки, загальні

- тенденції розвитку світової історії та культури, досягнення українського народу та найвідоміших цивілізацій світу;
- загальні умови розвитку української історії та культури в окремі історичні періоди, найважливіші досягнення національної культури відомих митців та діячів.

3. Програма освітнього компонента

		Зміст	
1	<i>Лекція</i>	<p>Історія України як самостійний курс. Найдавніші часи в історії України. Початок людської цивілізації на території України</p> <p>Предмет, завдання та історіографія курсу історія України. Концепції історії України, її наукова періодизація. Початок людської цивілізації на території України. Періодизація історії первісного суспільства. Поява первісної людини. Первісні поселення. Трипільська культура.</p> <p><i>Кіммерійці і таври. Розселення скіфів. Сармати. Грецькі міста – держави у Північному Причорномор'ї. Археологічні відомості з історії нашого краю.</i></p>	2
	<i>Самостійна робота</i>	<p>Східні слов'яни. Київська Русь та її місце в історичній долі українського народу.</p> <p>Походження та розселення слов'ян. Заняття, суспільний устрій, побут та звичаї. Відомості з історії нашого краю. Концепції походження держави Київська Русь та її назви. Перші київські князі, їх зовнішня та внутрішня політика. Розквіт Київської держави. Державний лад, господарство, торгівля. Культура Київської Русі. Відомості з історії нашого краю.</p>	1
2	<i>Лекція</i>	<p>Східні слов'яни. Київська Русь та її місце в історичній долі українського народу.</p> <p>Походження та розселення слов'ян. Концепції походження держави Київська Русь та її назви. Перші Київські князі, їх зовнішня та внутрішня політика. Розквіт Київської Русі.</p>	2

	<p style="text-align: center;">Роздробленість України – Русі. Галицька, Волинська держава. Українські землі в складі Литви та Польщі.</p> <p>Причини та наслідки занепаду. Київське, Переяславське, Чернігівське князівство. Північно – Східна Русь. Боротьба з монголо – татарською навалою. Походження назви «Україна», «Русь». Формування української народності. Наш край у 7 – 8 ст.</p> <p>Галицько – Волинська держава. Галицьке князівство. Роман Мстиславич. Утворення Галицько – Волинського князівства. Соціально – економічне та політичне становище. Данило Галицький. Галицько – Волинська держава в 13 – І п. 14 ст. Роль Галицько – Волинської держави в економічному, політичному та культурному житті України.</p> <p>Загарбання Галичини Польщею, Угорщиною та Молдавією. Вхідження Волині та Наддніпрянщини до складу Великого Київського князівства. Устрій, господарство, побут українських земель в складі Литви. Боротьба за відновлення державності України. Наступ польських феодалів на українські землі. Поглинення Галицького князівства і Західної Волині. Кревська унія 1385 р. Ліквідація удільних князівств.</p> <p><i>Включення Буковини до складу Молдавії. Захоплення Закарпаття Угорщиною. Наступ лицарів Тевтонського ордену. Грюнвальдська битва. Завершальний етап формування української народності.</i></p> <p style="text-align: center;">Роздробленість України – Русі. Галицька, Волинська держава. Українські землі в складі Литви та Польщі.</p> <p>Причини та наслідки занепаду Київської Русі. Боротьба з монголо - татарською навалою. Галицько – Волинська держава, її утворення, економічний, соціально – політичний розвиток. Наступ польських феодалів на українські землі. Кревська унія 1385 р. Завершальний етап формування української народності.</p> <p style="text-align: center;">Українське козацтво. Запорізька січ. Національно – визвольна війна українського народу 1648 – 1657 рр.</p> <p>Боротьба українського народу проти іноземної експансії. Виникнення козацтва. Д. Вишневецький. Заснування Запорізької Січі. Адміністративно – територіальний устрій, господарство, традиції. Військове мистецтво. Козацька символіка. Реєстрові та нереєстрові козаки. Походи козаків на Кримське ханство та</p>	<p>2</p> <p>2</p> <p>1</p> <p>2</p>
3	<p style="text-align: center;">Семінарське заняття</p> <p style="text-align: center;">Лекція</p>	
	<p style="text-align: center;">Самостійна робота</p>	

4	<p>Семінарське заняття Туреччину. <i>Культурно – національний рух в Україні. Братства, освіта, книгодрукування. Києво – Могилянська академія. П. Могила та його реформи. Вплив європейського Відродження на розвиток української культури. Наш край в 14 – 16 ст.</i></p> <p><i>Національно – визвольна війна українського народу 1648 – 1657 рр. наростання антикріпосницької боротьби. Протипольські козацько – селянські війни 30 рр. 17 ст. Боротьба і визвольний рух. Становище української православної церкви. Іов Борецький, селянсько – козацька війна 1648 – 1654 рр., її національні та соціальні складові, х/р і рушійні сили. Формування елементів державності в ході війни. Зборівська і Білоцерківська угоди. Битва під Берестечком. Основний зміст «березневих статей» 1654 р. Воєнні дії проти Польщі 1654 – 1657 рр. Історична роль Б.Хмельницького. Наш край в 17 ст.</i></p> <p>Українське козацтво. Запорізька січ. Національно – визвольна війна українського народу 1648 – 1657 рр.</p> <p><i>Виникнення козацтва. Заснування Запорізької Січі. Устрій, господарство, традиції. Походи козаків. Культурно – національний рух в Україні. Протипольські козацько – селянські війни 30 рр. 17 ст. Становище української православної церкви. Селянсько – козацька війна 1648 – 1654 рр. Зборівська та Білоцерківська угоди. Березневі статті 1654 р. Історична роль Б.Хмельницького.</i></p> <p>Криза української державності. Руїна. Доба І.Мазепи. Занепад та ліквідація Гетьманщини.</p> <p><i>Доба І.Мазепи. Занепад та ліквідація Гетьманщини. Гетьманування І Виговського та Ю.Хмельницького. Гадяцька угода. Поділ України на Правобережну та Лівобережну. Руїна. Гетьманування П.Дорошенка. Занепад Правобережжя. Посилення Лівобережжя. Запорізька Січ у другій половині 17 ст. І.Сірко. Гетьманування І.Мазепи. Посилення наступу російського царизму на автономію України. Союз України зі Швецією. Полтавська катастрофа. Зруйнування Запорізької Січі. П.Орлик, його конституція. Політичне, соціально – економічне життя Гетьманщини в період її занепаду. Слобідська і Південна Україна. Остаточна ліквідація Запорізької Січі та Гетьманщини. Наш край в 18 ст.</i></p> <p>Криза української державності. Руїна. Доба І.Мазепи. Занепад та ліквідація Гетьманщини.</p> <p><i>Доба І.Мазепи. Занепад та ліквідація Гетьманщини.</i></p>	2
4	<p>Лекція</p>	2
	<p>Самостійна робота</p>	2
	<p>Семінарське заняття</p>	2

5	<p>Гадяцька угода. Поділ України на Правобережну та Лівобережну. Руїна. Союз України зі Швецією. Зруйнування Запорізької Січі. П.Орлик, його конституція. Остаточна ліквідація Запорізької Січі та Гетьманщини.</p> <p>Правобережна Україна і Західноукраїнські землі в 18 столітті.</p> <p>Соціально – економічне і національно – релігійне гноблення українського народу польською шляхтою. Повстання під проводом С.Палія. Гайдамацькі рухи. Коліївщина. М.Залізник, І.Гонта. Карпатське опришківство. Олекса Довбуш. Поділи Польщі і приєднання Правобережжя і Волині до Росії, Галичини і Буковини до Австрії. Становище української освіти. Вища школа. Наука. Книговидавнича справа. Козацькі літописи. Народна творчість. Література. Г.Сковорода. Розвиток передової громадської думки. Архітектура. Мистецтво.</p> <p>Наддніпрянська Україна і Західноукраїнські землі в 19 та 20 століттях.</p> <p><i>Наддніпрянська Україна в I пол.. 19 ст. Криза кріпосницької системи. Стан сільського господарства та промисловості. Загострення соціальних суперечностей. Політичне та національне гноблення українського народу. Початок національного відродження. І.Котляревський. Таємні товариства, Кирило – Мефодіївське братство. Т.Шевченко. Наддніпрянська Україна і II пол.. 19 ст. Скасування кріпосного права. Реформи 60 – 70 рр. Соціально – економічний розвиток в пореформений період. Антиукраїнська політика російського царизму. Російський революційний рух в Україні та національне питання. Український культурно – національний рух..</i></p> <p>Семінарське заняття Українофіли. Діяльність громад В.Антонович, М.Драгоманов. Виникнення українських політичних товариств і партій. Революція 1905 – 1907 рр. на Україні. Пожвавлення національного – культурного та політичного життя. Підготовка європейських держав до I Світової війни та Україна. Хід війни. Південно – Західний фронт. Посилення російського царизму в Наддніпрянщині. Наш край в 19 ст.</p> <p>Самостійна робота Західноукраїнські землі в I пол.. 19 ст. Економічна, культурна відсталість Галичини, Буковини та Закарпаття. Політика освіченого абсолютизму та її наслідки для західноукраїнських земель. Поява перших українських культурно – освітніх осередків. Прогресивний гурток «Руська трійця», альманах «Русалка Дністрова».</p>	2
---	---	---

**Самостійна
робота**

Національне відродження в Закарпатті та в Буковині. Революція 1848 р. та її вплив на розвиток краю. Західноукраїнські землі в 60 – 90 рр. 19 – 20 ст. Зміни в промисловості та сільському господарстві. Заснування та діяльність економічних та кооперативних установ. Безроздільне панування польської шляхти, румунських бояр та угорських баронів. Зростання національного свідомості. Москвофіли. Народовці. Радикалізація українського руху. Утворення партій. І.Франко, М.Павлик. Зв'язки прогресивних діячів Галичини та Наддніпрянини. Українське національне життя в Закарпатті та Буковині.

Розвиток освіти та науки. Лицеї, гімназії, семінарії. Львівський, Харківський та Київський університети. Культурно – освітні заклади та їх діяльність. Просвіта. Наукове товариство ім. Т.Шевченка. Археографічна комісія: І.Франко, М.Грушевський. Видавнича діяльність. Південно – Західна філія Російського географічного товариства. Література, театр, музика. Образотворче мистецтво. Скульптура. Живопис. Архітектура.

**Початок державного відродження України.
Українська національна революція (1917 – 1921 рр.)**

Лютнева революція в Росії. УЦР, її універсали. Всеукраїнський Національний конгрес. Військові, селянські та робітничі з'їзди. Генеральний секретаріат. Жовтневий переворот у Петрограді. Утворення УНР. Соціально – економічна, політична і національна програма. Війна РРФСР з УНР. Бій під Крутами. Брестський мир і ЦР, Гетьманський переворот. Зовнішня та внутрішня політика П.Скоропадського. Народні повстання в Україні. Падіння гетьманського режиму і утворення Директорії. Відновлення УНР. Акт Соборності України. 22.01.19. Наступ більшовицьких військ на Україну й утворення другого радянського уряду. Зимові походи військ УНР. Третій радянський уряд. Діяльність радянської влади в Україні. Отаманщина. Поразка національно – визвольної революції, її причини

**Початок державного відродження України.
Українська національна революція (1917 – 1921 рр.)**

Лютнева революція в Росії і утворення УЦР, її універсали. Жовтневий переворот у Петрограді. Утворення УНР. Війна РРФСР з УНР. Проголошення в Харкові УРР. Бій під Крутами. Брестський мир і ЦР, Гетьманський переворот. Зовнішня та внутрішня політика

П.Скоропадського. Падіння гетьманського режиму і утворення Директорії. Відновлення УНР. Наступ більшовицьких військ на Україну. Отаманщина. Поразка національно – визвольної революції, її причини. ЗУНР – створення та діяльність.

Міжвоєнний період в історії українського народу 1921 – 1939 рр.. Західна Україна в 20 – 50 рр.

Міжнародне становище України. Укладання Ризького мирного договору. Внутрішнє становище УРСР в період політики воєнного комунізму. Україна в роки НЕПу. Вхідження в СРСР. Національний комунізм. Українізація. «Розстріляне відродження», «Великий перелом» 1929 р. Формування командно – адміністративної системи Індустріалізація. Запровадження антинародного колгоспного ладу. Голодомор 1932 – 1933 рр. Сталінські репресії в Україні. Масове трудове змагання: ідеали та дійсність. Досягнення і втрати української культури. Поневолення Галичини та Волині – польськими, Буковини – румунськими, Закарпаття – чехословацькими окупантами. Соціально – економічне становище земель. Національно – визвольна боротьба. Політичні партії, їх програми та діяльність. Культурно – освітні, церковні, спортивно – молодіжні товариства, їх роль у піднесенні національної свідомості українців. Нова ідеологія Створення УВО, ОУН. Західноукраїнська інтелігенція, її доля. Карпатська Україна.

6

Лекція

Україна в період Світової війни (1939 – 1945 рр.). Україна у післявоєнний період.

Україна в планах тоталітарних режимів. Радянсько – німецькі договори 1939 р. Приєднання західноукраїнських земель до СРСР. Сталінський режим. Початок німецько – радянської війни, фашистська окупація України. Проголошення у Львові української самостійної держави 30 червня 1941 року. Гітлерівський терор. Партизанський рух. УПА. Боротьба УПА проти фашистського режиму. . Визволення України Радянською армією. Боротьба УПА проти сталінського режиму. Міжнародне становище України. Завершення формування територіальних кордонів. Початок мирного життя. Політичний стан суспільства. Репресії та депортації. Становище народного господарства. Відбудова промисловості. Проблеми в розвитку сільського господарства. Голод 1946 – 1947 рр., його причини та наслідки. Культурне життя, здобутки і втрати.

2

<i>Семінарське заняття</i>	<p>Україна в період Світової війни (1939 – 1945 рр.). Україна у післявоєнний період. Напередодні війни (1939 р.). Радянсько – німецька війна 1941 – 1945 рр. Міжнародне становище України. Становище народного господарства. Культурне життя. Спроби реформи 1956 – 1965 рр. Наростання кризових явищ (1965 – 1985 рр.)</p>	2
<i>Самостійна робота</i>	<p><i>Перші кроки лібералізації суспільно – політичного життя. Зрушення в офіційній політиці. Боротьба з культом особи Сталіни. Становище України в складі СРСР у добу Хрущова. Україна на міжвоєнній арені. Спроби застосування економічних методів господарювання. Реформи М.С.Хрущова в промисловості. Проблеми в сільському господарстві. Волюнтаризм в сфері сільськогосподарського виробництва. Запровадження масштабних заходів у соціальній сфері освіти, науки і культури. Запровадження дисидентського руху. Суспільно – політичне життя республіки. Методи керівництва Л.І.Брежнєва. Партійно – державне керівництво УРСР під контролем центру. Конституція СРСР 1977 р. і Конституція УРСР 1978 р. Становище в народному господарстві. Крах економічних експериментів. Поглиблення кризи в промисловості і сільському господарстві.. Хижацька експлуатація природних багатств в Україні. Зміни в соціальній структурі. Демографічні умови. Життєвий рівень. Русифікація. Нагромадження недоліків у системі народної освіти. Уповільнення темпів розвитку науки. Політика заборони у художній творчості.. Організація Руху Опору. Посилення протестів проти порушення прав людини в 60 роки. Радикалізація національного питання в Україні в 70 роки. Українська еміграція і діаспора , розвиток подій в Україні. Дисидентський рух в нашому краї.</i></p>	2
<i>Самостійна робота</i>	<p>Україна на шляху до свободи і самостійності (1985 – 1991 рр.) Новий етап у розвитку національно – визвольного руху. Пробудження громадсько – політичної активності мас. Політичні реформи в СРСР. Початок роботи Верховної Ради. УРСР на постійній основі. Прийняття Декларації про державний суверенітет України. Зростання національної свідомості мас. Народногосподарська криза. Наслідки соціальної незахищеності населення. Падіння життєвого рівня. Загострення проблеми охорони здоров'я та екології. Катастрофа на Чорнобильській АЕС.</p>	2

Становище в галузі освіти, науки, культури. Спроби державного перевороту в СРСР.

Прийняття Верховною Радою УРСР Акту Незалежності України. Формування збройних сил та інших інститутів державності. Всеукраїнський референдум 1 грудня 1991 р. Обрання Л.М.Кравчука Президентом України. Політичні реформи в СРСР. Прийняття декларації про державний суверенітет України. Падіння життєвого рівня. Спроба державного перевороту в СРСР. Всеукраїнський референдум, обрання Президента..

Україна – незалежна суверенна держава 1991 – 1998 рр.

Угода про створення СНД. Зовнішньополітичний курс України. Україна і Кримська автономія. Проблема соціально – економічного розвитку. Вибори Верховної Ради України 1990 р. Обрання Л.Д.Кучми Президентом України. Прийняття Конституції України. Вибори до Верховної Ради 1998 р. Підсумки історичного шляху українського народу. Перспективи для України 21 ст.

Семінарське заняття

Еміграція українців за кордон

Три хвили еміграції українців за кордон, їх причини, напрями та особливості. Українська діаспора.

Еміграція українців за кордон

Еміграція українців за кордон. Українська діаспора.

Вступ. Культурологія як наука. Поняття про культуру

Самостійна робота

Культурологія як наука. Теорія культури. Поняття, структура та функції культури. Матеріальна та духовна культура. Філософські концепції культури. Релігійні основи світової культури. Поняття світової та національної культури. Медицина і медична культура як специфічна складова частина культури народу.

Первісна культура. Печерний живопис, глиняний посуд. Первісні вірування.

Культура Стародавнього світу

Стародавні цивілізації Сходу. Культура Стародавнього Єгипту. Культура Месопотамії. Культура Стародавньої Індії та Стародавнього Китаю. Особливості культури Японії.

Культура Греції. Періоди грецької культури. Найвизначніші досягнення греків. Медицина. Гіппократ. Особливості римської культури.

Студенти повинні знати про:

— шумеро-аккадську цивілізацію, вавилонську

2

2

	<p>культуру, писемність, наукові знання Месопотамії; — медичні знання, архітектуру, єгипетську цивілізацію, систему землеробства, математичні, астрономічні знання, медицину, архітектуру Єгипту, піраміди; харабську цивілізацію, веди, самобутність індійської культури; — найдавніші цивілізації Китаю, винаходи, астрономічні, математичні та медичні знання; — кріто-мікенську культуру; — періоди грецької культури, скульптуру, архітектуру, форми правління, науку, античну філософію; — римських діячів, скульптуру Риму, пам'ятки архітектури.</p> <p style="text-align: center;"><u>Культура Стародавнього світу</u></p> <p>7 <i>Лекція</i> Культура країн доколумбової Америки</p> <p style="text-align: center;">Культура Стародавнього світу Стародавні цивілізації Сходу. Культура Стародавнього Єгипту. Культура Месопотамії. Культура Стародавньої Індії та Стародавнього Китаю. Особливості культури Японії. Культура Греції. Періоди грецької культури. Найвизначніші досягнення греків. Медицина. Гіппократ. Особливості римської культури. Культура країн доколумбової Америки.</p> <p style="text-align: center;"><u>Культура стародавньої України</u> Найдавніші культури на території України. Трипільська культура. Культура скіфів, сарматів. Грецька колонізація Північного Причорномор'я. Розвиток слов'янської культури на території України.</p> <p><i>Самостійна робота</i></p>	2
8	<p><i>Лекція</i> Тема 4. Культура Київської Русі Розвиток писемності. Літописи. Нестор. Стан освіти. Християнство і його вплив на культуру Київської Русі. Література Русі. Архітектура Київської Русі. Іконопис, фрески, мозаїка. Медичні знання. Місце і роль культури Київської Русі у світовій та вітчизняній культурі.</p>	2

	<p>Сандро Ботічеллі, Леонардо да Вінчі, Мікеланджело, Тиціана, Яна ван Ейка, П. Брейгеля, А. Дюрера.</p> <p><u>Тема 6. Українська культура XIV — першої половини XVII ст.</u></p> <p>Самостійна робота Умови культурного розвитку України в складі Литовсько-Руської та Польської держав, втрата українцями своєї культурної еліти. Значення козацтва в культурному поступі українського народу. Церковні братства та їхня культурно-просвітня діяльність. Острозька Академія та Києво-Могилянський колегіум. К. Острозький, П. Могила, І. Вишенський. “Пересопницьке Євангеліє”.</p> <p>Самостійна робота Виникнення книгодрукування. І. Федоров. Архітектура та іконопис в Україні XIV—XVI ст. Російські іконописці. А. Рубльов.</p> <p>Студенти повинні знати про:</p> <ul style="list-style-type: none"> — братства, братські школи, Острозьку академію, Києво-Могилянський колегіум, П. Могилу; — літературу, книгодрукування, “Апостол”, “Острозьку Біблію”, “Пересопницьке Євангеліє”; — замки, церковну архітектуру. 	1
12	<p>Лекція Українська культура другої половини XVII—XVIII ст.</p> <p>Загальні умови розвитку української культури в другій половині XVII—XVIII ст. Освіта, книгодрукування, література. Наукова та громадська діяльність І. Гізеля, Д. Туптала, Ст. Яворського, Ф. Прокоповича, І. Галятовського.</p> <p>Козацьке бароко. Живопис. Д. Левицький, В. Боровиковський. Церковний живопис. Театр. Музика М. Березовський, А. Ведель, Д. Бортнянський. Література. Г. Сковорода.</p> <p>Студенти повинні знати про:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Києво-Могилянську академію, Р. Заборовського, Д. Ростовського, Ф. Прокоповича, Г. Сковороду; — ктиторський портрет, “парсуну”, оформлення іконостасів; — Й. Конзелевича, козацькі літописи, М. Дилецького, М. Березовського, Д. Бортнянського, козацьке бароко, Й. Шеделея, С. Ковніра, І. Григоровича-Барського; <p>Семінарське заняття</p>	2

<p>13</p>	<p>— Андріївську церкву, собор Святого Юра; — вертеп, водевіль, шкільну драму.</p> <p>Культура Нового часу Наукові відкриття. Реформація. Просвітництво. Французькі просвітителі Література. Вплив просвітницьких ідей на літературу. Ж. Мольєр, Ж.-Ж. Руссо, Д. Дефо, Д. Свіфт. Стилi художньої культури: бароко і класицизм. Мистецтво. Л. Берніні, Е. Греко, Д. Веласкес, П. Рубенс, Рембрандт.</p> <p>Неперевершені майстри музичного мистецтва: Г. Гендель, Й.-С. Бах, Й. Гайдн, К. Глюк, Л. ван Бетховен, В.-А. Моцарт.</p> <p>Студенти повинні знати про:</p> <p>— наукові відкриття, І. Кеплера, В. Гарвея, П. Фермц; — раціоналізм, емпіризм, французьких просвітителів, бароко, класицизм, Л. Берніні, М. да Караваджо, Е. Греко, Д. Веласкеса, П. Рубенса, Рембрандта; — музичне мистецтво.</p> <p>Культура Середньовіччя Культура Візантії. Суспільний лад. Церковна організація. Представники богословської та наукової думки. Візантійська архітектура. Іконописна школа.</p> <p>Самостійна робота Середньовічна культура та її досягнення. Вплив католицької церкви на розвиток культури, медицини. Схоластика. Ф. Аквінський, Р. Бекон, Ібн-Сіна.</p> <p>Виникнення університетів. Архітектура Середньовіччя, романський та готичний стиль.</p> <p>Культура епохи Відродження Особливості культури епохи Відродження та її гуманістичний зміст. Наукові відкриття епохи Відродження, Х. Колумб, М. Коперник. Гуманізм і медицина, А. Везалій. Література. Данте Аліг'єрі, Ф. Рабе, В. Шекспір, М. де Сервантес. Раннє Відродження в Італії. Мистецтво Високого Відродження: Леонардо да Вінчі, Рафаель, Мікеланджело, Тиціан. Особливості Відродження в інших країнах. П. Брейгель, А. Дюрер.</p>	<p>2</p> <p>2</p>
<p>14</p>	<p>Культура Нового часу Наукові відкриття. Реформація. Просвітництво. Французькі просвітителі. Література. Вплив просвітницьких ідей на літературу. Ж. Мольєр, Ж.-Ж. Руссо, Д. Дефо, Д. Свіфт. Стилi художньої культури: барокко і класицизм. Мистецтво. Л. Берніні, Е. Греко,</p>	

Д. Веласкес, П. Рубенс, Рембрандт.

Неперевершені майстри музичного мистецтва:
Г Гендель, Й.-С. Бах, Й. Гайдн, К. Глюк, Л. ван Бетховен,
В.-А. Моцарт.

Українська культура другої половини XVII— XVIII ст.

Загальні умови розвитку української культури в
другій половині XVII—XVIII ст. Освіта,
книгодрукування, література. Наукова та громадська
діяльність І. Гізеля, Д. Туптала, Ст. Яворського,
Ф. Прокоповича, І. Галятовського.

Козацьке бароко. Живопис. Д. Левицький,
В. Боровиковський. Церковний живопис. Театр. Музика
М. Березовський, А. Ведель, Д. Бортнянський. Література.
Г. Сковорода.

Тема 10. Українська культура XIX — початку XX ст.

Історичні обставини розвитку української культури.
Нова національна інтелігенція та її культуротворча робота
(І. Котляревський, М. Костомаров, П. Куліш,
П. Чубинський, П. Житецький, П. Юркевич,
С. Подолинський, М. Драгоманов).

Т.Г. Шевченко і культурне самоствердження нації.
Освіта. Наукові знання.

Медицина в Україні в XIX — на початку XX ст.
(В. Данилевський, І. Савченко, П. Перемешко, М. Гамалія,
М. Пирогов).

Література: М. Вовчок, П. Мирний,
М. Коцюбинський, Л. Українка, І. Франко.

Драматургія і театр: І. Карпенко-Карий,
М. Кропивницький, М. Заньковецька.

Музика: М. Лисенко, П. Ніщинський,
С. Крушельницька, М. Леонтович, С. Гулак-
Артемівський.

Образотворче мистецтво й архітектура:
К. Трутовський, М. Пимоненко, М. і О. Мурашки,
С. Васильківський. І. Труш, Ф. Кричевський,
О. Кульчицька, О. Щусев, В. Городецький.

Студенти повинні знати про:

— українське національне відродження, діяльність
нової української інтелігенції, “Енеїду”
І. Котляревського, М. Костомарова, Харківський
університет, Т. Осиповського, М. Остроградського,
М. Максимовича, Гімназію вищих наук у Ніжині,
Київський університет, Шевченка-художника,

*Семінарське
заняття*

15

Лекція

“Руську трійцю”;

— романтизм, архітектуру, містобудування, А. Меленського, В. Беретті, реалізм;

— громади, просвіти, П. Куліша, Валуєвський циркуляр, Емський указ, офорт.

Зарубіжна культура XIX — поч. XX ст.

Живопис: класицизм, романтизм, імпресіонізм. Ж.-Л. Давид, Ф. Гойя, Е. Делакруа, К. Моне, Е. Мане, О. Ренуар, Е. Дега.

Музика: Ф. Шуберт, Д. Верді, Ф. Ліст, П. Чайковський, К. Дебюсі, С. Рахманінов, К. Сен-Санс, Ф. Шаліпін.

Зародження кінематографа. Брати Люм'єри.

Українська культура XIX — початку XX ст.

Історичні обставини розвитку української культури. Нова національна інтелігенція та її культуротворча робота (І. Котляревський, М. Костомаров, П. Куліш, П. Чубинський, П. Житецький, П. Юркевич, С. Подолинський, М. Драгоманов).

Т.Г. Шевченко і культурне самоствердження нації. Освіта. Наукові знання.

Медицина в Україні в XIX — на початку XX ст. (В. Данилевський, І. Савченко, П. Перемешко, М. Гамалія, М. Пирогов).

Література: М. Вовчок, П. Мирний, М. Коцюбинський, Л. Українка, І. Франко.

Драматургія і театр: І. Карпенко-Карий, М. Кропивницький, М. Заньковецька.

Музика: М. Лисенко, П. Ніщинський, С. Крушельницька, М. Леонтович, С. Гулак-Артемівський.

Образотворче мистецтво й архітектура: К. Трутовський, М. Пимоненко, М. і О. Мурашки, С. Васильківський. І. Труш, Ф. Кричевський, О. Кульчицька, О. Щусев, В. Городецький.

*Самостійна
робота*

Студенти повинні знати про:

— українське національне відродження, діяльність нової української інтелігенції, “Енеїду” І. Котляревського, М. Костомарова, Харківський університет, Т. Осиповського, М. Остроградського, М. Максимовича, Гімназію вищих наук у Ніжині,

16	<p>Семінарське заняття</p> <p>Київський університет, Шевченка-художника, “Руську трійцю”;</p> <p>— романтизм, архітектуру, містобудування, А. Меленського, В. Беретті, реалізм;</p> <p>— громади, просвіти, П. Куліша, Валуєвський циркуляр, Емський указ, офорт.</p> <p>Зарубіжна культура ХІХ — поч. ХХ ст.</p> <p>Розвиток науки. Відкриття. Філософська думка. Головні напрямки літератури: романтизм, реалізм, натуралізм, символізм.</p> <p>Живопис: класицизм, романтизм, імпресіонізм. Ж.-Л. Давид, Ф. Гойя, Е. Делакруа, К. Моне, Е. Мане, О. Ренуар, Е. Дега.</p> <p>Музика: Ф. Шуберт, Д. Верді, Ф. Ліст, П. Чайковський, К. Дебюсі, С. Рахманінов, К. Сен-Санс, Ф. Шаліпін.</p> <p>Зародження кінематографа. Брати Люм’єри.</p> <p>Студенти повинні знати про:</p> <p>— клітинну теорію, еволюційну теорію, електричний струм, відкриття телеграфу, радіо, телефону, Т. Едісона, В. Рентгена, А. Нобеля, Г. Гегеля, Е. Канта, К. Маркса, Л. Фейєрбаха, Ф. Ніцше;</p> <p>— класицизм, реалізм, імпресіонізм, натуралізм, академізм, постімпресіонізм.</p> <p>Культурний розвиток України в 20—30-х роках ХХ ст.</p> <p>Події 1917 р. в Російській імперії та їх вплив на культурний розвиток України. Відродження української культури в період “українізації”. Література. Новаторське сценічне мистецтво. Лесь Курбас. Становлення української кінематографії. О. Довженко. Оновлення образотворчого мистецтва. М. Бойчук і його школа. Розвиток культури на західноукраїнських землях: О. Теліга, О. Ольжич.</p>	2
	<p>Лекція</p> <p>Розвиток української науки (М. Грушевський, І. Огієнко, В. Вернадський, М. Яворський, С. Єфремов, М. Василенко).</p> <p>Студенти повинні знати про:</p> <p>— боротьбу з неписьменністю, “українізацію”, ВУАН, Д. Заболотного, М. Крилова, Д. Багалія, М. Хвильового, М. Куліша, О. Телігу, О. Ольжича;</p> <p>— пролеткульт, ВАПЛІТЕ, неокласиків, театр</p>	2

	<p>“Березіль”, О. Курбаса, “Землю” О. Довженка, Н. Ужвій, А. Бучму, М. Бойчука, “розстріляне відродження”.</p> <p>Зарубіжна культура 20—30-х років ХХ ст. Особливості культури ХХ ст. Філософські концепції та їх вплив на громадське та культурне життя (марксизм, фрейдизм, екзистенціалізм). Розвиток освіти, науки та техніки. Ядерна фізика. Психологія. Література. Модернізм. Характеристика модерністських напрямків. Фовізм, кубізм, абстракціонізм, сюрреалізм. Творчість А. Матісса, П. Пікассо, К. Малевича, В. Кандінського, С. Далі.</p> <p>Студенти повинні знати про: — розвиток науки, ядерну фізику, Е. Резерфорда, Н. Бора, течії модернізму, авангардизм.</p> <p>Самостійна робота Культурний розвиток України в 20—30-х роках ХХ ст. Утвердження тотального партійного диктату над культурою. Боротьба з націонал-ухильництвом. ”Розстріляне відродження”. Розгром УАН.</p> <p>Семінарське заняття Культурно-просвітницька діяльність української еміграції в 20—30 роках</p> <p>Культурний розвиток України в 20—30-х роках ХХ ст. Події 1917 р. в Російській імперії та їх вплив на культурний розвиток України. Відродження української культури в період “українізації”. Література. Новаторське сценічне мистецтво. Лесь Курбас. Становлення української кінематографії. О. Довженко. Оновлення образотворчого мистецтва. М. Бойчук і його школа. Розвиток культури на західноукраїнських землях: О. Теліга, О. Ольжич. Розвиток української науки (М. Грушевський, І. Огієнко, В. Вернадський, М. Яворський, С. Єфремов, М. Василенко). Утвердження тотального партійного диктату над культурою. Боротьба з націонал-ухильництвом. ”Розстріляне відродження”. Розгром УАН. Культурно-просвітницька діяльність української еміграції в 20—30 роках.</p>
17	<p>Лекція Зарубіжна культура 20—30-х років ХХ ст. Особливості культури ХХ ст. Філософські концепції та їх вплив на громадське та культурне життя (марксизм, фрейдизм, екзистенціалізм).</p>

Лекція

Розвиток освіти, науки та техніки. Ядерна фізика. Психологія. Література.

Модернізм. Характеристика модерністських напрямків. Фовізм, кубізм, абстракціонізм, сюрреалізм. Творчість А. Матісса, П. Пікассо, К. Малевича, В. Кандінського, С. Далі.

Розвиток української та зарубіжної культури в другій половині ХХ ст

Розвиток українського кінематографа (С. Параджанов, І. Миколайчук). Театр: Н. Ужвій, А. Бучма, Г. Юра.

Музика: Л. Ревуцький, В. Лятошинський, Б. Руденко, Є. Мірошниченко, В. Івасюк, Д. Гнатюк.

Основні напрями розвитку медицини в Україні. Діяльність О. Богомольця, В. Філатова, О. Амосова

*Самостійна
робота*

Відродження та перспективи розвитку української культури на сучасному етапі

Проголошення незалежної Української держави і заходи щодо розбудови її культурного життя. Роль національної культури в утвердженні й розвитку незалежної держави. Національна тематика в літературі, образотворчому мистецтві, музиці в 90-х роках ХХ ст. В. Базилевський, В. Міняйло, І. Жиленко, Р.І ванченко, Н. Яремчук, Д. Петриненко, О. Бійма, В. Яворівський, А. Солов'яненко, Б. Ступка.

*Семінарське
заняття*

Відродження релігійного життя.

Боротьба за культурно-мовне відродження. Товариство української мови ім. Т.Г. Шевченка. Складності і перспективи сучасного культурного будівництва.

Діяльність української демократичної інтелігенції щодо відродження національної культури.

Культурне життя української діаспори далекого і ближнього зарубіжжя.

Студенти повинні знати про:

- діаспору, менталітет, толерантність, релігійне життя;
- розвиток освіти в Україні, вищі навчальні заклади;
- кіномистецтво в Україні;
- сучасну українську літературу, естрадне мистецтво

Розвиток української та зарубіжної культури в другій половині ХХ ст

Розвиток українського кінематографа

(С. Параджанов, І. Миколайчук). Театр: Н. Ужвій, А. Бучма, Г. Юра.

Музика: Л. Ревуцький, В. Лятошинський, Б. Руденко, Є. Мірошніченко, В. Івасюк, Д. Гнатюк.

Основні напрями розвитку медицини в Україні. Діяльність О. Богомольця, В. Філатова, О. Амосова

Розвиток української та зарубіжної культури в другій половині ХХ ст

Сучасна зарубіжна література: Ф. Моріак, О. Солженіцин, Л. Арагон, В. Фолкнер.

Музика: П. Домінго, Л. Паваротті, Р. Растропович. Молодіжна музика: “Бітлз”, Рок-революція.

Театр: М. Захаров, театр “Ла-Скала”, Б.Брехт.

Живопис і скульптура: І. Глазунов, Ернест Неізвестний.

Кінематографія: І. Бергман, А. Вайда, Ф. Фелліні, М. Михалков.

Українська культура повоєнного періоду.

Посилення партійного контролю над духовним життям суспільства в другій половині 40-х років. Література 60-х рр. Творчість Л. Костенко, Д. Павличка, І. Драча, М. Вінграновського, В. Стуса та ін.

Розвиток українського кінематографа

(С. Параджанов, І. Миколайчук). Театр: Н. Ужвій, А. Бучма, Г. Юра.

Музика: Л. Ревуцький, В. Лятошинський, Б. Руденко, Є. Мірошніченко, В. Івасюк, Д. Гнатюк.

Основні напрями розвитку медицини в Україні. Діяльність О. Богомольця, В. Філатова, О. Амосова.

Відродження та перспективи розвитку української культури на сучасному етапі

Проголошення незалежної Української держави і заходи щодо розбудови її культурного життя. Роль національної культури в утвердженні й розвитку незалежної держави. Національна тематика в літературі, образотворчому мистецтві, музиці в 90-х роках ХХ ст. В. Базилевський, В. Міняйло, І. Жиленко, Р.І ванченко, Н. Яремчук, Д. Петриненко, О. Бійма, В. Яворівський, А. Солов'яненко, Б. Ступка.

Відродження релігійного життя.

Боротьба за культурно-мовне відродження. Товариство української мови ім. Т.Г. Шевченка. Складності і перспективи сучасного культурного будівництва.

	<p>Діяльність української демократичної інтелігенції щодо відродження національної культури.</p> <p>Культурне життя української діаспори далекого і ближнього зарубіжжя.</p> <p>Студенти повинні знати про:</p> <ul style="list-style-type: none"> — діаспору, менталітет, толерантність, релігійне життя; — розвиток освіти в Україні, вищі навчальні заклади; — кіномистецтво в Україні; — сучасну українську літературу, естрадне мистецтво.
--	--

4. Структура освітнього компонента

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
1	Найдавніші часи в історії України. Початок людської цивілізації на території України.	3	2	-	1
2	Східні слов'яни. Київська Русь та її місце в історичній долі українського народу.	4	2	2	-
3	Роздробленість України – Русі. Галицька, Волинська держава. Українські землі в складі Литви та Польщі.	5	2	2	1
4	Українське козацтво. Запорізька січ. Національно – визвольна війна українського народу 1648 – 1657 рр.	5	2	2	1
5	Криза української державності. Руїна. Доба І.Мазепи. Занепад та ліквідація Гетьманщини.	4	2	2	-
6	Правобережна Україна і Західноукраїнські землі в 18 столітті.	2	-	-	2
7	Наддніпрянська Україна і Західноукраїнські землі в 19 та 20 століттях.	1	-	-	1

8	Початок державного відродження України. Українська національна революція (1917 – 1921 рр.)	4	2	2	-
9	Міжвоєнний період в історії українського народу 1921 – 1939 рр.. Західна Україна в 20 – 50 рр.	2	-	-	2
10	Україна в період Світової війни (1939 – 1945 рр.). Україна у післявоєнний період.	4	-	2	2
11	Спроби реформ 1956 – 1965 рр. Наростання кризових явищ 1965 – 1985 рр.	2	-	-	2
12	Україна на шляху до свободи і самостійності (1985 – 1991 рр.)	3	2	-	1
13	Україна – незалежна суверенна держава 1991 – 1998 рр.	2	2	-	-
14	Еміграція українців за кордон	4	2	2	-
	Усього	45	18	14	13

№ п/п	Назва змістових модулів і тем	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семинарські заняття	Самостійна робота
1	Культурологія як наука. Поняття про культуру	2	2		-
2	Культура Стародавнього світу	4	2	1	1
3	Культура стародавньої України	4			4
4	Культура Київської Русі	3	2	1	
5	Культура Середньовіччя	2	1	1	
6	Українська культура XIV — першої половини XVII ст.	2			2
7	Культура епохи Відродження	1	1		
8	Культура Нового часу	1	1		
9	Українська культура другої половини XVII—XVIII ст.	2	1	1	
10	Українська культура XIX — поч. XX ст.	4	2	2	
11	Зарубіжна культура XIX — поч. XX ст.	4			4
12	Культурний розвиток України в 20—30-х роках XX ст.	4	1	1	2
13	Зарубіжна культура 20—30-х	2	1	1	

	років XX ст.				
14	Розвиток української та зарубіжної культури в другій половині XX ст.	7	2	1	4
15	Відродження та перспективи розвитку української культури на сучасному етапі	3	2	1	
	Усього	45	18	10	17

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>1 семестр</i>		
1	Початок людської цивілізації на території України.	2
2	Східні слов'яни. Київська Русь та її місце в історичній долі українського народу.	2
3	Роздробленість України – Русі. Галицька, Волинська держава. Українські землі в складі Литви та Польщі.	2
4	Українське козацтво. Запорізька січ. Національно – визвольна війна українського народу 1648 – 1657 рр.	2
5	Криза української державності. Руїна. Доба І.Мазепи. Занепад та ліквідація Гетьманщини.	2
6	Початок державного відродження України. Українська національна революція (1917 – 1921 рр.)	2
7	Україна на шляху до свободи і самостійності (1985 – 1991 рр.)	2
8	Україна – незалежна суверенна держава 1991 – 1998 рр.	2
9	Еміграція українців за кордон	2
	Всього	18

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Культурологія як наука. Поняття про культуру	2
2.	Культура Стародавнього світу	2
3.	Культура Київської Русі	2
4.	Культура Середньовіччя Культура епохи Відродження	2
5.	Українська культура другої половини XVII—XVIII ст	1
6.	Культура Нового часу.	1
7.	Культурний розвиток України в 20—30-х роках XX ст. Зарубіжна культура 20—30-х років XX ст.	2
8.	Розвиток української та зарубіжної культури в другій половині XX ст.	2
9.	Відродження та перспективи розвитку української культури на сучасному етапі	2
	Всього	18

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>1 семестр</i>		
1	Східні слов'яни. Київська Русь та її місце в історичній долі українського народу.	2
2	Роздробленість України – Русі. Галицька, Волинська держава. Українські землі в складі Литви та Польщі.	2
3	Українське козацтво. Запорізька січ. Національно – визвольна війна українського народу 1648 – 1657 рр.	2
4	Криза української державності. Руїна. Доба І.Мазепи. Занепад та ліквідація Гетьманщини.	2
5	Початок державного відродження України. Українська національна революція (1917 – 1921 рр.)	2
6	Україна в період Світової війни (1939 – 1945 рр.). Україна у післявоєнний період.	2
7	Еміграція українців за кордон	2
	Всього	14

Теми семінарських занять

№ п/ п	Назва теми	Кількіст ь годин
1	Культура Стародавнього світу	1
2	Культура Київської Русі	1
3	Культура Середньовіччя Культура епохи Відродження	1
4	Культура Нового часу Українська культура другої половини XVII—XVIII ст.	1
5	Українська культура XIX — поч. XX ст. Зарубіжна культура XIX — поч. XX ст.	2
6	Культурний розвиток України в 20—30-х роках XX ст. Зарубіжна культура 20—30-х років XX ст.	2
7	Розвиток української та зарубіжної культури в другій половині XX ст.	2
Усього		10

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>1 семестр</i>		
1	Найдавніші часи в історії України. Початок людської цивілізації на території України	1
2	Роздробленість України – Русі. Галицька, Волинська держава. Українські землі в складі Литви та Польщі.	1
3	Українське козацтво. Запорізька січ. Національно – визвольна війна українського народу 1648 – 1657 рр.	
4	Правобережна Україна і Західноукраїнські землі в 18 столітті.	1
5	Наддніпрянська Україна і Західноукраїнські землі в 19 та 20 століттях.	1
6	Міжвоєнний період в історії українського народу 1921 – 1939 рр.. Західна Україна в 20 – 50 рр.	1
7	Україна в період II Світової війни (1939 – 1945 рр.). Україна у післявоєнний період.	1
8	Україна на шляху до свободи і самостійності (1985 – 1991 рр.)	4
9	Україна – незалежна суверенна держава 1991 – 1998 рр.	3
Всього		13

Самостійна робота

№ з/п	Назва тем	Кількість годин
1.	Культурологія як наука. Поняття про культуру	
2.	Культура Стародавнього світу	1
3.	Культура стародавньої України	4
4.	Українська культура XIV — першої половини XVII ст.	2
5.	Зарубіжна культура XIX — поч. XX ст.	4
6.	Культурний розвиток України в 20—30-х роках XX ст.	2
7.	Розвиток української та зарубіжної культури в другій половині XX ст.	4
	Всього	17

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Які причини виникнення гайдамацького та опришківського рухів в Україні. О. Довбуш.
2. Як проходило здійснення реформ 60-70 років XIX ст. в Україні?
3. Опишіть міжнародне становище України в період Хрущова
4. Розкрийте тенденції розвитку культури України XIV-XVI ст.
5. Охарактеризуйте столипінську аграрну реформу в Україні та її наслідки.
6. Які зміни відбулися в соціальній структурі суспільства. Демографічні умови. Життєвий рівень (1965-1985 рр.).
7. Розкажіть про заснування Запорізької Січі.
8. Розкажіть про універсали Центральної Ради та їх значення.
9. Радикалізація національного питання в Україні в 70-ті роки. Дисидентський рух.
10. Охарактеризуйте політику князя Володимира Великого. Значення запровадження християнства на Русі.
11. Розкрийте основний зміст “Березневих статей”.
12. Україна в роки нової економічної політики.
13. Розкрийте концепції походження держави, Київська Русь та її назви.
14. Назвіть причини і наслідки падіння гетьманського режиму і утворення Директорії.
15. Назвіть основні джерела вивчення культури стародавніх слов'ян.

16. Визначте суть Національно-визвольної війни українського народу.
(1648-1657 рр.)
17. Назвіть основні особливості трипільської культури.
18. Розкрийте напрямки і завдання дисидентського руху в Україні.
19. Опишіть розвиток міст – держав Північного Причорномор'я.
20. Війна РСФСР з УНР. Проголошення в Харкові Української Радянської Республіки. Бій під Крутами.
21. Розкажіть про початок радянсько-німецької війни і фашистську окупацію України.
22. Розкажіть про роздробленість України-Русі, назвіть причини та наслідки.
23. Розкрийте суть сталінської індустріалізації України та її соціальні наслідки.
24. Розкажіть про становище народного господарства в 1945-1955 рр.
25. Голод 1946-1947 рр., причини і наслідки.
26. Покажіть причини виникнення козацтва та діяльність Запорізької Січі.
27. Що таке русифікація в Україні, що проходила в (1965-1985 рр.)
28. Розкажіть про акт проголошення незалежності України та його історичного значення
29. Розкажіть коли і за яких умов Україна увійшла до складу СРСР.
30. Розкажіть коли і за яких умов в Україні виникає книгодрукування.
Назвіть перші друковані твори.
31. Розкажіть про розвиток України в кінці ХХ поч. ХХІ ст.
32. Коли і за яких умов було проголошено незалежність Карпатської України. Окупація Закарпаття іноземними військами.
33. Розкажіть про роль Києво – Могилянської академії в історії культурного поступу України козацької доби.
34. Що таке українська діаспора? Наші земляки в діаспорі. Проблеми діаспори.
35. Розкажіть про заняття, суспільний устрій, побут і звичаї східних слов'ян.
36. З'ясуйте причини гетьманського перевороту. Розкрийте зовнішню і внутрішню політику П. Скоропадського.
37. Опишіть становище українського населення в період окупації України гітлерівськими військами.
38. Розкажіть про утворення держави Київська Русь.
39. Охарактеризуйте діяльність Директорії УНР.
40. Розкажіть про визволення України радянською армією та боротьбу УПА проти сталінського режиму

41. Розкрийте причини остаточної ліквідації Запорізької Січі і Гетьманщини.
42. Розкрийте роль культури у формуванні українського етносу.
43. Розкажіть про спроби державного перевороту в СРСР і події в Україні.
44. Охарактеризуйте політичне становище суспільства в період (1945-1955рр.).
45. Розкажіть про наступ більшовицьких військ на Україну. Утворення П радянського уряду.
46. Розкажіть про розвиток культури Київської Русі.
47. Розкрийте причини, що визвали ліквідацію автономії України, та занепад Гетьманщини.
48. Розкажіть про голодомор 1932-1933 років. Причини та наслідки.
49. Розкрийте характерні риси міфології та релігійних вірувань східно - слов'янських племен.
50. Розкажіть про життя і побут кочових племен на території України.
51. В чому суть соціально-економічної, політичної, національної програми УНР.
52. Охарактеризуйте сталінський режим в західноукраїнських землях.
53. Розкажіть про найдавніші часи в історії України, про початок людської цивілізації на території України.
54. Розкрийте події, що відбувалися у лютому 1917 року в Росії. Утворення Центральної Рада, та її універсалів.
55. Покажіть яке місце займала Україна в планах тоталітарних режимів. Пакт Ріббентропа – Молотова.
56. Розкажіть коли і за яких умов виникає Гетьманщина. Поділ України на правобережну і лівобережну.
57. Охарактеризувати українізацію та її напрямки.
58. Коли була прийнята декларація про державний суверенітет України? Яке її значення.
59. Розкажіть про розквіт Київської Русі.
60. Розкрийте історичне значення акту соборності України 22 січня 1919 р.
61. Охарактеризуйте міжнародне становище України в перші післявоєнні роки.
62. Охарактеризуйте національно-визвольну боротьба українського народу в II-й пол. ХУІІІ ст. Коліївщина.
63. Розкажіть про причини польсько-української війни, виникнення Української галицької армії (УГА).

64. Розкажіть про суспільно-політичне життя республіки 1965-1985 рр.
Культура України цього періоду.
65. Назвіть періодизацію історії первісного суспільства. Первісні поселення.
66. Трипільська культура.
67. Розкажіть про жовтневий переворот у Петрограді та утворення УНР.
68. Коли і за яких умов відбулося приєднання західноукраїнських земель до СРСР.
69. Охарактеризуйте розвиток та роль Галицько-Волинського князівства.
Данило Галицький.
70. Визначте, якими були загальні тенденції розвитку української культури у другій половині XIX ст...
71. Боротьба з культом особи Сталіна та її значення для України.
72. Охарактеризуйте період кризи української державності. Руїна.

73. Чим характеризувався окупаційний режим в Україні 1941-1944 рр.
74. Розкрийте суть нового етапу національно-визвольного руху 1985-1990 рр.
75. Охарактеризуйте становище українських земель в складі Литви.
Розвиток культури цього періоду.
76. Розкажіть за яких умов відбувся розпад Австро-угорської імперії та утворення ЗУНР.
77. Дайте характеристику конституції СРСР 1977 року, УРСР – 1978 року.
78. Розкажіть про протипольські козацько-селянські війни 30-х років ХУІІ ст.
79. Чим характеризувалася політика більшовиків в Україні у 1919 р.
Воєнний комунізм.
80. Дайте характеристику дисидентського руху в 60-х роках в Україні.
81. Дайте характеристику розвитку Галицько-Волинської держави.
82. Які наслідки мала окупація України фашистськими військами.
83. Охарактеризуйте розвиток України періоду Хрущова..
Розвиток культури цього періоду.
84. Розкажіть про боротьбу з монголо-татарською навалою та її наслідки для Київської Русі.
85. Розкажіть про тенденції розвитку України на початку 1920 року.
86. Розкажіть про розвиток України періоду 1985 – 1991 рр..
Розвиток культури цього періоду.
87. Розкажіть про походження та розселення слов'ян.

88. Які наслідки мав Брестський мир для діяльності Центральної ради.
89. Коли і чому відбулося проголошення у Львові Української самостійної держави.
90. Правобережна Україна та Західноукраїнські землі у ХУІІІ ст. Особливості культурного розвитку.
91. Розкажіть про звільнення України від фашистських окупантів 1943-1944рр.
92. Розкрийте причини та наслідки еміграції українців за кордон в різні періоди. Українська діаспора.

9. Індивідуальні завдання

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Основні напрями розвитку медицини в Україні. Діяльність О. Богомольця, В. Філатова, О. Амосова.
2. Культурно-просвітницька діяльність української еміграції в 20—30 роках.
3. Образотворче мистецтво й архітектура: К. Трутовський, М. Пимоненко, М. О. Мурашки, С. Васильківський. І. Труш, Ф. Кричевський, О. Кульчицька, О. Щусев, В. Городецький.
4. . Києво – Могилянська академія. П. Могила та його реформи.
5. Вплив європейського Відродження на розвиток української культури.
6. Наш край в 14 – 16 ст.
7. Український культурно – національний рух.. Українофіли. Діяльність громад В.Антонович, М.Драгоманов.

10. Методи навчання

1. Лекції
2. Практичні заняття
3. Організація самостійної роботи
4. Рольові ігри
5. Тестовий контроль знань
6. Захист повідомлень та реферативних напрацювань
7. Інтерактивні технології
8. Залік

11. Методи контролю

1. Вибіркове індивідуальне опитування перед початком занять.
2. Фронтальне опитування (усне, тестове, за індивідуальними завданнями).
3. Письмове опитування
4. Перевірка конспектів та виконання письмової самостійної роботи
5. Перевірка рефератів.
6. Оцінка активності студентів на занятті
7. Індивідуальна співбесіда

12. Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти з освітнього компонента

Історія та культура України

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИЙ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ

на теоретичних заняттях

Оцінка «5» - здобувач освіти:

- дає повні відповіді на всі запитання, правильно визначає поняття;
- точно формулює думки і обґрунтовує їх;
- послідовно і точно викладає матеріал;
- грамотно оформлює свою відповідь;
- вміє вирішувати ситуаційні задачі з виділенням першочергових заходів по наданню допомоги на догоспітальному етапі (правильні логічно обґрунтовані відповіді)

Оцінка «4» - здобувач освіти:

- відповідь задовольняє ті ж самі вимоги, що й відповідають на оцінку «5», але студент зробив незначні помилки в теоретичних знаннях та допустив невеликі неточності.

Оцінка «3» - здобувач освіти:

- знає і розуміє основні положення теми, але: є прогалини в теоретичних знаннях, в обґрунтуванні та осмисленні ситуаційних задач, допускає помилки при визначенні понять, термінології;
- у відповіді немає чіткості, послідовності;
- не вміє вирішувати задачі;
- плутає послідовність дії при наданні невідкладної допомоги.

Оцінка «2» - здобувач освіти:

- не орієнтується в матеріалі;
- виявляє не розуміння теми;
- допускає істотні помилки, що спотворюють зміст вивченого;
- відповідь відсутня.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ

на практичних заняттях

Рівні навчальних досягнень	Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача освіти
1. Високий	«5»	<p>Здобувач освіти вільно володіє темою заняття. Виконуючи завдання, виявляє творчі здібності, самостійно проводить аналогії, надає порівняльні характеристики, обґрунтовуючи свої відповіді, користується широким арсеналом доказів своєї думки, наводить приклади.</p>
		<p>Володіє уміннями і компетенціями для здійснення виробничих функцій при виконанні типових та нестандартних завдань виробничої діяльності, в тому числі: доглядом за хворими, профілактичною, організаційно-методичною та технічною.</p> <p>При виконанні практичних навиків здобувач освіти</p> <ul style="list-style-type: none"> • Повністю, без помилок виконує всі етапи алгоритму дій в повному обсязі • Враховує показання і протипоказання • Застосовує навички спілкування з пацієнтом на всіх етапах алгоритму. <p>Здобувач освіти також володіє:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціально-особистісними компетенціями – системним та креативним мисленням, властивостями комунікабельності та адаптивності, доцільної критичності і самокритичності; 2. Загально-науковими компетенціями – має базові знання з теми і застосовує їх при виконанні виробничих завдань; 3. Загально-професійними та

		<p>спеціалізовано-професійними компетенціями:</p> <ul style="list-style-type: none"> - застосовує на практиці принципи медичної етики та деонтології; - розуміє соціальні та правові наслідки своєї професійної діяльності; - володіє комунікативними навичками; - використовує стандарти та нормативну базу галузі охорони здоров'я; - володіє навичками з охорони праці та інфекційної безпеки. <p>При тестовому контролі виконує завдання 90-100% від загальної кількості тестових завдань.</p>
<p>2. Достатній</p>	<p>«4»</p>	<p>Здобувач освіти володіє темою заняття, виконує типові завдання виробничої діяльності, орієнтується в нестандартних ситуаціях, усвідомлює основні поняття, може пояснити зв'язок між причиною і наслідками.</p> <p>Володіє уміннями і компетенціями для здійснення виробничих функцій при виконанні типових та нестандартних завдань виробничої діяльності, в тому числі: доглядом за хворими, профілактичною, організаційно-методичною та технічною.</p> <p>При виконанні практичних навиків здобувач освіти допускає помилки в підготовчому етапі. Процедури виконуються в правильній послідовності. Допущені помилки не впливають на кінцевий результат та стан здоров'я.</p> <p>Здобувач освіти також володіє:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціально-особистісними компетенціями – системним та креативним мисленням, властивостями комунікабельності та адаптивності, доцільної критичності і самокритичності; 2. Загально-науковими компетенціями – має базові знання з базових наук і

		<p>застосовує їх при виконанні виробничих завдань;</p> <p>3. Загально-професійними та спеціалізовано-професійними компетенціями:</p> <ul style="list-style-type: none"> - застосовує на практиці принципи медичної етики та деонтології; - розуміє соціальні та правові наслідки своєї професійної діяльності; - володіє комунікативними навичками; - використовує стандарти та нормативну базу галузі охорони здоров'я; - володіє навичками з охорони праці та інфекційної безпеки. <p>При тестовому контролі виконує завдання 89,9-75 % від загальної кількості тестів.</p>
<p>3. Середній</p>	<p>«3»</p>	<p>Здобувач освіти виконує типові завдання професійної діяльності, має знання з теми заняття та базових дисциплін.</p> <p>Здобувач освіти володіє більшою частиною навчального матеріалу з теми, але не завжди робить правильні логічні висновки і узагальнення.</p> <p>Володіє загально-професійними і спеціалізовано професійними компетенціями.</p> <p>Не достатньо володіє навичками з охорони праці, інфекційної безпеки, знаннями нормативної бази в галузі охорони здоров'я.</p> <p>Володіє вміннями і компетенціями для здійснення виробничих функцій при виконанні типових та нестандартних завдань виробничої діяльності, в тому числі: доглядом за хворими, профілактичною, організаційно-методичною та технічною.</p> <p>При виконанні практичних навиків студент:</p> <ul style="list-style-type: none"> • допускає помилки, які завдають шкоди психологічному здоров'ю

		<p>пацієнта</p> <ul style="list-style-type: none"> • не може чітко указати показання і протипоказання для здійснення процедури • не чітко виконують підготовчий і завершальний етапи алгоритму практичного навичка. <p>При проведенні тестового контролю знань, виконує завдання на рівні 74,9-60% від загальної кількості тестів.</p>
<p>4. Початковий</p>	<p>«2»</p>	<p>Під час здійснення виробничих функцій, здобувач освіти виконує окремі типові завдання професійної діяльності. Не демонструє систему необхідних умінь для формування загально-професійних компетенцій, не володіє системним мисленням.</p> <p>Здобувач освіти частково усвідомлює значення теми для застосування в майбутній професійній діяльності фельдшера.</p> <p>Не повністю розуміє або плутає значення ключових понять з теми. Не достатньо володіє теоретичними знаннями, вміннями та навиками. Не здатний відповідати на більшість питань.</p> <p>Допускає помилки, які завдають шкоди здоров'ю пацієнта.</p> <p>При проведенні тестового контролю знань, виконує завдання на рівні 59,9 % і менше.</p>

Оцінювання роботи здобувачів освіти

Критерії оцінювання	оцінки			
	5	4	3	2
1. Оцінка усної відповіді на підготовчому та основному етапах	Повна, обґрунтована з використанням медичної термінології	Повна з непевними поясненнями або помилками з використанням медичної термінології	Неповна відповідь, але основні поняття засвоєні	Матеріал не засвоєно, відповідь відсутня або неправильна
2. Оцінювання тестів	100 – 90 % правильних відповідей	89,9 – 75 % правильних відповідей	74,9 – 60 % правильних відповідей	59,9 % та менше правильних відповідей
3. Рішення ситуаційних задач	Правильні логічно обґрунтовані відповіді	Правильні відповіді з недостатнім обґрунтуванням	Частково правильні відповіді, обрана тактика порушує стандартини	Відповіді відсутні
4. Практичні навички	Правильно виконує практичні навички, дотримуючись алгоритму послідовності дій	Виконує практичні навички з порушенням алгоритму дій або помилками, які не порушують стан жінки	Виконує практичні навички з порушенням алгоритму дій або помилками, які незначно порушують стан жінки	Неправильно виконує практичні навички або допускає помилки, які наносять шкоду жінці
5 Активність	Проактивний Приймає участь у виконанні завдань. Сам продукує ідеї	Активний Приймає участь у виконанні завдань		Пасивний Не приймає участь у виконанні завдань

Критерії оцінювання здобувачів освіти з освітнього компонента Історія та культура України

Критерії оцінювання досягнень здобувачів освіти

Засобами оцінювання результатів навчання можуть бути:

- диференційований залік;
- стандартизовані тести;
- командні проекти;
- реферати;
- опитування (усне або письмове; фронтальне, групове або індивідуальне);
- мультимедійні презентації здобувачів вищої освіти;
- клінічні (ситуаційні) задачі;
- демонстрація практичних навичок;
- контрольна робота.

Оцінювання активності і знань здобувачів освіти відбувається під час с практичних занять, поточного письмового та усного контролю, виконання підсумкових завдань.

Поточне оцінювання навчальної діяльності здобувачів освіти на практичних заняттях здійснюється за чотирибальною (національною) шкалою: «5» - (відмінно), «4» - (добре), «3» - (задовільно), «2» - (незадовільно) .

Критерії оцінювання знань і вмінь

При оцінюванні досягнень здобувачів фахової передвищої освіти враховується:

- застосування системного підходу: вміння бачити місце питання, що розглядається, як в структурі теми, так і в структурі курсу в цілому;
- правильність та повнота розкриття питання, вміння чітко, логічно, систематизовано викласти матеріал;
- рівень осмислення навчального матеріалу, повнота розкриття змісту понять, характеру закономірних зв'язків та залежностей між явищами, які вони відображають, точність застосування наукових термінів;
- рівень виявлення аналітичних вмінь, вмінь обґрунтувати основні положення викладеного матеріалу, демонструючи навички наукового узагальнення проблеми та вміння зробити достатньо мотивовані висновки;
- вільне володіння матеріалом як вміння зробити його повний або концентрований виклад, так і вміння використовувати матеріал у новій навчальній ситуації, знання основних концепцій проблеми, яка розглядається, вміння мотивовано викласти власну точку зору;
- вміння бачити прикладний аспект (практичне застосування) знань, що висвітлюються;
- використання додаткової літератури;
- культура мовлення.

Оцінка «5» (відмінно) ставиться, якщо у відповіді:

- зазначено і простежується розуміння місця питання, що розглядається, як в структурі теми, так і в структурі курсу в цілому;
- правильно і повно розкрито зміст матеріалу в обсязі програми, відповідь має чіткий, логічний та послідовний характер;
- повністю розкрито зміст понять, точно використано наукові терміни;
- відповідь насичена глибокими та розгорнутими судженнями;
- зроблено аргументовані висновки;
- здобувач освіти демонструє творче застосування знань при переформатуванні запитання.

Оцінка «4» (добре) ставиться, якщо у відповіді:

- зазначено і простежується розуміння місця питання, що розглядається, як в структурі теми, так і в структурі курсу в цілому;
- майже повно розкрито основний зміст матеріалу, відповідь структурована, проте наявні окремі помилки у послідовності викладу;
- надано правильне визначення понять і чітко використано наукові терміни;
- недостатньо виваженою та аргументованою є доказова база, недостатньо мотивовані висновки;
- здобувач освіти вільно оперує знаннями, може застосовувати їх у новій навчальній ситуації;
- у відповіді трапляються окремі мовленнєві помилки.

Оцінка «3» (задовільно) ставиться, якщо у відповіді:

- зміст навчального матеріалу викладено неповно, фрагментарно, відповідь має недостатньо стійкий (здобувач вищої освіти відповідав невпевнено) та послідовний характер;
- допущено певні помилки й неточності у використанні наукової термінології та визначенні понять;
- відповідь має формальний та переважно репродуктивний характер, висновки не аргументовані та не охоплюють всього змісту викладеного матеріалу;
- у новій навчальній ситуації здобувач освіти використовує лише окремі знання вивченого матеріалу;
- у відповіді наявні фактичні та мовленнєві помилки.

Оцінка «2» (незадовільно) ставиться, якщо у відповіді:

- здобувач освіти неспроможний відтворити зміст навчального матеріалу у певній послідовності, у відповіді окремі фрагменти знань перемежуються з розрізненими фактами та загальними фразами;
- допущено грубі помилки при визначенні понять та використанні термінології;
- викладений матеріал не узагальнено, висновки не сформульовано;
- у відповіді наявні грубі фактичні та мовленнєві помилки.

Оцінювання тестових завдань

Оцінка «5» (відмінно) - 100-90% правильних відповідей.

Оцінка «4» (добре) – 89,9-75% правильних відповідей.

Оцінка «3» (задовільно) – 74,9-60% правильних відповідей.

Оцінка «2» (незадовільно) – 59,9% і менше правильних відповідей.

Оцінювання розв'язання ситуаційної задачі

Оцінка «5» (відмінно) – здобувач освіти правильно виконав практичне завдання (ситуаційну вправу), спроможний аргументовано відстоювати свою думку.

Оцінка «4» (добре) - здобувач освіти показує не досить високі знання понятійного апарату та літературних джерел, вміє аргументувати свої думки та ставлення до відповідних категорій.

Оцінка «3» (задовільно) – здобувач освіти у цілому відповів на поставлене запитання, але не спромігся переконливо аргументувати свою відповідь, помилився у використанні понятійного апарату, показав недостатні знання літературних джерел.

Оцінка «2» (незадовільно) – здобувач освіти дає неправильну відповідь на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату та літературних джерел.

Оцінювання презентацій

Оцінка «5» (відмінно) - тему розкрито повно, використані матеріали демонструють розуміння теми, матеріал викладений в логічній послідовності, з використанням міждисциплінарних зв'язків, грамотно, раціонально використані можливості комп'ютерної анімації, презентація не перевантажена слайдами (до 15 слайдів), раціонально використані графіки, малюнки, діаграми тощо. Здобувач освіти чітко, впевнено та грамотно доповідає і викладає матеріал, відповідає на запитання, готовий до дискусії.

Оцінка «4» (добре) - тему розкрито частково, має місце порушення логічної послідовності, неповне використання міждисциплінарних зв'язків, допущені незначні граматичні помилки, недостатньо використані можливості комп'ютерної анімації, презентація перевантажена слайдами (або недостатньо слайдів для розкриття теми), на одному слайді багато дрібної інформації.

Оцінка «3» (задовільно) - наявні суттєві недоліки у виконанні презентації, тема розкрита частково, порушена логічна послідовність викладеного матеріалу, здобувач вищої освіти не завжди з розумінням підбирає матеріал, допущені помилки як в презентації, так і в доповіді. Не використані можливості комп'ютерної анімації, відсутній аналіз представлених матеріалів.

Оцінка «2» (незадовільно) - тему не розкрито, в роботі відсутні графіки, малюнки. Не використані можливості комп'ютерної анімації, відсутній аналіз представлених матеріалів. Здобувач вищої освіти не володіє матеріалом, не може відповісти на запитання.

Оцінювання рефератів

Оцінка виставляється з урахуванням двох параметрів:

- 1) обсяг виконаного реферату;
- 2) якість написання.

Оцінка «5» (відмінно) ставиться за реферат, який має обсяг 12 або більше друкованих (рукописних) сторінок; проблема, яка в ньому розглядається, викладена повно, послідовно, логічно; список використаної наукової літератури нараховує 5-6 джерел, відповідає сучасним правилам оформлення бібліографії.

Оцінка «4» (добре) ставиться за реферат, який має обсяг 8 сторінок; тема реферату викладена досить повно, але є певні недоліки у логіці викладу; бібліографічний список нараховує 4-5 джерел, відповідає сучасним правилам, але містить певні помилки.

Оцінка «3» (задовільно) ставиться, коли обсяг реферату є недостатнім для викладення обраної проблеми, і тому проблема розглядається поверхово; у бібліографічному списку менше чотирьох наукових джерел і є помилки.

Оцінка «2» (незадовільно) ставиться, якщо тема реферату нерозкрита, у бібліографічному списку менше 2 наукових джерел, і він подається не за сучасними правилами.

Оцінювання самостійної роботи

Оцінка «5» (відмінно) - здобувач вищої освіти надав повну, обґрунтовану відповідь на питання, використав всі рекомендовані джерела інформації, чітко відповідає на поставлені питання, дотримана етика посилань.

Оцінка «4» (добре) - здобувач вищої освіти надав достатню відповідь на питання, використав матеріали основних джерел інформації, надає відповіді на поставлені питання, допускає незначні помилки в обґрунтуванні, дотримана етика посилань.

Оцінка «3» (задовільно) - здобувач вищої освіти орієнтується в поняттях, частково розкрив питання, використані тільки матеріали підручника, відповідає на поставлені питання невпевнено, допускає фактичні помилки, дотримана етика посилань частково.

Оцінка «2» (незадовільно) - здобувач вищої освіти не виконав роботу, на поставлені питання не відповідає або допускає грубі помилки.

13. Методичне забезпечення

1. Програма вивчення дисципліни «Історія та культура України».
2. Конспекти лекцій всіх тем курсу
3. Методичний посібник для студентів з курсу «Історія та культура України» для практичних занять
4. Тестові завдання з навчальної дисципліни

14. Рекомендована література

Основна

О.Д.Бойко Історія України : посібник . – Київ. « Академвидав»

Історія світової та української культури: підручник для вищ. закл. освіти / В.А. Гречко, І.В. Чорний, В.А. Кушнерук, В.А. Режко. — К.: Літера ЛТД, 2002. — 464 с.

Кордон М.В. Українська та зарубіжна культура: курс лекцій. — К.: ЦУЛ, 2003. — 508 с.

Кормич Л.І., Багацький В.В. Культурологія (історія світової культури ХХ ст.): навч. посіб. — Х.: Одиссей, 2002. — 304 с.

Культурологія: теорія та історія культури: навч. посіб. — 2-ге вид.; за ред. І.І. Тюрменко. — К.: Центр навч. л-ри, 2005. — 368 с.

Українська та зарубіжна культура: навч. посіб. — 3-тє вид. — К.: Знання, КОО, 2002. — 557 с.

Хоменко В.Я. Українська і світова культура: підручник. — К.: Україна, 2002. — 333 с.

Додаткова

Гречко В.А., Чорний І.В. Історія світової та української культури: довідник для школярів та студентів. — К., 2009. — 416 с.

Зарудний Є. Усі міфи. Харків, 2007. — 214 с.

Подольська Є.А., Лихвар В.Д., Іванова К.А. Культурологія. — К., 2003.

Уманцев В.С. Мистецтво давньої України: історичний нарис. — К.: Либідь, 2002. — 204 с.

Яйленко Е.В. Барокко. — М.: ОЛМА Медиа Групп, 2009. — 128 с.

1000 шедевров живописи / Текст Ж. Гийу; пер. с франц. Е. Зотовой. — М.: ООО "Издательство АСТ", 2002. — 127 с.

15. Інформаційні ресурси

- Історія та гуманітарні дисципліни (ukrhist.at.ua/),
- "Історична правда" (istpravda.com.ua/),
- "Український історичний портал" (history.com.ua/),
- Military Ukraine Воєнно-історичний форум (forum.milua.org/),
- Історія цивілізацій (histori.com.ua/news.php),
- Історія українського козацтва (cossackdom.com),
- Україна Incognita: Історичний веб-проект (incognita.day.kiev.ua/),
- Архіви України (archives.gov.ua/),
- Український інститут національної пам'яті (memory.gov.ua/),
- Український центр вивчення історії Голокосту (holocaust.kiev.ua/),
- "Український воєнно-історичний портал" (milua.org/),

- [Historians.in.ua](http://historians.in.ua) (historians.in.ua/)
- Електронний архів українського визвольного руху (avr.org.ua/).
- "Енциклопедія України в Інтернеті" (The Internet Encyclopedia of Ukraine www.encyclopediaofukraine.com/),
 - "Міста та села України" Багатотомне енциклопедичне видання (who-is-who.ua/main/categories/21),
 - ІЗБОРНИК: Історія України IX-XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації (litopys.org.ua/),
 - Українська енциклопедія (uaopedia.com.ua/?cat=3).

**Структура си­ла­бу­су
Освітнього компонента «Історія та культура України»**

	Загальна інформація про викладача
Викладач курсу	Квітковський Сергій Володимирович, викладач вищої категорії
Контактний телефон	095 34 89 725
E. mail:	kvitkovskiysv1964@gmail.com
Консультації	Відповідно до розкладу консультацій. Можливі он-лайн консультації через Viber(095 34 89 725), ZOOM, Meet або подібні ресурси. Для погодження часу он-лайн консультацій слід писати на електронну пошту викладача або телефонувати.

**1. Назва освітнього компонента
«Історія та культура України»**

2. Обсяг освітнього компонента

Вид заняття	Кількість годин
Лекції	36
Семінарські	24
Самостійна робота	30

3. Ознаки освітнього компонента

Рік викладання	Курс (рік навчання)	Семестр	Спеціальність	Кількість кредитів/годин	Вид підсумкового контролю	Нормативна чи вибіркова
2025	2	3	Сестринська справа, Лікувальна справа	3	екзамен	Нормативна

4. Передумови вивчення освітнього компонента

- ґрунтується на попередньо вивчених ОК: «Всесвітня історія», «Українська мова», «Українська література»
- інтегрується з такими ОК: «Психологія», «Геронтологія», «Внутрішня медицина» «Історія медицини».

5. Мета й завдання освітнього компонента

Розбудова незалежної демократичної України пов'язана із розвитком системи освіти і виховання. В законі України «Про освіту» говориться: «Освіта – основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави. Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, розвиток її талантів, розумових та фізичних здібностей, виховання високих моральних якостей, формування громадян, здатних до свідомого суспільного вибору, збагачення на цій основі інтелектуального, творчого, культурного потенціалу народу, забезпечення народного господарства кваліфікованими фахівцями.»

В системі навчальних дисциплін особливе місце сьогодні відведено національній історії.

Навчальна дисципліна «Історія та культура України» зобов'язана формувати всебічно розвинуту та соціально активну особу. З метою виконання цього завдання вона покликана забезпечити:

- глибокі знання історичного шляху українського народу, розвитку його національних цінностей;
- вміння визначити вклад національних цінностей в загальнолюдські;
- переконливо засвоїти ідеали гуманізму та демократії;
- формувати історичну свідомість як основу всієї суспільної свідомості;

- привити самостійні пізнавальні, творчі, самостійні навички підходу до історичного минулого та реального сьогодення.

Навчально – виховний процес слід будувати на таких принципах:

- принципи гуманізму, який забезпечить врахування суб'єктивної ролі людини, посилить увагу до історичних осіб, вміння визначити політичні та інтелектуальні біографії та соціально – психологічні процеси;
- емоційно – вартісне ставлення до подій і людей, що дасть можливість формувати морально – вартісні оцінки подій, людських вчинків, вміння визначити громадську позицію;

Нові навчальні плани сприяють тому, щоб забезпечити реалізацію цих принципів, виділено час на самостійну роботу. Перспективи для творчості створює лекційно – семінарська форма організації навчально – виховного процесу.

Загальні компетентності:

- ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК 3. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.
- ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- СК 8. Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.
- СК 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).
- РН 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.
- РН 2. Застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності.
- РН 5. Дотримуватися правил охорони праці та безпеки життєдіяльності.
- РН 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та

неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

Після вивчення освітньої компоненти здобувачі освіти повинні знати:

- автономія, археологічна культура, асиміляція, багатопартійність, влада, власність, герб, гімн, гетьман. гривня,
- громада, громадянське суспільство, гуманізм, геноцид, демографія, демократія,
- держава, державна мова, діаспора, демагогія, дисидент, дипломатія, експансія, етнос, закон, звичаєве право, імперія, індустріальне суспільство, історія, історична школа, історичні закономірності,
- козацька рада, козацький стан, конституція, літопис, метрополія, міжнародна політика, модернізація, монархія, народництво, нація, національно-визвольний рух, - національна меншина, парламентаризм,
- первісне суспільство, племена, політика, популізм, політична партія, політична еліта, право,
- промисловий переворот, протекторат, революція, релігія, референдум, реформи, рід, символіка, суверенітет, тоталітаризм, українське питання, українська революція, “українізація”, універсал, установчі збори, шістдесятники, федерація, християнство, цивілізація, громадянське суспільство.
- предмет, мету його вивчення, завдання і значення курсу;
- загальні відомості про культурний процес;
- особливості культурних епох, їхні духовні цінності та пріоритети;
- досягнення в різних галузях духовної культури;
- художні стилі і шедеври культури;
- види і жанри мистецтв, їхню мову;
- найважливіші етапи в розвитку медицини та видатних діячів української медичної культури;
- провідних діячів науки і культури, які визначають характер і особливості культури тієї чи іншої епохи;
- роль національної культури в утвердженні і розвитку незалежної України.

Здобувачі освіти повинні вміти:

- порівнювати, аналізувати, узагальнювати і критично оцінювати історичні факти та діяльність осіб;
- оцінювати події та діяльність людей в історичному процесі з позиції загальнолюдських цінностей;
- співставляти історичні події, процеси з періодами (епохами);
- - розрізняти тенденційно подану історичну інформацію;
- орієнтуватися у науковій періодизації історії України;
- працювати з відповідною літературою; вміти самостійно добувати історичну інформацію за темою;

- використовувати сучасні інформаційні можливості; аргументовано, на основі історичних фактів відстоювати власні погляди на ту чи іншу проблему
- самостійно складати конспект, тези, готувати реферат, доповідь на конференцію.
- студенти повинні брати участь у дискусіях, “круглих столах”, конференціях, написанні конкурсних студентських робіт.
- аналізувати явища духовного життя, визначати природу різних жанрів художньої творчості й видів мистецтва, орієнтуватися в багатому світі духовної культури.
- розрізняти особливості світобачення кожної культурно-історичної епохи.
- аналізувати культурний розвиток України в різні історичні періоди, давати порівняльну характеристику вітчизняної та зарубіжної культури.
- збагачувати власну духовну культуру шляхом самоосвіти, систематично працювати над вдосконаленням культурно-освітніх знань.

Здобувачі освіти мають бути поінформовані про:

- поняття, суть та значення історії та культури, як науки, загальні тенденції розвитку світової історії та культури, досягнення українського народу та найвідоміших цивілізацій світу;
- загальні умови розвитку української історії та культури в окремі історичні періоди, найважливіші досягнення національної культури відомих митців та діячів.

6.Методична карта освітнього компонента

№ з/п	Тема	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
1	Найдавніші часи в історії України. Початок людської цивілізації на території України.	3	2	-	1
2	Східні слов'яни. Київська Русь та її місце в історичній долі українського народу.	4	2	2	-
3	Роздробленість України – Русі. Галицька, Волинська держава. Українські землі в складі Литви та Польщі.	5	2	2	1
4	Українське козацтво. Запорізька січ. Національно – визвольна війна українського народу 1648 – 1657 рр.	5	2	2	1
5	Криза української державності. Руїна. Доба І.Мазепи. Занепад та ліквідація Гетьманщини.	4	2	2	-
6	Правобережна Україна і Західноукраїнські землі в 18 столітті.	2	-	-	2
7	Наддніпрянська Україна і Західноукраїнські землі в 19 та 20 століттях.	1	-	-	1
8	Початок державного відродження України. Українська національна революція (1917 – 1921 рр.)	4	2	2	-
9	Міжвоєнний період в історії українського народу 1921 – 1939 рр.. Західна Україна в 20 – 50 рр.	2	-	-	2
10	Україна в період Світової війни (1939 – 1945 рр.). Україна у післявоєнний період.	4	-	2	2
11	Спроби реформ 1956 – 1965 рр. Наростання кризових явищ 1965 – 1985 рр.	2	-	-	2
12	Україна на шляху до свободи і самостійності (1985 – 1991 рр.)	3	2	-	1

13	Україна – незалежна суверенна держава 1991 – 1998 рр.	2	2	-	-
14	Еміграція українців за кордон	4	2	2	-
	Усього	45	18	14	13

№ п/п	Назва змістових модулів і тем	Кількість годин			
		Загальний обсяг	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота
1	Культурологія як наука. Поняття про культуру	2	2		-
2	Культура Стародавнього світу	4	2	1	1
3	Культура стародавньої України	4			4
4	Культура Київської Русі	3	2	1	
5	Культура Середньовіччя	2	1	1	
6	Українська культура XIV — першої половини XVII ст.	2			2
7	Культура епохи Відродження	1	1		
8	Культура Нового часу	1	1		
9	Українська культура другої половини XVII—XVIII ст.	2	1	1	
10	Українська культура XIX — поч. XX ст.	4	2	2	
11	Зарубіжна культура XIX — поч. XX ст.	4			4
12	Культурний розвиток України в 20—30-х роках XX ст.	4	1	1	2
13	Зарубіжна культура 20—30-х років XX ст.	2	1	1	
14	Розвиток української та зарубіжної культури в другій половині XX ст.	7	2	1	4
15	Відродження та перспективи розвитку української культури на сучасному етапі	3	2	1	
	Усього	45	18	10	17

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин

<i>1 семестр</i>		
1	Початок людської цивілізації на території України.	2
2	Східні слов'яни. Київська Русь та її місце в історичній долі українського народу.	2
3	Роздробленість України – Русі. Галицька, Волинська держава. Українські землі в складі Литви та Польщі.	2
4	Українське козацтво. Запорізька січ. Національно – визвольна війна українського народу 1648 – 1657 рр.	2
5	Криза української державності. Руїна. Доба І.Мазепи. Занепад та ліквідація Гетьманщини.	2
6	Початок державного відродження України. Українська національна революція (1917 – 1921 рр.)	2
7	Україна на шляху до свободи і самостійності (1985 – 1991 рр.)	2
8	Україна – незалежна суверенна держава 1991 – 1998 рр.	2
9	Еміграція українців за кордон	2
	Всього	18

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Культурологія як наука. Поняття про культуру	2
2.	Культура Стародавнього світу	2
3.	Культура Київської Русі	2
4.	Культура Середньовіччя Культура епохи Відродження	2
5.	Українська культура другої половини XVII—XVIII ст	1
6.	Культура Нового часу.	1
7.	Культурний розвиток України в 20—30-х роках XX ст. Зарубіжна культура 20—30-х років XX ст.	2
8.	Розвиток української та зарубіжної культури в другій половині XX ст.	2
9.	Відродження та перспективи розвитку української культури на сучасному етапі	2
	Всього	18

6. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>1 семестр</i>		
1	Східні слов'яни. Київська Русь та її місце в історичній долі українського народу.	2
2	Роздробленість України – Русі. Галицька, Волинська держава. Українські землі в складі Литви та Польщі.	2
3	Українське козацтво. Запорізька січ. Національно – визвольна війна українського народу 1648 – 1657 рр.	2
4	Криза української державності. Руїна. Доба І.Мазепи. Занепад та ліквідація Гетьманщини.	2
5	Початок державного відродження України. Українська національна революція (1917 – 1921 рр.)	2
6	Україна в період Світової війни (1939 – 1945 рр.). Україна у післявоєнний період.	2
7	Еміграція українців за кордон	2
	Всього	14

Теми семінарських занять

№ п\п	Назва теми	Кількість годин
1	Культура Стародавнього світу	1
2	Культура Київської Русі	1
3	Культура Середньовіччя Культура епохи Відродження	1
4	Культура Нового часу Українська культура другої половини XVII—XVIII ст.	1
5	Українська культура XIX — поч. XX ст. Зарубіжна культура XIX — поч. XX ст.	2
6	Культурний розвиток України в 20—30-х роках XX ст. Зарубіжна культура 20—30-х років XX ст.	2
7	Розвиток української та зарубіжної культури в другій половині XX ст.	2
	Усього	10

7. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
<i>1 семестр</i>		

1	Найдавніші часи в історії України. Початок людської цивілізації на території України	1
2	Роздробленість України – Русі. Галицька, Волинська держава. Українські землі в складі Литви та Польщі.	1
3	Українське козацтво. Запорізька січ. Національно – визвольна війна українського народу 1648 – 1657 рр.	
4	Правобережна Україна і Західноукраїнські землі в 18 столітті.	1
5	Наддніпрянська Україна і Західноукраїнські землі в 19 та 20 століттях.	1
6	Міжвоєнний період в історії українського народу 1921 – 1939 рр.. Західна Україна в 20 – 50 рр.	1
7	Україна в період II Світової війни (1939 – 1945 рр.). Україна у післявоєнний період.	1
8	Україна на шляху до свободи і самостійності (1985 – 1991 рр.)	4
9	Україна – незалежна суверенна держава 1991 – 1998 рр.	3
	Всього	13

Самостійна робота

№ з/п	Назва тем	Кількість годин
1.	Культурологія як наука. Поняття про культуру	
2.	Культура Стародавнього світу	1
3.	Культура стародавньої України	4
4.	Українська культура XIV — першої половини XVII ст.	2
5.	Зарубіжна культура XIX — поч. XX ст.	4
6.	Культурний розвиток України в 20—30-х роках XX ст.	2
7.	Розвиток української та зарубіжної культури в другій половині XX ст.	4
	Всього	17

Методи навчання

- словесні (лекція, дискусія, співбесіда, робота з книгою);
- семінарські (дискусії, складання логічних схем, розкриття суті проблематики, тестові завдання, завдання на логіку);
- наочні (ілюстрація, демонстрація);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, нотування,

складання тез, написання рефератів);

- частково-пошуковий;
- метод візуалізації (створення презентацій, аналіз та обговорення відео лекцій тощо, дистанційні);
- методи ІТ, створення віртуальної організації освітнього процесу, зокрема, лекцій і практичних робіт – візуалізації з використанням мультимедійних технологій; семінарів, самостійних робіт, віртуальних лабораторій; чатів, форумів, конференцій тощо, за допомогою програмного забезпечення платформи Moodle <https://moodle.med.cc.ua/> та набору хмарних сервісів GSuite, зокрема Google Classroom, Zoom.

9. Система оцінювання та вимоги

Види контролю: поточний, підсумковий

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю здобувача освіти, усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль.

Форма контролю:

Поточний контроль здійснюється у формі усного та письмового опитування, контрольних робіт, домашніх робіт, рефератів, есе, пошукових робіт, тестового контролю, тощо.

Вибір форм контролю залежить від мети, змісту, виду заняття.

Форми поточного контролю:

Усний контроль: індивідуальне опитування; групове опитування, фронтальне (бліцопитування) опитування; контроль виконання самостійної роботи; аналіз ділових ситуацій (аналіз ситуації, даної у вигляді текстового, графічного або усного матеріалу, відеофільму, або аналіз варіантів вирішення проблеми, вибір оптимального варіанту); захист виконаних завдань, індивідуальна або групова презентація (представлення виконаного завдання, ситуаційні задачі); аналіз виконання самостійної роботи з різними джерелами інформації тощо.

Письмовий контроль: стандартизовані тестові тематичні завдання; комп'ютерне тестування, контрольна робота, розв'язання ситуаційних задач; розрахункові завдання; підготовка реферату тощо.

Підсумковий контроль - це комплексне оцінювання рівня сформованості дисциплінарних компетентностей.

Форми підсумкового контролю: екзамен.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Які причини виникнення гайдамацького та опришківського рухів в Україні. О. Довбуш.
2. Як проходило здійснення реформ 60-70 років XIX ст. в Україні?
3. Опишіть міжнародне становище України в період Хрущова
4. Розкрийте тенденції розвитку культури України XIX-XVI ст.
5. Охарактеризуйте столипінську аграрну реформу в Україні та її наслідки.
6. Які зміни відбулися в соціальній структурі суспільства. Демографічні умови. Життєвий рівень (1965-1985 рр.).
7. Розкажіть про заснування Запорізької Січі.
8. Розкажіть про універсали Центральної Ради та їх значення.
9. Радикалізація національного питання в Україні в 70-ті роки. Дисидентський рух.
10. Охарактеризуйте політику князя Володимира Великого. Значення запровадження християнства на Русі.
11. Розкрийте основний зміст “Березневих статей”.
12. Україна в роки нової економічної політики.
13. Розкрийте концепції походження держави, Київська Русь та її назви.
14. Назвіть причини і наслідки падіння гетьманського режиму і утворення Директорії.
15. Назвіть основні джерела вивчення культури стародавніх слов'ян.
16. Визначте суть Національно-визвольної війни українського народу. (1648-1657 рр.)
17. Назвіть основні особливості трипільської культури.
18. Розкрийте напрямки і завдання дисидентського руху в Україні.
19. Опишіть розвиток міст – держав Північного Причорномор'я.
20. Війна РСФСР з УНР. Проголошення в Харкові Української Радянської Республіки. Бій під Крутами.
21. Розкажіть про початок радянсько-німецької війни і фашистську окупацію України.
22. Розкажіть про роздробленість України-Русі, назвіть причини та наслідки.
23. Розкрийте суть сталінської індустріалізації України та її соціальні наслідки.
24. Розкажіть про становище народного господарства в 1945-1955 рр.
25. Голод 1946-1947 рр., причини і наслідки.
26. Покажіть причини виникнення козацтва та діяльність Запорізької Січі.

- 27.Що таке русифікація в Україні, що проходила в (1965-1985 рр.)
- 28.Розкажіть про акт проголошення незалежності України та його історичного значення
- 29.Розкажіть коли і за яких умов Україна увійшла до складу СРСР.
- 30.Розкажіть коли і за яких умов в Україні виникає книгодрукування. Назвіть перші друковані твори.
- 31.Розкажіть про розвиток України в кінці ХХ поч. ХХІ ст.
- 32.Коли і за яких умов було проголошено незалежність Карпатської України. Окупація Закарпаття іноземними військами.
- 33.Розкажіть про роль Києво – Могилянської академії в історії культурного поступу України козацької доби.
- 34.Що таке українська діаспора? Наші земляки в діаспорі. Проблеми діаспори.
- 35.Розкажіть про заняття, суспільний устрій, побут і звичаї східних слов'ян.
- 36.З'ясуйте причини гетьманського перевороту. Розкрийте зовнішню і внутрішню політику П. Скоропадського.
- 37.Опишіть становище українського населення в період окупації України гітлерівськими військами.
- 38.Розкажіть про утворення держави Київська Русь.
- 39.Охарактеризуйте діяльність Директорії УНР.
- 40.Розкажіть про визволення України радянською армією та боротьбу УПА проти сталінського режиму
- 41.Розкрийте причини остаточної ліквідації Запорізької Січі і Гетьманщини.
- 42.Розкрийте роль культури у формуванні українського етносу.
- 43.Розкажіть про спроби державного перевороту в СРСР і події в Україні.
- 44.Охарактеризуйте політичне становище суспільства в період (1945-1955рр.).
- 45.Розкажіть про наступ більшовицьких військ на Україну. Утворення II радянського уряду.
- 46.Розкажіть про розвиток культури Київської Русі.
- 47.Розкрийте причини, що визвали ліквідацію автономії України, та занепад Гетьманщини.
- 48.Розкажіть про голодомор 1932-1933 років. Причини та наслідки.
- 49.Розкрийте характерні риси міфології та релігійних вірувань східно - слов'янських племен.
- 50.Розкажіть про життя і побут кочових племен на території України.

51. В чому суть соціально-економічної, політичної, національної програми УНР.
52. Охарактеризуйте сталінський режим в західноукраїнських землях.
53. Розкажіть про найдавніші часи в історії України, про початок людської цивілізації на території України.
54. Розкрийте події, що відбувалися у лютому 1917 року в Росії. Утворення Центральної ради, та її універсалів.
55. Покажіть яке місце займала Україна в планах тоталітарних режимів. Пакт Ріббентропа –Молотова.
56. Розкажіть коли і за яких умов виникає Гетьманщина. Поділ України на правобережну і лівобережну.
57. Охарактеризувати українізацію та її напрямки.
58. Коли була прийнята декларація про державний суверенітет України? Яке її значення.
59. Розкажіть про розквіт Київської Русі.
60. Розкрийте історичне значення акту соборності України 22 січня 1919 р.
61. Охарактеризуйте міжнародне становище України в перші післявоєнні роки.
62. Охарактеризуйте національно-визвольну боротьба українського народу в II-й пол. ХУІІІ ст. Коліївщина.
63. Розкажіть про причини польсько-української війни, виникнення Української галицької армії (УГА).
64. Розкажіть про суспільно-політичне життя республіки 1965-1985 рр. Культура України цього періоду.
65. Назвіть періодизацію історії первісного суспільства. Первісні поселення.
66. Трипільська культура.
67. Розкажіть про жовтневий переворот у Петрограді та утворення УНР.
68. Коли і за яких умов відбулося приєднання західноукраїнських земель до СРСР.
69. Охарактеризуйте розвиток та роль Галицько-Волинського князівства. Данило Галицький.
70. Визначте, якими були загальні тенденції розвитку української культури у другій половині ХІХ ст...
71. Боротьба з культом особи Сталіна та її значення для України.
72. Охарактеризуйте період кризи української державності. Руїна.

73. Чим характеризувався окупаційний режим в Україні 1941-1944 рр.
74. Розкрийте суть нового етапу національно-визвольного руху 1985-1990 рр.
75. Охарактеризуйте становище українських земель в складі Литви. Розвиток культури цього періоду.
76. Розкажіть за яких умов відбувся розпад Австро-угорської імперії та утворення ЗУНР.
77. Дайте характеристику конституції СРСР 1977 року, УРСР – 1978 року.
78. Розкажіть про протипольські козацько-селянські війни 30-х років ХУІІ ст.
79. Чим характеризувалася політика більшовиків в Україні у 1919 р. Воєнний комунізм.
80. Дайте характеристику дисидентського руху в 60-х роках в Україні.
81. Дайте характеристику розвитку Галицько-Волинської держави.
82. Які наслідки мала окупація України фашистськими військами.
83. Охарактеризуйте розвиток України періоду Хрущова.. Розвиток культури цього періоду.
84. Розкажіть про боротьбу з монголо-татарською навалою та її наслідки для Київської Русі.
85. Розкажіть про тенденції розвитку України на початку 1920 року.
86. Розкажіть про розвиток України періоду 1985 – 1991 рр.. Розвиток культури цього періоду.
87. Розкажіть про походження та розселення слов'ян.
88. Які наслідки мав Брестський мир для діяльності Центральної ради.
89. Коли і чому відбулося проголошення у Львові Української самостійної держави.
90. Правобережна Україна та Західноукраїнські землі у ХУІІІ ст. Особливості культурного розвитку.
91. Розкажіть про звільнення України від фашистських окупантів 1943-1944рр.
92. Розкрийте причини та наслідки еміграції українців за кордон в різні періоди. Українська діаспора.

**Комунальний заклад Київської обласної ради
«Чорнобильський медичний фаховий коледж»**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник директора
з навчальної роботи
Тетяна САЛОБУТА
“__” _____ 20__р.

Циклова комісія *природничо-наукових дисциплін та соціально –
гуманітарних дисциплін*

Галузь знань: 22 Охорона здоров'я
Спеціальність: 223 Медсестринство
Освітньо-професійна програма: Лікувальна справа,
Сестринська справа
Освітньо-професійний ступінь: Фаховий молодший бакалавр
Вид освітнього компонента: Нормативна
Мова викладання: Українська

**КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ З ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА
ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ**

Викладач
Квітковський Сергій Володимирович
спеціаліст вищої категорії

СХВАЛЕНО

на засіданні ЦК природничо-наукових дисциплін
Протокол № __ від «__» _____ 2025р.
Голова ЦК _____ Тетяна КАРАСЮК

Лекція № 1

Тема лекції:

Найдавніші часи в історії України. Початок людської цивілізації на території України

Мета:

Навчальна:

Розкрити предмет та завдання курсу історія та культура України. Показати розвиток первісного суспільства на теренах України.

Виховна: Виховувати любов і цікавість здобувачів освіти до історії свого народу і своєї держави.

Загальні компетентності: ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК 3.

Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК 8. Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.

СК 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).

РН 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.

РН 2. Застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності.

РН 5. Дотримуватися правил охорони праці та безпеки життєдіяльності.

РН 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

План лекції

1. Первісна Історія України: Початок людської цивілізації.
2. Періодизація кам'яного віку.
3. Трипільська культура.

Зміст лекції

Первісна Історія України: Початок Людської Цивілізації

Первісна історія України охоплює величезний проміжок часу — від появи перших людей на її території (близько **1 мільйона років тому**) до формування перших державних утворень. Цей період традиційно поділяється на три основні епохи за матеріалом, з якого виготовлялися знаряддя праці: **Кам'яний вік, Бронзовий вік та Залізний вік.**

I. Кам'яний Вік (близько 1 млн. років тому – IV тис. до н.е.)

Кам'яний вік є найдовшою епохою і поділяється на кілька періодів, що відображають еволюцію людини та її знарядь.

1. Палеоліт (Давній кам'яний вік)

- **Час:** Близько 1 млн. років тому – XI тис. до н.е.
- **Найдавніші стоянки:** На території України найдавніші сліди людини знайдено біля с. **Королеве** (Закарпаття), датовані близько **1 млн. років тому**.
- **Людина:** На ранніх етапах — **архантропи** (пітекантропи), згодом — **палеоантропи** (неандертальці), а в пізньому палеоліті — **неоантропи** (людина розумна або *Homo sapiens*).
- **Заняття:** **Привласнювальне господарство** — полювання (на мамонтів, бізонів, оленів) та **збиральництво**.
- **Житло:** Печери, а в безлісних районах — **наземні житла** з кісток мамонтів (найвідоміші стоянки: **Мізин** на Чернігівщині, **Межиріч** на Черкащині, **Киїк-Коба** в Криму).
- **Культура:** Зародження мистецтва (наприклад, Мізинські браслети), вірувань (тотемізм, анімізм).

2. Мезоліт (Середній кам'яний вік)

- **Час:** X – VII тис. до н.е.
- **Зміни:** Потепління, зникнення великих льодовикових тварин.

- **Нововведення:** Винайдення лука та стріл і приручення собаки. Поширення мікролітичних знарядь (дрібні кам'яні вкладки).
- **Спосіб життя:** Перехід до менших, рухливіших мисливських груп.

3. Неоліт (Новий кам'яний вік)

- **Час:** VI – IV тис. до н.е.
- **Головна подія:** Неолітична революція — перехід від привласнювального до відтворювального господарства (землеробство і скотарство).
- **Наслідки:** Осілий спосіб життя, виникнення перших поселень, винахід гончарства (глиняний посуд) і ткацтва, вдосконалення знарядь (шліфування, свердління каменю).

II. Енеоліт (Мідно-кам'яний вік)

- **Час:** IV – III тис. до н.е. (період міді).
- **Характеристика:** Одночасне використання кам'яних і перших мідних знарядь.
- **Найвизначніша культура:** Трипільська культура (культура Кукутені-Трипілля).
 - **Поширення:** Правобережний лісостеп.
 - **Особливості:** Осіле землеробське населення. Будували величезні, за європейськими мірками, поселення — **протоміста** (Майданецьке, Тальянки), які кожні 50-70 років спалювали і переходили на нове місце. Відома своєю мальованою керамікою.

III. Бронзовий Вік

- **Час:** II тис. до н.е.
- **Характеристика:** Поширення бронзи (сплаву міді та олова).
- **Зміни:** Поглиблення суспільного поділу праці — виділення скотарства і землеробства, ремесла. З'являються перші **колісниці**, що сприяло міграції скотарських племен. Зростає **нерівність**.

IV. Залізний Вік (Ранній)

- **Час:** Кінець II – середина I тис. до н.е.
- **Характеристика:** Освоєння технології виплавки заліза (дешевший і доступніший метал).
- **Наслідки:** Розвиток виробництва, зброї та землеробських знарядь.

- **Головні етноси/культури:**
 - **Кіммерійці** (IX – VII ст. до н.е.): Перший народ на території України, назва якого відома з писемних джерел (праці Гомера).
 - **Скіфи** (VII – III ст. до н.е.): Створили **Скіфську державу** у Північному Причорномор'ї (включала землеробські племена). Відомі як майстерні воїни та творці **скіфського звіриного стилю** в мистецтві (**Товста Могила**).
 - **Сармати** (III ст. до н.е. – III ст. н.е.): Кочівники, що витіснили скіфів.

Початок людської цивілізації в Україні, хоч і має свої унікальні риси (як-от трипільські протоміста), є частиною загальноєвропейського та світового процесу розвитку від привласнювального до відтворювального господарства та формування складних суспільств.

1. Література: __ Артеменко І. І., Курило В. С. (ред.) *Історія України: Навчальний посібник*.
2. Грушевський М. С. *Історія України-Руси. Том I. Від праісторичних часів до XI століття*.
3. Котляр М. Ф., Кульчицький С. В. *Шляхами віків: Довідник з історії України*.

Трипільська Культура (Енеоліт)

1. Відейко М. Ю. *Трипільська цивілізація*.
 2. Бібліков Д. С. *Трипільська культура*.
-
1. Рыбаков Б. А. *Геродотова Скифия: Историко-географический анализ*.
 2. Симоненко О. В. *Сармати*.

Інтернет-ресурси

- **Енциклопедія історії України (ЕІУ):** Достовірні статті про ключові терміни: *Палеоліт, Неоліт, Трипільська культура, Скіфи, Сармати*.
- **Сайт Інституту археології НАН України:** Актуальні дослідження та публікації

Лекція № 2

Тема лекції:

Східні слов'яни. Київська Русь та її місце в історичній долі українського народу.

Мета:

Навчальна:

Сформувати у студентів цілісне уявлення про процес становлення державності на території сучасної України, охарактеризувати життя східних слов'ян та проаналізувати ключові етапи й особливості розвитку Київської Русі як однієї з найбільших та найвпливовіших держав середньовічної Європи.

Виховна:

Формуванні національної свідомості, патріотизму та шанобливого ставлення до історії, культури і державотворчих традицій українського народу, витоки яких лежать у добі східних слов'ян та розквіту Київської Русі.

Загальні компетентності: ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК 3.

Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК 8. Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.

СК 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).

РН 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.

РН 2. Застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності.

РН 5. Дотримуватися правил охорони праці та безпеки життєдіяльності.

РН 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та

неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

План лекції

1. Східні Слов'яни: Етногенез та розселення.
2. Передумови Утворення Київської Русі.
3. Київська Русь: Доба Формування та розквіту.
4. Занепад Київської Русі.

Зміст лекції

Східні Слов'яни: Етногенез та Розселення

Східні слов'яни є предками сучасних українців, білорусів та росіян.

Походження та Прабатьківщина

- **Етногенез:** Слов'яни походять від спільної індоєвропейської спільноти. Приблизно у **V-VIII ст. н.е.** відбувся поділ слов'ян на три гілки: **західну** (поляки, чехи, словаки), **південну** (болгари, серби, хорвати) та **східну**.
- **Прабатьківщина:** Більшість істориків вважає, що слов'яни сформувалися в регіоні між річками **Одер** (на заході) та **Дніпро** (на сході), та річкою **Прип'ять** (на півночі).

Розселення на території України

У **VI-IX ст.** східнослов'янські племінні союзи розселилися на території сучасної України та Східної Європи. Вони згадуються в літописі «Повість минулих літ».

Племінний Союз	Територія Розселення (Центри)
Поляни	Середнє Подніпров'я (Київ)
Деревляни	Між Прип'яттю та Дністром (Іскоростень)
Сіверяни	Лівобережжя Десни та Сейму (Чернігів, Новгород-Сіверський)

Племінний Союз	Територія Розселення (Центри)
Волиняни (Бужани)	Басейн Західного Бугу та Прип'яті
Тиверці, Уличі	Межиріччя Дністра, Пруту та Дунаю
Білі Хорвати	Передкарпаття

Передумови Утворення Київської Русі

Формування держави було обумовлено внутрішніми та зовнішніми чинниками.

Внутрішні Чинники

- **Економічні:** Перехід від підсічно-вогневого землеробства до **орного**, розвиток ремесел та торгівлі, поява центрів – міст.
- **Соціальні:** Розклад первіснообщинного ладу, виділення племінної знаті (князі, бояри), що прагнула зміцнити свою владу.
- **Політичні:** Необхідність об'єднання племен для захисту спільних інтересів та боротьби із зовнішніми ворогами.

Зовнішні Чинники

- **Торговельний шлях:** Життєво важливе значення **Шляху «із варяг у греки»** **Варяги (Нормани):** Активна участь норманів (вікінгів) у політичному житті Східної Європи. Згідно з літописною легендою (варязька теорія), у **862 р.** слов'яни нібито закликали варязького князя **Рюрика** княжити в Новгороді.

Київська Русь: Доба Формування та розквіту

Київська Русь – це середньовічна східнослов'янська держава, що існувала з кінця IX до середини XIII століття.

1. Формування Держави (Кінець IX – Середина X ст.)

- **882 р. – Об'єднання:** Князь **Олег** (з династії Рюриковичів, наступник Рюрика) захопив Київ, убив місцевих князів **Аскольда і Діра** та проголосив Київ «**матір'ю міст руських**». Він об'єднав північні (Новгород) та південні (Київ) землі в єдину державу.
- **Договори з Візантією:** Олег (907, 911 рр.) та **Ігор** (944 р.) здійснили успішні походи на Константинополь, що призвело до вигідних торговельних договорів для Русі.
- **Реформа Ольги (945 р.):** Після вбивства князя Ігоря древлянами, княгиня **Ольга** встановила «уроки» (розмір данини) та «погости» (місця збору данини), що замінило архаїчне **полюддя** (обхід князем підвладних територій). Це стало першою податковою реформою.
- **Князь Святослав Ігорович (964–972 рр.):** Його називають «князем-воїном». Він розгромив **Хозарський каганат (965 р.)**, що відкрило шлях для кочових племен, і воював на Балканах, прагнучи перенести столицю до Дунаю.

2. Доба Розквіту (Кінець X – Середина XI ст.)

Цей період пов'язаний з іменами двох найвидатніших князів.

Князь Володимир Великий (980–1015 рр.)

- **Адміністративна реформа:** Замінив племінних князів на своїх синів-намісників, чим зміцнив центральну владу.
- **Оборонна реформа:** Будівництво «**змієвих валів**» (укріплень) для захисту від набігів печенігів.
- **Релігійна реформа (988 р.): Хрещення Русі.** Прийняття християнства за візантійським зразком стало:
 - **Політичним** кроком: Київська Русь стала рівною іншим християнським державам.
 - **Культурним** кроком: Розвиток писемності, архітектури, мистецтва.
 - **Об'єднавчим** кроком: Сприяло консолідації східнослов'янських племен.

Князь Ярослав Мудрий (1019–1054 рр.)

- **Освіта та Культура:** Відкрив школи, заснував першу бібліотеку при **Софійському соборі** в Києві (1037 р.).
- **Законодавство:** Створив перший писаний збірник законів – «**Руську Правду**», що регулювала цивільні та кримінальні відносини.
- **Зовнішня політика:** Зміцнив міжнародний авторитет, укладаючи династичні шлюби з європейськими дворами («тесть Європи»).
- **Військові перемоги:** Розгром печенігів під Києвом у **1036 р.**

3. Культура Київської Русі

- **Архітектура:** Переважав **візантійський стиль**. Шедеври – **Десятинна церква** (зруйнована), **Софійський собор** у Києві, **Спаський собор** у Чернігові.
- **Писемність:** Використання **кирилиці**. Найдавніші пам'ятки – **Остромирове Євангеліє** (1056-1057 рр.), графіті Софійського собору.
- **Літописання:** Найвизначніший твір – **«Повість минулих літ»**, упорядкований, імовірно, ченцем **Нестором** на початку XII ст.

Доба Політичної Роздробленості (Середина XI – Середина XIII ст.)

Після смерті Ярослава Мудрого між його синами почалася боротьба за владу. Це був поступовий, а не раптовий процес.

Причини Роздробленості

- **Династійний принцип спадкування:** «**Лядовий**» (сходинковий) принцип, за яким влада переходила не від батька до сина, а до старшого в роді, спричиняв міжусобиці.
- **Економічне зміцнення регіонів:** Розвиток місцевих економік, зокрема Галичини та Волині, дозволив місцевим князям обходитися без Києва.
- **Зовнішні загрози:** Постійні набіги **половців** (з середини XI ст.) виснажували південні князівства, змушуючи князів переносити свої резиденції на північ (Володимиро-Суздальське князівство).
- **З'їзди князів:** Спроби зупинити роздробленість (наприклад, **Любецький з'їзд 1097 р.:** «Кожен хай тримає отчину свою»), але вони не були успішними.

Занепад Києва

- **1169 р.:** Князь **Андрій Боголюбський** (Володимиро-Суздальський) вперше в історії **захопив та пограбував Київ**, що стало символічним кінцем його статусу єдиного центру Русі.
- **Формування нових центрів:** Найбільш значущими стали **Галицько-Волинське князівство** на південному заході та **Володимиро-Суздальське** на північному сході.

Кінець Київської Русі

Остаточний кінець Київської Русі як єдиної держави поклала **монгольська навала хана Батия**.

- **1239 р.:** Падіння Переяслава та Чернігова.

- **Грудень 1240 р.: Захоплення і руйнування Києва.**

Київська Русь перестала існувати, і її землі увійшли до складу **Золотої Орди**, а українські землі продовжили державницьку традицію у складі **Галицько-Волинської держави**.

Основні Висновки

- **Східні слов'яни** сформували культурну основу, а **Варяги (Нормани)** сприяли створенню військово-політичної організації держави.
 - **Київська Русь** була потужною європейською державою, найбільшого розквіту досягла за часів **Володимира Великого** та **Ярослава Мудрого**.
 - **Християнство** стало цивілізаційним вибором, що визначив подальший розвиток української культури.
 - **Політична роздробленість** стала природним етапом, що завершився падінням Києва під ударами монголів у **1240 році**.
-

Література:

- **Основна:** Грушевський, М. С. **Історія України-Руси**. (Томи I-II).
- **Полонська-Василенко, Н.** **Історія України**. (Том I).
- **Субтельний, Орест.** **Україна: Історія**.
- **Яковенко, Н. М.** **Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст.**

Першоджерела (У перекладі)

- **«Повість минулих літ»** (Літопис Нестора).
 - *Значення:* Основне і найдавніше джерело з історії східних слов'ян та початкової історії Київської Русі.
- **«Руська Правда»** (законодавчий кодекс).
 - *Значення:* Ключове джерело для вивчення соціально-економічного та правового устрою Русі X–XII ст.

Лекція 3

Тема лекції:

Роздробленість України – Русі. Галицько - Волинська держава. Українські землі в складі Литви та Польщі

Мета:

Навчальна :

Сформувати в здобувачів освіти комплексне уявлення про історичний розвиток українських земель у період політичної роздробленості та втрати державної самостійності після занепаду Київської Русі. Ключові етапи піднесення та занепаду Галицько-Волинської держави, діяльність князів Романа Мстиславича та Данила Романовича Галицького. Причини, час та наслідки входження українських земель до складу Великого князівства Литовського та Польського королівства (Казимир III).

Виховна: Виховувати повагу до державотворчих зусиль предків, навіть в умовах зовнішнього тиску та боротьби за незалежність.

Загальні компетентності: ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК 3. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.
ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
СК 8. Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.
СК 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).
РН 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.
РН 2. Застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності.
РН 5. Дотримуватися правил охорони праці та безпеки життєдіяльності.
РН 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та

неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

План лекції

1. Доба Політичної Роздробленості Київської Русі (XII – середина XIII ст.)
2. Галицько-Волинська держава (Кінець XII – Середина XIV ст.)
3. Литовсько-Польська Доба (Середина XIV – Кінець XVI ст.)

Зміст лекції

Лекція: Роздробленість України-Русі, Галицько-Волинська держава та Литовсько-Польська доба

I. Доба Політичної Роздробленості Київської Русі (XII – середина XIII ст.)

Політична роздробленість – це закономірний етап у розвитку середньовічної феодалної держави, коли єдиний централізований державний механізм замінюється на систему самостійних князівств.

1. Причини Роздробленості

Група Причин	Опис
Політичні	«Сходинковий» (лядовий) принцип спадкування влади. Влада передавалася не від батька до сина, а до старшого в роді, що провокувало постійні міжусобиці за Київський престол.
Економічні	Зміцнення регіональних центрів (Чернігів, Галич, Володимир-на-Клязьмі, Новгород) завдяки розвитку власного ремесла та торгівлі. Це послабило економічну залежність від Києва.
Соціальні	Зростання великого феодалного землеволодіння. Місцеві бояри і князі-ізгої прагнули повної незалежності від великого київського князя.
Зовнішні	Напади половців (з середини XI ст.) на південні кордони. Це виснажувало Київське князівство, і частина населення та князівської еліти мігрувала на більш безпечні північні та західні землі.

Експортувати в Таблиці

2. Занепад Києва

Хоча Київ формально залишався символом верховної влади, його політичне значення невпинно падало:

- **1097 рік:** Любецький з'їзд князів прийняв принцип: «**Кожен хай держить отчину свою**». Це законодавчо закріпило право князів на спадкові володіння і фактично оформило початок роздробленості.
 - **1169 рік:** Князь **Андрій Боголюбський** (Володимиро-Суздальський) вперше в історії **захопив і жорстоко пограбував Київ**, забравши навіть дорогоцінні ікони. Це був символічний кінець Києва як безумовного політичного центру Русі.
-

II. Галицько-Волинська держава (Кінець XII – Середина XIV ст.)

Після розпаду Київської Русі політико-культурна традиція на українських землях була продовжена на Південному Заході.

1. Передумови Об'єднання

Галицьке та Волинське князівства мали найкращі шанси на консолідацію завдяки:

- **Географічне положення:** Віддаленість від Києва та менший вплив міжусобиць. Вигідні торгові шляхи до Європи (Угорщина, Польща).
- **Економіка:** Багаті природні ресурси (сіль у Галичі, родючі землі на Волині).

2. Князі-Об'єднувачі

А. Роман Мстиславич (1199–1205 рр.)

- **1199 рік:** Князь Волині **Роман Мстиславич** об'єднав Волинське та Галицьке князівства, створивши **Галицько-Волинську державу**.
- **Зовнішня політика:** Здобув перемоги над половцями та литовськими племенами. Його називали «**Самодержцем всієї Русі**».
- **Внутрішня політика:** Жорстоко боровся з **могутнім галицьким боярством**, яке мало значний вплив на управління.
- **1205 рік:** Загинув у Польщі, після чого настало «**40-річне боярське лихоліття**» – період феодальних усобиць.

Б. Данило Галицький (1238–1264 рр.)

Син Романа Мстиславича, який зміг відновити та зміцнити державу.

- **1238 рік:** Розгром німецьких хрестоносців під **Дорогочином**.
- **1240 рік:** Після падіння Києва під ударами монголів, він зміг ненадовго об'єднати всі південноруські землі, але незабаром був змушений визнати верховну владу **Золотої Орди**.

- **1245 рік: Ярославська битва.** Остаточний розгром боярської опозиції та угорських військ.
- **1253 рік: Прийняв королівську корону від Папи Римського в Дорогочині.** Коронація мала на меті отримати обіцяну (але так і не надану) військову допомогу європейських держав для боротьби з монголами.

3. Наступники Данила та Загибель Держави

- **Юрій I Львович (1301–1308 рр.):** Зміг відновити мир та економічний розвиток. Прийняв титул «**короля Русі**». За його правління створено **Галицьку митрополію** (1303 р.), що свідчило про незалежність від київського (ординського) митрополита.
- **Занепад:** Після смерті Юрія II Болеслава (останнього по крові Романовичів) у 1340 році, за його спадщину почалася боротьба між Польщею та Литвою.
- **1349 рік:** Польський король **Казимир III Великий** захопив Галичину. Це стало кінцем Галицько-Волинської держави.

III. Литовсько-Польська Доба (Середина XIV – Кінець XVI ст.)

Після занепаду Русі та Галицько-Волинської держави українські землі поступово були інкорпоровані двома основними державами-сусідами: Великим князівством Литовським та Королівством Польським.

1. Входження до Великого Князівства Литовського (ВКЛ)

Протягом XIV ст. більша частина українських земель (Волинь, Київщина, Чернігівщина, Поділля) увійшла до складу Литви. Це відбувалося в умовах ослаблення Золотої Орди.

- **Характер приєднання:** Часто відбувалося мирним шляхом.
- **Битва на Синіх Водах (1362 р.):** Литовський князь **Ольгерд** розгромив війська монголо-татар, звільнивши значну частину Південної України.
- **Статус українських земель у ВКЛ:** На початковому етапі Литва була культурно слабшою, тому переймала руські традиції. **Староукраїнська мова** стала державною мовою ВКЛ, а руське право («**Руська Правда**») збереглося як основа судочинства. Існувало прислів'я: «**Ми старовини не рушимо, а новини не вводимо**».

2. Польське Завоювання Галичини

- **1349 рік:** Польща приєднала **Галичину**. Тут польський вплив, католицизм та польське право почали впроваджуватися значно швидше та жорсткіше, ніж у Литві.

3. Шлях до Речі Посполитої

Зовнішні загрози (насамперед Московська держава) змусили Литву та Польщу до тіснішого союзу.

- **Кревська унія (1385 рік):** Шлюб литовського князя **Ягайла** з польською королевою **Ядвігою**. Ягайло прийняв католицизм і став польським королем, формально зобов'язавшись «**навіки приєднати**» литовські землі до Польщі. Це посилює **полонізацію** та **католизацію** у ВКЛ.
- **Люблінська унія (1569 рік):** Об'єднання Великого Князівства Литовського та Королівства Польського в єдину державу – **Річ Посполиту** (Республіку).

4. Наслідки Люблінської Унії для України

Українські землі ВКЛ (**Волинь, Київщина, Брацлавщина, Поділля**) були передані під пряме управління **Польщі** (Корони Польської).

Сфера	Наслідки
Політична	Втрата автономії. Українські землі були поділені на воєводства на зразок Польщі. Місцеве українське боярство (шляхта) отримало польські права.
Соціально-Економічна	Впровадження польської системи кріпацтва . Магнатам і шляхті надавалися величезні земельні володіння (латифундії). Це посилює соціальний гніт.
Релігійна	Посилення тиску на православ'я . Польський уряд та католицька церква підтримували ідею Унії для підпорядкування православної церкви Риму.

Саме загострення цих суперечностей (соціальних, релігійних, національних) згодом призведе до формування козацтва як окремої сили та національно-визвольної боротьби.

Література:

- Грушевський, М. С. Історія України-Руси. (Томи III–VI).
- Субтельний, Орест. Україна: Історія.

- Яковенко, Н. М. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст.

Лекція 4

Тема лекції:

Українське козацтво. Запорізька січ. Національно – визвольна війна українського народу 1648 – 1657 рр.

Мета:

Навчальна:

Сформувати у студентів цілісне уявлення про феномен українського козацтва як рушійної сили національно-визвольного руху, охарактеризувати роль Запорізької Січі як військово-політичного центру та проаналізувати ключові події, причини, наслідки та історичне значення Національно-визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького.

Виховна:

Виховувати почуття патріотизму та поваги до борців за незалежність України.

Загальні компетентності: ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК 3.

Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК 8. Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.

СК 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).

PH 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.

PH 2. Застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності.

PH 5. Дотримуватися правил охорони праці та безпеки життєдіяльності.

PH 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

План лекції

1. Виникнення козацтва.
2. Запорізька Січ.
3. Національно-визвольна війна (1648–1657 рр.)

Зміст лекції

Українське козацтво та Запорізька Січ

Виникнення козацтва

Козацтво як військово-суспільний стан почало формуватися на українських землях наприкінці XV століття. Перші згадки про козаків датуються **1489–1492 роками**.

- **Причини появи:**
 - **Захист від татарських набігів:** Степові українські землі (Дике Поле) були постійною мішенню для нападів кримських татар.
 - **Втеча від кріпацтва та гніту:** Селяни та міщани, що прагнули особистої свободи та кращої долі, тікали на південь, за Дніпровські пороги.
 - **Освоєння нових територій (уходництво):** Заняття промислами (мисливство, рибальство, бджільництво) у незаселеному Степу.
- **Слово "козак"** має тюркське походження і означає **"вільна людина"**, **"шукач пригод"**. Козаки швидко перетворилися на своєрідний прикордонний щит, який захищав українські землі від ворогів.

Запорізька Січ

Запорізька Січ (або Кіш Запорозький) – це військово-політична організація та центр українського козацтва, що розташовувалася за **Дніпровськими порогами** (звідси назва "Запоріжжя").

- **Перша Січ:** Вважається, що прототип першої Січі заснував український князь **Дмитро Вишневецький** (Байда) близько **1556 року** на острові **Мала Хортиця**. Це було військове укріплення, створене для боротьби з татарами.
 - **Устрій:** Січ являла собою своєрідну **козацьку республіку** з демократичним устроєм.
 - **Влада:** Вища влада належала **Козацькій Раді** (Січовій Раді), де вирішувалися найважливіші питання (обрання старшини, оголошення війни та миру).
 - **Старшина:** Адміністративне та військове керівництво здійснював **Кіш** на чолі з **Кошовим отаманом** (обирався на Раді).
 - **Курені:** Козаки жили в **38 куренях** – військово-адміністративних одиницях Січі.
 - **Значення:** Запорізька Січ стала форпостом української вольності, джерелом військової сили та політичною школою, що виховала цілу плеяду видатних полководців та державних діячів.
-

Національно-визвольна війна (1648–1657 рр.)

Передумови та Причини

Національно-визвольна війна українського народу проти панування Речі Посполитої (Польсько-Литовської держави) стала вершиною козацької боротьби за свої права та державність.

- **Соціально-економічні:** Посилення **кріпацтва**, зростання феодалських повинностей (панщини) і податків.
- **Національно-релігійні:** Дискримінація **православного** населення, насадження **католицизму** та **полонізація** української шляхти.
- **Політичні:** Обмеження **козацьких прав** і реєстру (кількості козаків, визнаних урядом), спроби польської влади ліквідувати козацьке самоврядування (наприклад, "Ординація Війська Запорозького" 1638 р.).
- **Особистий чинник:** Трагічна доля чигиринського сотника **Богдана Хмельницького**, який втратив свій хутір Суботів та дружину через свавілля польського старости.

Початок Війни та Хід Подій

Початок:

На початку 1648 року Богдан Хмельницький прибуває на Запорізьку Січ, піднімає повстання, виганяє польську заложу та обирається Гетьманом Війська Запорозького. Він укладає союз із кримськими татарами (ханом Іслам-Гіреєм III).

Рік	Ключові Події та Битви
1648	Жовті Води, Корсунь (блискучі перемоги козаків), Пилявці (розгром польської армії). Вступ Хмельницького до Києва.
1649	Облога Збаража , битва під Зборовом . Укладення Зборівського договору : <i>визнання автономії</i> Козацької України (Гетьманщини) в межах Київського, Чернігівського та Брацлавського воєводств; реєстр 40 тис. козаків.
1651	Битва під Берестечком (найбільша поразка козаків через зраду татар). Укладення Білоцерківського договору : <i>скорочення автономії</i> та реєстру до 20 тис.
1652	Битва під Батогом (блискуча перемога козаків, що скасувала Білоцерківський договір).
1654	Переяславська Рада та укладення Березневих статей з Московським царством. Цей акт визначив долю України на наступні століття, розпочавши період васальної залежності.
1657	Смерть Богдана Хмельницького, що призвело до початку періоду Руїни (внутрішньої боротьби за владу та громадянської війни).

Наслідки Війни

- **Відновлення Української Держави (Гетьманщини):** На частині українських земель постала автономна козацько-гетьманська держава зі своєю адміністрацією, фінансами та армією.

- **Ліквідація кріпацтва:** На території Гетьманщини було ліквідовано польсько-шляхетське землеволодіння та кріпосну залежність.
 - **Нова еліта:** Козацька старшина стала новою правлячою елітою.
 - **Початок Руїни:** Згодом, через боротьбу за владу та зовнішнє втручання (Московія, Річ Посполита, Османська імперія), територія Гетьманщини була розділена, розпочалася Руїна.
-

Ці події заклали основу для формування сучасної української нації та її прагнення до незалежності.

Література

1. **Грушевський М. С.**
 - **"Історія України-Руси" (Томи VII, VIII, IX):** Класичне і найглибше дослідження, що охоплює період від формування козацтва до часів Богдана Хмельницького. Це обов'язкове джерело для серйозного вивчення.
2. **Яворницький Д. І.**
 - **"Історія запорозьких козаків" (у 3-х томах):** Детальне, захоплююче та багато ілюстроване (історичними джерелами) дослідження побуту, звичаїв та військових походів запорожців. Це "енциклопедія" Січі.
3. **Дорошенко Д. І.**
 - **"Нарис історії України":** Дає більш широкий контекст, в якому розглядається козацька доба та Хмельниччина.

II. Сучасні Дослідження та Науково-популярні Видання

1. **Смолій В. А., Степанков В. С.**
 - **"Богдан Хмельницький. Соціально-політичний портрет":** Мабуть, найбільш ґрунтовна сучасна монографія про особу гетьмана та перебіг Національно-визвольної війни.
 - **"Українська національна революція XVII ст. (1648–1676 рр.):"** Детальне висвітлення всіх аспектів Визвольної війни та наступної Руїни.
2. **Плохій С. М.**
 - **"Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності":** У розділах, присвячених XVI–XVII ст., автор вписує козацьку історію у широкий європейський контекст. Дуже доступно та сучасно написана книга.

- **"Козацький міф. Історія та націотворення в епоху імперій"**: Аналізує, як образ козака та Січі використовувався для формування національної ідентичності.
3. **Голобуцький В. О.**
- **"Запорозьке козацтво"**: Класична праця, що описує організацію, економіку, зовнішні відносини та культуру Запорізької Січі.

Лекція 5

Тема лекції:

Криза української державності. Руїна. Доба І.Мазепи. Занепад та ліквідація Гетьманщини.

Мета:

Навчальна: Проаналізувати період кризи та трагічного занепаду Української козацької держави – Гетьманщини (друга половина XVII – XVIII ст.), визначити ключові чинники та наслідки Руїни, оцінити державницьку діяльність Івана Мазепи та встановити хронологічні й політичні етапи ліквідації автономного устрою українських земель російським царизмом.

Виховна: Виховувати розуміння важливості національної єдності та її значення для збереження державності.

Загальні компетентності: ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для

активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК 3. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК 8. Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.

СК 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).

РН 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.

РН 2. Застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності.

РН 5. Дотримуватися правил охорони праці та безпеки життєдіяльності.

РН 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

План лекції

1. Криза української державності: Руїна (1657–1687 рр.)
2. Доба Івана Мазепи (1687–1709)
3. Конституція Пилипа Орлика (1710 р.)
4. Занепад та ліквідація Гетьманщини (XVIII ст.)

Зміст лекції

Криза української державності: Руїна (1657–1687 рр.)

Сутність та передумови

Руїна – це період історії України другої половини XVII століття, що розпочався після смерті **Богдана Хмельницького (1657 р.)** і характеризувався глибокою кризою державності, громадянською війною, розколом суспільства та інтенсивним зовнішнім втручанням.

Попередні перемоги Національно-визвольної війни не принесли остаточної незалежності. Україна була виснажена і опинилася в центрі боротьби чотирьох держав: **Речі Посполитої (Польщі), Московського царства, Османської імперії та Кримського ханства.**

Основні риси Руїни

1. **Гетьманські міжусобиці:** За короткий період змінилося понад 10 гетьманів, які часто ворогували між собою, спираючись на різні іноземні сили.
2. **Розкол України:** Найтрагічнішим наслідком став поділ козацької держави:
 - **Правобережна Україна** (на захід від Дніпра) переважно орієнтувалася на Польщу або Османську імперію.
 - **Лівобережна Україна** (на схід від Дніпра) потрапила під протекторат Московського царства.
3. **Зовнішні договори:**
 - **Гадяцький договір (1658 р.):** Гетьман **Іван Виговський** спробував відновити союз із Польщею, передбачаючи створення **Великого князівства Руського** (третьої рівноправної частини Речі Посполитої). Проте цей договір був зірваний.
 - **Андрусівське перемир'я (1667 р.):** Московське царство і Річ Посполита без участі українських представників поділили Україну: **Лівобережжя** відходило Москві, **Правобережжя** – Польщі, а **Київ** тимчасово залишався за Москвою (на два роки, але фактично назавжди).
 - **"Вічний мир" (1686 р.):** Закріпив цей поділ: Київ остаточно перейшов до Москви, підтвердивши розкол України.

Гетьман Петро Дорошенко (1665–1676)

Єдиним гетьманом, який під час Руїни спробував відновити єдність і незалежність, був **Петро Дорошенко**.

- Він отримав титул **Гетьмана обох сторін Дніпра**.
- Він орієнтувався на **Османську імперію** як єдину силу, здатну протистояти Москві та Варшаві.
- Зрештою, знесилений постійною боротьбою, Дорошенко зрікся булави, і його діяльність завершила період активної боротьби Правобережжя за єдність.

II. Доба Івана Мазепи (1687–1709)

Після завершення Руїни на Лівобережжі встановився відносний спокій під контролем Москви. У 1687 році гетьманом було обрано **Івана Мазепу**, період правління якого став епохою найвищого культурного піднесення, але й найдраматичнішого політичного вибору.

Внутрішня політика

- **Консолідація старшини:** Мазепа був одним із найбагатших магнатів. Він зміцнив позиції козацької **старшини** (еліти), перетворюючи її на фактичне шляхетство (дворянство), що посилювало його владу.
- **Культурне відродження:** Період розквіту архітектури (**Мазепинське бароко**), освіти та книгодрукування. На його кошти будувалися й реставрувалися храми, зокрема в Києві (Києво-Печерська Лавра, Софійський собор, Братський монастир).

Зовнішня політика та зрада

Понад 20 років Мазепа був вірним союзником московського царя **Петра I**, беручи участь у його воєнних походах. Проте політика Петра I щодо України ставала все більш централізаторською:

1. **Українські полки** використовувалися у виснажливих війнах.
2. **Московські воєводи** посилювали контроль над Гетьманщиною.
3. Петро I не надавав достатньої допомоги для захисту України від польських та шведських військ.

У 1708 році, під час **Північної війни** (Росія проти Швеції), Мазепа дійшов висновку, що лише союз зі **Швецією** може гарантувати незалежність України.

- **Перехід до шведів (1708 р.):** Гетьман уклав договір із королем **Карлом XII**, сподіваючись, що в разі перемоги Швеції Україна отримає самостійність.
- **Помста Петра I:** У відповідь Петро I наказав жорстоко знищити гетьманську столицю **Батурин (1708 р.)**, а Мазепу оголосив зрадником і піддав анафемі. Новим гетьманом було "обрано" **Івана Скоропадського**.
- **Полтавська битва (1709 р.):** Російська армія розгромила шведсько-козацькі сили. Ця поразка стала **катастрофою** для України. Мазепа та Карл XII були змушені тікати до Османської імперії (місто Бендери).

Конституція Пилипа Орлика (1710 р.)

Після смерті Мазепи у вигнанні козацька еміграція обрала новим гетьманом **Пилипа Орлика**. Тут була прийнята "**Конституція прав і вольностей Війська Запорозького**" (також відома як **Бендерська конституція**).

- Це був один із перших в Європі документів, що обмежував владу гетьмана та проголошував принципи **розподілу влади** (законодавча, виконавча, судова).
- Конституція підтверджувала ідею **незалежної** Української держави.

III. Занепад та ліквідація Гетьманщини (XVIII ст.)

Після Полтавської катастрофи політика Московського царства щодо Гетьманщини стала відкрито колоніальною.

Обмеження влади (1710–1750-ті рр.)

- **Гетьман Скоропадський (1708–1722)** був гетьманом лише номінально, оскільки при ньому постійно перебував царський резидент.
- **Перша Малоросійська колегія (1722 р.):** Після смерті Скоропадського Петро I заборонив обирати нового гетьмана і створив у Глухові (столиці Гетьманщини) адміністративний орган на чолі з російським офіцером, який керував Лівобережжям.
- **Гетьман Данило Апостол (1727–1734):** Гетьманство було відновлено на короткий термін, але з жорсткими обмеженнями (так звані "Рішительні пункти").
- **Правління Гетьманського Уряду (1734–1750):** Після смерті Апостола гетьмана знову не обирали, а керувала державою колегія російських чиновників.

Відновлення Гетьманства та остаточна ліквідація

- **Гетьман Кирило Розумовський (1750–1764):** Завдяки зв'язкам свого брата, фаворита імператриці Єлизавети Петрівни, гетьманство було відновлено. Розумовський намагався укріпити автономію: реформував судову систему та провів військову реформу, **проте це був останній український гетьман.**
- **Ліквідація Гетьманства (1764 р.):** Зі вступом на престол **Катерини II** було вирішено остаточно знищити українську автономію.
 - К. Розумовський був змушений зректися булави.
 - Замість гетьманства створено **Другу Малоросійську колегію** на чолі з президентом, графом **Петром Румянцевим-Задунайським**, що повністю підпорядковувалась Петербургу.
- **Ліквідація Запорізької Січі (1775 р.):**
 - Після перемоги Росії над Османською імперією (Кючук-Кайнарджийський мир 1774 р.) Запорізька Січ втратила своє військове значення як прикордонний форпост.
 - У червні **1775 року** за наказом Катерини II Січ була оточена і зруйнована. Козаки були розсіяні: частина пішла на турецькі землі (Задунайська Січ), а більшість згодом була використана для створення **Чорноморського козацького війська** та переселена на **Кубань**.

Таким чином, до кінця XVIII століття українська державність, що народилася у вогні Національно-визвольної війни, була повністю поглинена Російською імперією.

Література

1. **Грушевський М. С.**
 - **"Історія України-Руси" (Томи IX, X):** Хоча й класика, але незамінний для розуміння **Руїни** та **Мазепинської доби**. Детально аналізує політичні договори та діяльність гетьманів.
2. **Дорошенко Д. І.**
 - **"Нарис історії України" (Том 2):** Добре структурований огляд, що чітко окреслює зовнішньополітичні вектори гетьманів часів Руїни та Мазепи.
3. **Субтельний Орест.**
 - **"Україна: Історія":** Чіткий і доступний підручник діаспорного історика, що дає відмінний огляд політичних та соціальних процесів XVII–XVIII століть, включаючи причини **Руїни** та занепаду **Гетьманщини**.

II. Спеціалізовані Дослідження

Руїна та Гетьманські Усобиці

1. **Смолій В. А., Степанков В. С.**
 - **"Українська національна революція XVII ст. (1648–1676 рр.):"** Детальне дослідження, що охоплює період завершення Національно-визвольної війни та початок Руїни, з акцентом на постатях **Івана Виговського** та **Петра Дорошенка**.

Доба Івана Мазепи

1. **Плохій С. М.**
 - **"Козацький міф. Історія та націотворення в епоху імперій":** Дослідження, що аналізує, як образ Мазепи та його "зрада" формували українську та російську історичні наративи.
2. **Крикун М. Г.**
 - **"Доба Івана Мазепи в контексті української історії":** Збірник наукових праць, що розкривають політичні, економічні та культурні аспекти гетьманування Мазепи.

Занепад та Ліквідація

1. **Полонська-Василенко Н. Д.**
 - **"Запоріжжя XVIII століття та його ліквідація"**: Класична праця, присвячена останньому етапу існування Січі та її знищенню за наказом **Катерини II**.
2. **Смолій В. А., Степанков В. С.**
 - **"Петро Дорошенко. Політичний портрет"**: Допоможе зрозуміти боротьбу за єдність України та причини її провалу, що призвело до посилення кризи державності.

Лекція 6

Тема лекції:

Початок державного відродження України. Українська національна революція (1917 – 1921 рр.)

Мета:

Навчальна: Сформувати у здобувачів освіти систематизоване уявлення про процес державного відродження України у 1917–1921 рр., проаналізувати перебіг Української національної революції та визначити здобутки, прорахунки й історичне значення першої спроби створення суверенної, незалежної української держави у ХХ столітті.

Виховна: Формування стійкої національної свідомості, почуття гідності, патріотизму та глибокої поваги до багатовікової боротьби українського народу за свою незалежність, а також усвідомленні ціни втрати державності в умовах внутрішнього розколу та зовнішньої агресії.

Загальні компетентності: ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК 3. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК 8. Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.

СК 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).

РН 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.

РН 2. Застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності.

РН 5. Дотримуватися правил охорони праці та безпеки життєдіяльності.

РН 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

План лекції

- 1. Передумови та Початок Революції (1917)**
- 2. Етапи державотворення: Універсали УЦР**
- 3. Боротьба за Незалежність та зміна владних режимів (1918–1920)**
- 4. Завершення Революції та наслідки**

Зміст лекції

Початок державного відродження України: Національна революція 1917–1921 рр.

I. Передумови та Початок Революції (1917)

Українське національне відродження кінця XIX — початку XX століття створило ідейну та політичну базу для державотворення. **Каталізатором** стала **Лютнева революція 1917 року** в Росії, яка повалила царський режим і відкрила "вікно можливостей" для національних рухів.

- **Центральна Рада (ЦР):** У березні 1917 року у Києві був створений представницький орган – **Українська Центральна Рада (УЦР)**. Спочатку це був громадський комітет, що об'єднав українські політичні, громадські та культурні організації.
 - **Голова: Михайло Грушевський** – видатний історик, обраний головою УЦР.
 - **Керівний склад:** Домінували представники українських соціалістичних партій (УСДРП, УПСР).
- **Від автономії до незалежності:** Український рух швидко пройшов шлях від вимог національно-територіальної автономії у складі федеративної Росії до повної державної незалежності.

II. Етапи державотворення: Універсали УЦР

Еволюція поглядів УЦР відобразилася у чотирьох **Універсалах** – основних державотворчих актах.

Універсал	Дата	Основна суть	Державний статус
I Універсал	23 червня 1917	Проголошення автономії України. Створення Генерального Секретаріату (першого українського уряду).	Автономія
II Універсал	16 липня 1917	Компроміс із Тимчасовим урядом Росії. Відмова від негайного проголошення повної автономії.	Підтвердження автономії

Універсал	Дата	Основна суть	Державний статус
III Універсал	20 листопада 1917	Проголошення Української Народної Республіки (УНР) у федеративному зв'язку з Росією. Ліквідація поміщицького землеволодіння.	УНР (автономна)
IV Універсал	22 січня 1918	Проголошення УНР самостійною, ні від кого незалежною, вільною, суверенною державою.	Повна незалежність

22 січня 1918 року (IV Універсал) – це перший історичний день проголошення державної незалежності України у XX столітті.

III. Боротьба за Незалежність та Зміна Владних Режимів (1918–1920)

Після проголошення незалежності УНР розпочалася активна фаза **Українсько-радянської війни** (наступ більшовицьких військ).

1. УНР та Гетьманат (1918)

- **Берестейський мир (лютий 1918 р.):** УНР підписала мирний договір із державами Четверного союзу (Німеччина, Австро-Угорщина), отримавши військову допомогу для вигнання більшовиків.
- **Гетьманат Павла Скоропадського (квітень–грудень 1918 р.):** Внаслідок державного перевороту, підтриманого німецькими військами, влада УЦР була повалена. До влади прийшов гетьман **Павло Скоропадський**.
 - Гетьманат відновив приватну власність, створив боєздатну армію та значно розвинув освіту й науку (заснування **Української Академії Наук**).
- **Директорія УНР (грудень 1918 р.):** Після поразки Німеччини у Першій світовій війні, Директорія (на чолі з **Володимиром Винниченком** та **Симоном Петлюрою**) організувала повстання і повалила Гетьманат. УНР була відновлена.

2. Злука та Війна (1919–1920)

- **Акт Злуки (22 січня 1919 р.):** У цей день відбулося урочисте об'єднання УНР із **Західноукраїнською Народною Республікою (ЗУНР)**. Це був історичний акт соборності, що об'єднав більшість українських етнічних земель.
- **"Трикутник смерті":** 1919–1920 роки стали роками найбільших випробувань. УНР вела одночасну боротьбу на чотири фронти:
 - Проти **більшовиків** (з півночі та сходу).
 - Проти **Добровольчої армії генерала Денікіна** (білогвардійці).
 - Проти **польських військ** (західні землі).
 - Проти **румунських військ** (південний захід).

IV. Завершення Революції та Наслідки

- **Варшавський договір (1920 р.):** УНР (С. Петлюра) уклала військовий союз із Польщею проти більшовиків. Це призвело до спільного походу на Київ, але у підсумку обернулося на користь Польщі.
- **Рижський мир (1921 р.):** Польща та більшовицька Росія підписали мирний договір, що остаточно **поділив** українські землі.
 - **Східна Галичина та Західна Волинь** відійшли до Польщі.
 - Наддніпрянська Україна увійшла до складу більшовицької **Української Соціалістичної Радянської Республіки (УСРР)**.
- **Кінець боротьби:** У 1921 році завершилися організовані військові дії УНР (Другий зимовий похід), що стало кінцем Української національної революції.

Незважаючи на поразку та втрату незалежності, Революція:

1. Створила **традицію сучасної української державності** (УНР).
2. Виховала **політичну еліту**, що продовжила боротьбу в еміграції.
3. Забезпечила наявність **української державності** (хоч і радянської) як окремого суб'єкта, що згодом відіграло роль у 1991 році.

Література:

1. **Грушевський М. С.**
 - **"Ілюстрована історія України" (останні розділи):** Хоча Грушевський був безпосереднім учасником подій, його праці містять важливий погляд на початок революції та державотворчі процеси.
2. **Дорошенко Д. І.**

- **"Історія України 1917–1923 рр." (у 2-х томах):** Класична праця, написана сучасником і активним учасником подій, що детально охоплює політичну історію УНР та Гетьманату.

3. Субтельний Орест.

- **"Україна: Історія" (Розділи, присвячені ХХ ст.):** Найкращий оглядовий підручник, що чітко пояснює передумови, хід революції та її наслідки в контексті світових подій.

4. Рєєнт О. П., Коляда І. А.

- **"Українська революція: уроки історії (1917–1921)":** Сучасне академічне дослідження, що пропонує аналіз причин поразки та історичного значення подій.

Лекція 7

Тема лекції:

Україна на шляху до свободи і самостійності (1985 – 1991 рр.)

Мета:

Навчальна:

Сформувати у здобувачів освіти системне розуміння процесів перебудови та гласності в СРСР, проаналізувати їхній вплив на активізацію національно-демократичного руху в Україні, а також визначити ключові етапи, події та історичне значення відновлення державної незалежності України у 1991 році.

Виховна: Виховувати повагу до історичного вибору українського народу та цінувати набуту державність.

Загальні компетентності: ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК 3.

Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК 8. Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.

СК 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).

РН 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.

РН 2. Застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності.

РН 5. Дотримуватися правил охорони праці та безпеки життєдіяльності.

РН 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

План лекції

1. Перебудова і Гласності (1985–1989)
2. Етап суверенізації (1990–1991)
3. Проголошення Незалежності та Всенародне Підтвердження (Серпень–Грудень 1991)

Зміст лекції

Україна на шляху до свободи та самостійності (1985–1991 роки)

Період **1985–1991 років** став вирішальним етапом у новітній історії України, позначеним процесами **Перебудови** та **Гласності**, які зрештою призвели до **відновлення державної незалежності**.

1. Перебудова і Гласності (1985–1989)

З приходом до влади в СРСР **Михайла Горбачова** у березні 1985 року було проголошено курс на **Перебудову** – спробу реформувати неефективну тоталітарну систему і прискорити соціально-економічний розвиток. Ключовим елементом Перебудови стала **Гласність** – політика максимальної відкритості діяльності державних установ та обмеженої свободи слова.

- **Наслідки Гласності в Україні:**
 - Пом'якшення політичного режиму, звільнення частини **політв'язнів**.
 - Поступове зняття цензури, дозвіл на видання раніше заборонених творів і поширення інформації про історичні злочини (Голодомор, репресії).
 - Активізація **дисидентського руху** та національно-культурного життя.
 - Гостро постали екологічні проблеми, особливо після **Чорнобильської катастрофи 1986 року**, що стало потужним каталізатором громадського невдоволення.
- **Виникнення "неформальних" організацій:**
 - На хвилі демократизації почали з'являтися опозиційні громадсько-політичні об'єднання.
 - **"Народний рух України за перебудову" (НРУ)**, заснований у 1989 році, став найвпливовішою опозиційною силою, що швидко

еволюціонувала від підтримки "соціалістичної перебудови" до боротьби за державний суверенітет.

2. Етап суверенізації (1990–1991)

Лібералізація режиму призвела до посилення **національно-визвольного руху** і швидкої втрати контролю загальносоюзного центру.

- **Вибори 1990 року:**
 - У березні 1990 року відбулися **перші відносно вільні вибори** до Верховної Ради УРСР.
 - Опозиційний "**Народний рух**" та його прихильники (так звана "Народна Рада") отримали значне представництво, сформувавши впливову парламентську меншість.
 - **Декларація про державний суверенітет (16 липня 1990 року):**
 - Верховна Рада УРСР ухвалила **Декларацію про державний суверенітет України**.
 - Документ проголошував верховенство законів УРСР над законами СРСР, право українського народу на власні збройні сили, громадянство та виключне право на природні ресурси. Це був перший крок до юридичного оформлення незалежності.
 - **"Революція на граніті" (жовтень 1990 року):**
 - Студентське голодування в Києві, яке висунуло політичні вимоги, зокрема перевибори Верховної Ради УРСР та відмову від підписання нового Союзного договору. Акція привернула значну увагу та засвідчила рішучість молоді.
-

3. Проголошення Незалежності та Всенародне Підтвердження (Серпень–Грудень 1991)

- **Серпневий путч (19–21 серпня 1991 року):**
 - Спроба державного перевороту в Москві з боку консервативних сил СРСР (ДКНС) прискорила розпад Союзу.
 - Верховна Рада УРСР, яка спочатку зайняла вичікувальну позицію, після поразки путчу перейшла до рішучих дій.
- **Акт проголошення незалежності України (24 серпня 1991 року):**
 - Під тиском опозиції та обставин Верховна Рада УРСР ухвалила **Акт проголошення незалежності України**.
 - Україна проголошувалась **самостійною демократичною державою**.
- **Всеукраїнський референдум (1 грудня 1991 року):**

- 1 грудня 1991 року відбувся **Всеукраїнський референдум** на підтвердження Акта проголошення незалежності.
- Понад **90%** громадян, які взяли участь у голосуванні (а це 84,18% від загальної кількості виборців), підтвердили бажання жити в незалежній державі. Підтримка незалежності була зафіксована в усіх регіонах України.
- Одночасно відбулися перші **вибори Президента України**, на яких переміг **Леонід Кравчук**.

Результати референдуму легітимізували незалежність України в очах світової спільноти та поставили юридичну крапку в історії УРСР і фактично в історії СРСР, про що пізніше було заявлено у Біловезьких угодах 8 грудня 1991 року.

Література

• Кульчицький С. В.

- Україна між двома революціями (1985-2005): нариси. – К.: Видавництво "Правда Ярославичів", 2005. (або інші праці автора, присвячені цьому періоду).

• Бойко О. Д.

- Історія України. – К.: Академвидав, 2014 (розділи про Україну в період "перебудови" та проголошення незалежності).

• Литвин В. М.

- Політична арена України: Дійові особи та виконавці. – К., 1994. (Досліджує політичні процеси та ролі ключових фігур).

Лекція 8

Тема лекції:

Україна – незалежна суверенна держава 1991 – 2025 рр.

Мета:

Навчальна: Сформувати у здобувачів освіти цілісне розуміння складного й багатовекторного процесу становлення та розвитку України як незалежної суверенної держави з 1991 року до сьогодні. Студенти мають проаналізувати основні етапи державотворчих, соціально-економічних, політичних та зовнішньополітичних трансформацій, а також оцінити виклики та досягнення України на шляху до європейської демократії та ринкової економіки.

Виховна: Полягає у формуванні свідомого громадянина та патріота, здатного усвідомлювати особисту відповідальність за майбутнє держави, цінувати демократичні свободи та виявляти активну позицію у захисті незалежності, суверенітету та європейського вибору України, особливо в умовах зовнішньої агресії.

Загальні компетентності: ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК 3.

Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК 8. Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.

СК 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).

РН 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.

РН 2. Застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності.

РН 5. Дотримуватися правил охорони праці та безпеки життєдіяльності.

РН 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

План лекції

1. Період становлення державності та економічних реформ (1991–2004)
2. Епоха демократичних революцій (2004–2014)
3. Російська агресія та європейський вибір (2014–2025)

Зміст лекції

Україна — суверенна, незалежна держава (1991–2025 роки)

Період з 1991 року до сучасності є етапом становлення, криз та боротьби за справжню незалежність України. Цей час характеризується утвердженням державності, переходом до ринкової економіки, демократичними революціями та протистоянням російській агресії.

1. Період становлення державності та економічних реформ (1991–2004)

Цей етап був присвячений формуванню ключових державних інститутів та подоланню спадщини СРСР.

- **Конституційне та державне будівництво:**
 - **1991 рік:** Обрання **Леоніда Кравчука** першим Президентом України.
 - **1996 рік:** Прийняття **Конституції України**, яка закріпила унітарний устрій, президентсько-парламентську форму правління та державну символіку.
- **Економічні трансформації:**
 - Початок переходу від планової до **ринкової економіки**, що супроводжувався гіперінфляцією, "бартером" та кризою 90-х років.
 - **1996 рік:** Запровадження національної валюти — **гривні** (замість купоно-карбованців), що дозволило стабілізувати фінансову систему.
 - Масштабна **приватизація** державних підприємств, яка часто відбувалася непрозоро і призвела до формування олігархічного капіталу.
- **Зовнішня політика та безпека:**

- **1994 рік:** Підписання **Будапештського меморандуму**, за яким Україна відмовилася від третього у світі ядерного арсеналу в обмін на гарантії безпеки від США, Великої Британії та Росії.
-

2. Епоха демократичних революцій (2004–2014)

У цей період відбулося посилення ролі громадянського суспільства та боротьба за демократичні цінності.

- **Помаранчева революція (2004 рік):**
 - Масові протести проти фальсифікації результатів президентських виборів.
 - Перемога **Віктора Ющенка** та затвердження принципу верховенства права та демократичного волевиявлення.
 - **Зовнішньополітичний вектор:**
 - Задекларовано курс на **європейську та євроатлантичну інтеграцію** (НАТО).
 - Постійні "газові" та торговельні конфлікти з Росією, які сигналізували про зростання напруженості у відносинах.
-

3. Російська агресія та європейський вибір (2014–2025)

Цей етап став найскладнішим, ознаменувавши пряме протистояння російській агресії та незворотне закріплення європейського курсу.

- **Революція Гідності (Євромайдан, 2013–2014):**
 - Масові протести проти відмови уряду **Віктора Януковича** від підписання **Угоди про асоціацію з ЄС**.
 - Кульмінація – розстріл протестувальників (**Небесної Сотні**) та втеча Януковича.
- **Початок війни:**
 - **2014 рік:** Незаконна **анексія Криму** Російською Федерацією та початок військових дій на Донбасі (створення т.зв. "ДНР" та "ЛНР"). Україна розпочала **Антитерористичну операцію (АТО)**.
 - Підписання **Мінських угод** (2014, 2015), спрямованих на врегулювання конфлікту.
- **Реформи та євроінтеграція:**
 - Прийняття **Закону про очищення влади (люстрацію)**, створення антикорупційних органів (НАБУ, САП).
 - **2017 рік:** Запровадження **безвізового режиму з ЄС**.
 - **2019 рік:** У Конституції закріплено курс на **членство в ЄС та НАТО**.

- **2018 рік:** Надання **Томосу** про автокефалію Православній Церкві України (ПЦУ).
- **Повномасштабна війна (з 24 лютого 2022 року):**
 - Повномасштабне вторгнення Росії.
 - Україна отримує статус **кандидата у члени ЄС** та значну міжнародну військову та фінансову підтримку.
 - Стійкість та єдність нації у протистоянні агресору.

1. Література **Грицак Я. Й.**

- Нариси формування модерної української нації XIX–XX ст. – К.: Генеза, 1996 (Розділи про сучасну Україну).

2. **Кульчицький С. В.**

- Україна між двома революціями (1985-2005): нариси. – К.: Видавництво "Правда Ярославичів", 2005. (Корисне для розуміння переходу до незалежності та перших років).

3. **Історія незалежності України: від становлення до сьогодення.** (Коллективна монографія, часто оновлюється).

2. Політика, державотворення та Конституційний процес:

4. **Бойко О. Д.**

- Становлення сучасної української державності (90-ті роки XX ст.). – К.: Генеза, 1999.

5. **Головченко В. І., Кудряченко А. І.**

- Україна на шляху до самостійності: історія, політика, економіка. – К., 2007.

3. Демократичні революції (2004, 2013–2014):

7. **Асмус А. Я., Кульчицький С. В.**

- Помаранчева революція: погляд істориків. – К.: Генеза, 2005.

8. **Кривошея В. В.**

- Український Майдан. 2013-2014 роки. Хроніка подій. – К., 2014.

4. Російська агресія та сучасність (з 2014 року):

10. **Плохій С. М.**

- Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. – К.: Наш Формат, 2016 (Розділи про сучасну війну та її причини).

Лекція 9

Тема лекції:

Еміграція українців за кордон. Діаспора.

Мета:

Навчальна: Сформувати у здобувачів освіти цілісне розуміння причинно-наслідкових зв'язків української еміграції як багатохвильового історичного явища, проаналізувати соціально-економічні, політичні та культурні особливості української діаспори у різних країнах світу та оцінити її вплив на розвиток національної самосвідомості та підтримку незалежності України.

Виховна: Толерантне ставлення до представників різних міграційних хвиль та розуміння глобального контексту української історії.

Загальні компетентності: ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК 3.

Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК 8. Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.

СК 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).

РН 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.

РН 2. Застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності.

РН 5. Дотримуватися правил охорони праці та безпеки життєдіяльності.

РН 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

План лекції

1. Перша хвиля (кін. XIX ст. – 1914 рік): Трудова еміграція
2. Друга хвиля (1920–1930-ті роки): Політична еміграція
3. Третя хвиля (1940-ві – поч. 1950-х років): Еміграція "Переміщених осіб"
4. Четверта хвиля (з кін. 1980-х – до 2014 року): Заробітчанська еміграція
5. П'ята хвиля (з 2014 року): Військово-політична та гуманітарна еміграція

Зміст лекції

Етапи еміграції українців за кордон. Українська діаспора

Українська діаспора – це спільнота українців та їхніх нащадків, що проживають поза межами України, але зберігають зв'язок зі своєю національною культурою, мовою та самосвідомістю. Формування діаспори було тривалим процесом, спричиненим переважно економічними та політичними утисками, і традиційно поділяється на кілька **хвиль (етапів) еміграції**.

1. Перша хвиля (кін. XIX ст. – 1914 рік): Трудова еміграція

Ця хвиля мала переважно **трудовий (економічний) характер** і була спричинена:

- **Аграрним перенаселенням** та бідністю селян у західноукраїнських землях, які перебували під владою Австро-Угорщини.
- **Відсутністю земельних наділів** та низьким рівнем життя.

Характеристика	Опис
Причини	Аграрне перенаселення, малоземелля, пошук заробітку.
Склад	Переважно селяни із Західної України (Галичина, Буковина).
Основні напрямки	Північна та Південна Америка (США, Канада, Бразилія, Аргентина). У Канаді українці активно освоювали степові

Характеристика	Опис
	провінції (Манітоба, Саскачеван), стаючи фермерами.
Спадщина	Формування міцних релігійних та громадських організацій, побудова перших українських церков та культурних центрів за океаном.

2. Друга хвиля (1920–1930-ті роки): Політична еміграція

Ця хвиля пов'язана з поразкою українських визвольних змагань та встановленням тоталітарних режимів.

Характеристика	Опис
Причини	Політичні переслідування після поразки УНР та ЗУНР, окупація українських земель більшовицькою Росією, Польщею та іншими країнами, Голодомор та колективізація.
Склад	Політична еліта, військовики (ветерани армій УНР та УГА), інтелігенція , робітники та селяни, які не сприйняли радянську владу.
Основні напрямки	Країни Центральної та Західної Європи (Чехословаччина, Польща, Німеччина, Франція), а також Канада та США .
Спадщина	Створення політичних та наукових центрів у діаспорі (наприклад, Український вільний університет у Празі, пізніше у Мюнхені), збереження ідеї незалежної української держави.

3. Третя хвиля (1940-ві – поч. 1950-х років): Еміграція "Переміщених осіб"

Ця хвиля безпосередньо спричинена наслідками Другої світової війни та протистоянням між СРСР і Заходом.

Характеристика	Опис
Причини	Військовополонені, люди, вивезені на примусові роботи до Німеччини (Остарбайтери), політичні біженці, які відмовилися повертатися в СРСР, побоюючись репресій.
Склад	Значна кількість інтелігенції, науковців, політичних та громадських діячів із усіх регіонів України, які опинилися в таборах для " переміщених осіб " (Displaced Persons - DP).
Основні напрямки	США, Канада, Австралія, Велика Британія, Аргентина, Венесуела.
Спадщина	Започаткування міцних, високоорганізованих громад у Західному світі, які стали політичним лобі на підтримку незалежності України та збереження національної ідентичності (діяльність Світового Конгресу Українців – СКУ).

4. Четверта хвиля (з кін. 1980-х – до 2014 року): Заробітчанська еміграція

Ця хвиля почалася з лібералізацією режиму в СРСР, але масового характеру набула після розпаду Союзу.

Характеристика	Опис
Причини	Економічна криза 1990-х років, масове безробіття, пошук вищого рівня доходу та кращих соціальних умов.

Характеристика	Опис
Склад	Переважно трудові мігранти з усіх регіонів України. Часто – сезонні працівники , які не мали наміру залишатися назавжди.
Основні напрямки	Країни Західної та Південної Європи (Польща, Італія, Іспанія, Португалія, Греція, Чехія), а також Росія .
Спадщина	Основна мета – фінансова підтримка сімей в Україні (грошові перекази). Формування нових громад, менш політизованих, ніж попередні, але активних у сфері праці та культури.

5. П'ята хвиля (з 2014 року): Військово-політична та гуманітарна еміграція

Ця хвиля напряму пов'язана з **російською агресією** та повномасштабною війною.

Характеристика	Опис
Причини	Військова небезпека , окупація територій, потреба в гуманітарному захисті (після 24.02.2022). Також – переїзд ІТ-спеціалістів та підприємців.
Склад	Жінки, діти, літні люди, а також ті, хто виїхав за програмами релокації бізнесу.
Основні напрямки	Країни Європейського Союзу (Польща, Німеччина, Чехія) та Північна Америка (Канада, США) за спеціальними програмами захисту.
Спадщина	Різне збільшення української присутності в Європі. Створення потужного гуманітарного та політичного лобі на підтримку України у війні, високий рівень

Характеристика	Опис
	національної самосвідомості серед нової діаспори.

Література

1. **Погребенник Ф. П.**
 - Українська еміграційна література (Дослідження і матеріали). – К.: Наукова думка, 1991. (Хоча акцент на літературі, містить важливий історичний контекст).
2. **Марусик Т. В.**
 - Еміграція з України: історія, сучасність, перспективи. – Чернівці: Рута, 2004. (Комплексне дослідження всіх основних хвиль еміграції).
3. **Винар Л. С.**
 - Українська діаспора: історія та сучасність. – К.: Наукова думка, 2005. (Один із ключових дослідників діаспори, праця охоплює політичні, культурні та громадські аспекти).
4. **Смолій В. А. (ред.)**
 - Енциклопедія історії України. (Розділи, присвячені еміграції та українській діаспорі в різних країнах).
5. **Дашкевич Я. Р.**
 - Українська діаспора в історико-культурологічному вимірі. – Львів: НАН України, 1998.

2. Праці про окремі хвилі та регіони:

6. **Ярослав Світличний.**
 - Українська діаспора в Канаді: історія і сучасність. – К.: Альтернативи, 2000. (Особливо актуально для вивчення Першої та Другої хвиль).
7. **Ісаєвич Я. Д.**
 - Українська діаспора в Сполучених Штатах Америки. – К.: Наукова думка, 2003.
8. **Колесніченко Т. А.**
 - Українська діаспора в Європі: політико-правовий та культурний аспекти (кінець ХХ – початок ХХІ ст.). – К.: Стилос, 2010. (Охоплює Четверту "заробітчанську" хвилю).
9. **Винниченко І. І.**
 - Українці в Росії: історико-демографічний нарис. – К.: ТОВ "Рада", 1999. (Стосується так званої "Східної діаспори").

КВНЗ КОР "Чорнобильський медичний фаховий коледж"
КАРТА
організації самостійної роботи студентів

Навчальна дисципліна : історія та культура України

Відділення лікувальне, сестринське курс II

Тема: Найдавніші часи в історії України. Початок людської цивілізації на території України.

Література для опрацювання О.Д.Бойко Історія України : посібник . – Київ. « Академвидав». 2004. с.23-32. Інтернетресурси.

Вимоги до знань і вмінь студентів. Знати: Кіммерійці і таври. Розселення скіфів. Сармати. Грецькі міста – держави у Північному Причорномор'ї. Археологічні відомості з історії нашого краю.

Завдання для самоконтролю (питання, вправи...) 1. Покажіть на карті місця розселення племен.

2. Охарактеризуйте спосіб життя , та торгівельні зв'язки .

3.Охарактеризуйте значення їх перебування на території України.

Поради, коментарі: У процесі підготовки та самостійного опрацювання матеріалу слід особливу увагу звернути на історичний розвиток , що мав у своїй основі етнічні та економічні процеси , що мали місце і повпливали на становлення та розвиток означених територій та сусідніх племен.

КВНЗ КОР "Чорнобильський медичний фаховий коледж"
КАРТА
організації самостійної роботи студентів

Навчальна дисципліна: історія та культура України

Відділення лікувальне, сестринське *курс* II

Тема: Роздробленість України – Русі. Галицька, Волинська держава. Українські землі в складі Литви та Польщі.

Література для опрацювання О.Д.Бойко Історія України : посібник . – Київ. « Академвидав». 2004. с.90-123. Інтернетресурси.

Вимоги до знань і вмінь студентів. Знати: Включення Буковини до складу Молдавії. Захоплення Закарпаття Угорщиною. Наступ лицарів Тевтонського ордену. Грюнвальдська битва. Завершальний етап формування української народності.

Завдання для самоконтролю (питання, вправи...) 1. Коли і за яких умов Буковина була включена до складу Молдавії, а Закарпаття захоплене Угорщиною?

2. Коли відбулася Грюнвальдська битва і її значення?

3.Що означає процес формування української народності? Напишіть повідомлення на це питання.

Поради, коментарі :У процесі підготовки та самостійного опрацювання матеріалу слід особливу увагу звернути на історичний розвиток , що передував вищезазначеним подіям, розібратися у хронології цих подій та зробити висновки щодо їх впливу на подальший розвиток країни.

КВНЗ КОР "Чорнобильський медичний фаховий коледж"
КАРТА
організації самостійної роботи студентів

Навчальна дисципліна : історія та культура України

Відділення лікувальне, сестринське курс II

Тема: Українське козацтво. Запорізька січ. Національно – визвольна війна українського народу 1648 – 1657 рр.

Література для опрацювання О.Д.Бойко Історія України : посібник . – Київ. « Академвидав». 2004. с.148-172. Інтернетресурси.

Вимоги до знань і вмінь студентів. Культурно – національний рух в Україні. Братства, освіта, книгодрукування. Києво – Могилянська академія. П. Могила та його реформи. Вплив європейського Відродження на розвиток української культури. Наш край в 14 – 16 ст.

Національно – визвольна війна українського народу 1648 – 1657 рр. наростання антикріпосницької боротьби. Протипольські козацько – селянські війни 30 рр. 17 ст. Боротьба і визвольний рух. Становище української православної церкви. Іов Борецький, селянсько – козацька війна 1648 – 1654 рр., її національні та соціальні складові, х/р і рушійні сили. Формування елементів державності в ході війни. Зборівська і Білоцерківська угоди. Битва під Берестечком. Основний зміст «березневих статей» 1654 р. Воєнні дії проти Польщі 1654 – 1657 рр. Історична роль Б.Хмельницького. Наш край в 17 ст.

Завдання для самоконтролю (питання, вправи...) 1. Чим був зумовлений культурно – національний рух в Україні?

2. Розкажіть про діяльність Петра Могили і її значення для України.

3.Складіть порівняльно –хронологічну таблицю подій селянсько – козацької війни1648-1654рр.

4. Визначіть основні риси історичної ролі Б. Хмельницького як політичного діяча.

Поради, коментарі: У процесі підготовки та самостійного опрацювання матеріалу розберіться в хронології подій, визначте основні, що відіграли визначальну роль, зробіть висновки.

**КВНЗ КОР "Чорнобильський медичний фаховий коледж"
КАРТА
організації самостійної роботи студентів**

Навчальна дисципліна: історія та культура України

Відділення лікувальне, сестринське курс II

Тема: Правобережна Україна і Західноукраїнські землі в 18 столітті.

Література для опрацювання О.Д.Бойко Історія України : посібник . – Київ. « Академвидав». 2004. с.191-203. Інтернетресурси.

Вимоги до знань і вмінь студентів. Соціально – економічне і національно – релігійне гноблення українського народу польською шляхтою. Повстання під проводом С.Палія. Гайдамацькі рухи. Коліївщина. М.Залізник, І.Гонта. Карпатське опришківство. Олекса Довбуш. Поділи Польщі і приєднання Правобережжя і Волині до Росії, Галичини і Буковини до Австрії. Становище української освіти. Вища школа. Наука. Книговидавнича справа. Козацькі літописи. Народна творчість. Література. Г.Сковорода. Розвиток передової громадської думки. Архітектура. Мистецтво.

Завдання для самоконтролю (питання, вправи...) 1. Розкажіть про гайдамацькі рухи. Чим вони були зумовлені?

2. Яке значення для України мали поділи Польщі?

3.Напишіть повідомлення про розвиток культури цього часу і діяльність Г. Сковороди.

Поради, коментарі: У процесі підготовки та самостійного опрацювання матеріалу порівняйте розвиток західних і східних частин України. Особливу увагу потрібно звернути на міждержавні стосунки і зовнішню політику держав – сусідів.

**КВНЗ КОР "Чорнобильський медичний фаховий коледж"
КАРТА
організації самостійної роботи студентів**

Навчальна дисципліна: історія та культура України

Відділення лікувальне, сестринське **курс** II

Тема: Наддніпрянська Україна і Західноукраїнські землі в 19 та 20 століттях.

Література для опрацювання О.Д.Бойко Історія України : посібник . – Київ. « Академвидав». 2004. с.213-318. Інтернетресурси.

Вимоги до знань і вмінь студентів. Знати: Наддніпрянська Україна в I пол.. 19 ст. Криза кріпосницької системи. Стан сільського господарства та промисловості. Загострення соціальних суперечностей. Політичне та національне гноблення українського народу. Початок національного відродження. І.Котляревський. Таємні товариства, Кирило – Мефодіївське братство. Т.Шевченко. Наддніпрянська Україна і II пол.. 19 ст. Скасування кріпосного права. Реформи 60 – 70 рр. Соціально – економічний розвиток в пореформений період. Антиукраїнська політика російського царизму. Російський революційний рух в Україні та національне питання. Український культурно – національний рух.. Українофіли. Діяльність громад В.Антонович, М.Драгоманов. Виникнення українських політичних товариств і партій. Революція 1905 – 1907 рр. на Україні. Пожвавлення національного – культурного та політичного життя. Підготовка європейських держав до I Світової війни та Україна. Хід війни. Південно – Західний фронт. Посилення російського царизму в Наддніпрянщині. Наш край в 19 ст.

Західноукраїнські землі в I пол.. 19 ст. Економічна, культурна відсталість Галичини, Буковини та Закарпаття. Політика освіченого абсолютизму та її наслідки для західноукраїнських земель. Поява перших українських культурно – освітніх осередків. Прогресивний гурток «Руська трійця», альманах «Русалка Дністрова». Національне відродження в Закарпатті та в Буковині. Революція 1848 р. та її вплив на розвиток краю.

Західноукраїнські землі в 60 – 90 рр. 19 – 20 ст. Зміни в промисловості та сільському господарстві. Заснування та діяльність економічних та кооперативних установ. Безроздільне панування польської шляхти, румунських бояр та угорських баронів. Зростання національної свідомості. Москвофіли. Народовці. Радикалізація українського руху. Утворення партій. І.Франко, М.Павлик. Зв'язки прогресивних діячів Галичини та Наддніпрянщини. Українське національне життя в Закарпатті та Буковині. Розвиток освіти та науки. Ліцеї, гімназії, семінарії. Львівський, Харківський та Київський університети. Культурно – освітні заклади та їх діяльність. Просвіта. Наукове товариство ім. Т.Шевченка. Археографічна комісія: І.Франко, М.Грушевський. Видавнича діяльність. Південно – Західна філія Російського географічного товариства. Література, театр, музика.

Завдання для самоконтролю (питання, вправи...) 1. Складіть таблицю основних подій цього періоду.

2. Яке значення для України мала ліквідація кріпосного права?

3.Що викликало революційні події 1905-1907 років в Україні?

4.Чому перша світова війна для українців стала великою трагедією?

Поради, коментарі :У процесі підготовки та самостійного опрацювання матеріалу прослідкуйте взаємозв'язок політичних , економічних та культурних складових щодо розвитку українських територій. Зробіть висновки щодо значення революції та початку війни для життя українців.

КВНЗ КОР "Чорнобильський медичний фаховий коледж"
КАРТА
організації самостійної роботи студентів

Навчальна дисципліна : історія та культура України

Відділення лікувальне, сестринське курс II

Тема: Міжвоєнний період в історії українського народу 1921 – 1939 рр..
Західна Україна в 20 – 50 рр.

Література для опрацювання О.Д.Бойко Історія України : посібник . – Київ.
« Академвидав». 2004. с.372-442, 497-507. Інтернетресурси.

Вимоги до знань і вмінь студентів. Знати: Міжнародне становище України. Укладання Ризького мирного договору. Внутрішнє становище УРСР в період політики воєнного комунізму. Україна в роки НЕПу. Входження в СРСР. Національний комунізм. Українізація. «Розстріляне відродження», «Великий перелом» 1929 р. Формування командно – адміністративної системи Індустріалізація. Запровадження антинародного колгоспного ладу. Голодомор 1932 – 1933 рр. Сталінські репресії в Україні. Масове трудове змагання: ідеали та дійсність. Досягнення і втрати української культури. Поневолення Галичини та Волині – польськими, Буковини – румунськими, Закарпаття – чехословацькими окупантами. Соціально – економічне становище земель. Національно – визвольна боротьба. Політичні партії, їх програми та діяльність. Культурно – освітні, церковні, спортивно – молодіжні товариства, їх роль у піднесенні національної свідомості українців. Нова ідеологія Створення УВО, ОУН. Західноукраїнська інтелігенція, її доля. Карпатська Україна.

Завдання для самоконтролю (питання, вправи...) 1. Випишіть основні поняття та дайте їм визначення.

2. Чому український народ зазнавав найбільших утисків збоку влади?

3.Які важливі події відбувалися в цей час на Західній Україні?

Поради, коментар:і У процесі підготовки та самостійного опрацювання матеріалу слід особливу увагу звернути на питання економічного розвитку та вплив його на суспільне життя українців. А також на події ,що відбувалися і були пов'язані зі світовою політикою в сусідніх державах.

**КВНЗ КОР "Чорнобильський медичний фаховий коледж"
КАРТА
організації самостійної роботи студентів**

Навчальна дисципліна : історія та культура України

Відділення лікувальне, сестринське курс II

Тема: Україна в період II Світової війни (1939 – 1945 рр.). Україна у післявоєнний період.

Література для опрацювання О.Д.Бойко Історія України : посібник . – Київ. « Академвидав». 2004. с.442-485. Інтернетресурси.

Вимоги до знань і вмінь студентів. Знати: Україна в планах тоталітарних режимів. Радянсько – німецькі договори 1939 р. Приєднання західноукраїнських земель до СРСР. Сталінський режим. Початок німецько – радянської війни, фашистська окупація України. Проголошення у Львові української самостійної держави 30 червня 1941 року. Гітлерівський терор. Партизанський рух. УПА. Боротьба УПА проти фашистського режиму. . Визволення України Радянською армією. Боротьба УПА проти сталінського режиму. Міжнародне становище України. Завершення формування територіальних кордонів. Початок мирного життя. Політичний стан суспільства. Репресії та депортації. Становище народного господарства. Відбудова промисловості. Проблеми в розвитку сільського господарства. Голод 1946 – 1947 рр., його причини та наслідки. Культурне життя, здобутки і втрати.

Завдання для самоконтролю (питання, вправи...) 1. Складіть таблицю радянсько-німецьких договорів з наслідками для України.

2. Чому УПА боролася на два фронти?

3. Покажіть основні тенденції розвитку України в післявоєнний період.

Поради, коментарі :У процесі підготовки та самостійного опрацювання матеріалу слід особливу увагу звернути на події ,що розгорталися на території України під час війни. Особливу увагу приділити питанню УПА та її діяльності під час війни і після неї.

**КВНЗ КОР "Чорнобильський медичний фаховий коледж"
КАРТА
організації самостійної роботи студентів**

Навчальна дисципліна : історія та культура України

Відділення лікувальне, сестринське курс II

Тема: Спроби реформи 1956 – 1965 рр. Наростання кризових явищ (1965 – 1985 рр.)

Література для опрацювання О.Д.Бойко Історія України : посібник . – Київ. « Академвидав». 2004. с.511-549. Інтернетресурси.

Вимоги до знань і вмінь студентів. Знати: Перші кроки лібералізації суспільно – політичного життя. Зрушення в офіційній політиці. Боротьба з культом особи Сталіни. Становище України в складі СРСР у добу Хрущова. Україна на міжвоєнній арені. Спроби застосування економічних методів господарювання. Реформи М.С.Хрущова в промисловості. Проблеми в сільському господарстві. Волонтаризм в сфері сільськогосподарського виробництва. Запровадження масштабних заходів у соціальній сфері освіти, науки і культури. Запровадження дисидентського руху. Суспільно – політичне життя республіки. Методи керівництва Л.І.Брежнєва. Партійно –

державне керівництво УРСР під контролем центру. Конституція СРСР 1977 р. і Конституція УРСР 1978 р. Становище в народному господарстві. Крах економічних експериментів. Поглиблення кризи в промисловості і сільському господарстві.. Хижацька експлуатація природних багатств в Україні. Зміни в соціальній структурі. Демографічні умови. Життєвий рівень. Русифікація. Нагромадження недоліків у системі народної освіти. Уповільнення темпів розвитку науки. Політика заборони у художній творчості.. Організація Руху Опору. Посилення протестів проти порушення прав людини в 60 роки. Радикалізація національного питання в Україні в 70 роки. Українська еміграція і діаспора , розвиток подій в Україні. Дисидентський рух в нашому краї.

Завдання для самоконтролю (питання, вправи...) 1. Визначте основні зміни , що відбулися на початку 50 років.

2. Складіть таблицю розвитку дисидентського руху в Україні.

Поради, коментарі: У процесі підготовки та самостійного опрацювання матеріалу порівняйте періоди розвитку- 50-60рр, 60-70рр, 70-80рр.Зробіть належні висновки.

Інструкційні карти
по організації самостійної позааудиторної роботи здобувачів
освіти

КВНЗ КОР "Чорнобильський медичний фаховий коледж"
КАРТА
організації самостійної роботи студентів

Навчальна дисципліна : історія та культура України

Відділення лікувальне, сестринське курс II

Тема: Україна на шляху до свободи і самостійності (1985 – 1991 рр.)

Література для опрацювання О.Д.Бойко Історія України : посібник . – Київ. « Академвидав». 2004. с.549-566. Інтернетресурси.

Вимоги до знань і вмінь студентів. Знати: Прийняття Верховною Радою УРСР Акту Незалежності України. Формування збройних сил та інших інститутів державності. Всеукраїнський референдум 1 грудня 1991 р. Обрання Л.М.Кравчука Президентом України. Політичні реформи в СРСР. Прийняття декларації про державний суверенітет України. Падіння життєвого рівня. Спроба державного перевороту в СРСР. Всеукраїнський референдум, обрання Президента..

Завдання для самоконтролю (питання, вправи...) 1. Складіть хронологічну таблицю подій 1985-1991 років.

2. Яке значення мав вихід України з СРСР?

Поради, коментарі :У процесі підготовки та самостійного опрацювання матеріалу слід особливу увагу звернути на політичну ситуацію ,що склалася в СРСР на початку 90 років.

Інструкційна картка

до проведення семінарського заняття № 1

Тема: Східні слов'яни. Київська Русь та її місце в історичній долі українського народу.

Мета:

Навчальна: Сформувати у студентів цілісне уявлення про процес становлення державності на території сучасної України, охарактеризувати життя східних слов'ян та проаналізувати ключові етапи й особливості розвитку Київської Русі як однієї з найбільших та найвпливовіших держав середньовічної Європи.

2.1 Після виконаної роботи студент повинен знати:

Східні Слов'яни

- Етногенез і Розселення:
 - Основні версії походження слов'ян.
 - Склад та географічне розміщення східнослов'янських племінних союзів (поляни, деревляни, сіверяни та ін.) на території сучасної України.
- Суспільний лад та Господарство:
 - Характеристику сусідської общини (верви) та її відмінність від родової.
 - Особливості військової демократії (князь, дружина, віче).
 - Основні форми землеробства (підсічно-вогневе, перелогове) та розвиток ремесел.
 - Сутність язичницьких вірувань та імена головних богів (Перун, Велес).

2. Утворення та Розвиток Київської Русі

- Передумови Державотворення:
 - Ключові внутрішні та зовнішні фактори, що зумовили виникнення держави (торгівля, зовнішня загроза, соціальна диференціація).

- Зміст норманської та антинорманської теорій походження держави.
- Діяльність Перших Князів:
 - Олег Віщий: Дата об'єднання Києва та Новгороду (882 р.) як початок Київської Русі та його договори з Візантією.
 - Княгиня Ольга: Сутність податкової реформи (введення уроків, уставів, погостів) та її значення для зміцнення центральної влади.
- "Золота Доба" Київської Русі:
 - Володимир Великий:
 - Дата і причини Хрещення Русі (988 р.) та його історичне значення (культурне, політичне, ідеологічне).
 - Ярослав Мудрий:
 - Значення зведення Софійського собору та Золотих Воріт.
 - Історична роль "Руської Правди" як першого писаного збірника законів.

вміти:

Локалізувати на карті основні племінні союзи та центр держави — Київ.

Називати хронологічні рамки правління ключових князів (Олег, Ольга, Володимир Великий, Ярослав Мудрий) та дати ключових подій (882 р., 988 р., 1036 р.).

Аналізувати та порівнювати історичні теорії (Норманська vs. Антинорманська), виділяючи їхні аргументи.

Характеризувати політику ключових правителів та визначати її наслідки для розвитку держави. Пояснювати терміни: *верв*, *віче*, *полюддя*, *урок*, *устав*, *погост*, *Руська Правда*, *військова демократія*.

3. Компетентності та результати навчання:

Загальні компетентності: ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК 3.

Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК 8. Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.

СК 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).

РН 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.

РН 2. Застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності.

РН 5. Дотримуватися правил охорони праці та безпеки життєдіяльності.

РН 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

4. План семінару

1 . Східні Слов'яни: Етнос, Суспільство, Вірування

1. Етногенез та розселення.
2. Соціальна структура та економіка:

2. Виникнення та Становлення Київської Русі

1. Передумови Державотворення:
2. Дискусія: "Варяги та державотворення":
3. Перші правителі та територіальне зростання (Олег, Ігор, Ольга):

3. Розквіт Київської Русі

1. Володимир Великий — Реформатор:
2. Ярослав Мудрий — Законодавець і Будівничий:

5. Основні поняття та терміни

Етногенез	Процес формування певного народу (етносу).
Племінний союз	Об'єднання кількох сусідських племен, очолюване військовим вождем (князем) у додержавний період.
Верв	Сусідська (територіальна) община у східних слов'ян, що замінила родову. Її члени спільно володіли землею та несли

	колективну відповідальність.
Віче	Народні збори, орган управління та судочинства вільних членів общини, пізніше — елемент політичного устрою Русі.
Військова демократія	Форма організації влади на етапі переходу від первіснообщинного ладу до держави, де важливу роль відіграє військовий вождь (князь) та його дружина.
Язичництво	Політеїстична (багатобожна) релігія, заснована на обоженні сил природи та культі предків.

2. Формування Держави та Управління

Термін	Пояснення
Полюддя	Щорічний збір данини (переважно хутром, медом) київським князем та його дружиною з підвладних племен, що здійснювався шляхом об'їзду.
Уроки	Фіксований (точний) розмір данини, встановлений княгинею Ольгою замість ненормованого полюддя.
Устави	Час і періодичність збору данини, встановлені княгинею Ольгою.
Погости	Місця зупинок князя та його дружини під час збору данини, які згодом стали адміністративно-фінансовими центрами.
Дружина	Військо князя, яке брало участь у походах, зборі данини та управлінні. Поділялася на старшу (бояри) та молодшу (отроки).
Гривна	Грошова одиниця Київської Русі (у вигляді металевих злитків).

3. Право, Культура та Релігія

Термін	Пояснення
Руська Правда	Збірник норм давньоруського права. Перший писаний кодекс законів Київської Русі, започаткований Ярославом Мудрим.
Віра	Штраф за вбивство вільної людини згідно з "Руською Правдою".
Хрещення Русі	Прийняття християнства як державної релігії князем Володимиром Великим у 988 році.
Десятина	Податок на утримання церкви (десята частина прибутків князя), запроваджений після хрещення.
Династія	Ряд монархів одного роду, що змінюють один одного на престолі за правом успадкування. У Київській Русі — Рюриковичі.
Бояри	Представники родоплемінної знаті та найвпливовіші члени старшої дружини, які входили до складу князівської ради.

6. Теми для рефератів, співдоповідей та повідомлень

1. Прабатьківщина слов'ян: Стан та перспективи норманської і антинорманської теорій на сучасному етапі.
2. Повсякденне життя східних слов'ян у VI–IX ст.: Господарство, житло, побут.
3. Еволюція суспільного ладу східних слов'ян: Від родової общини до військової демократії.
4. Язичницький пантеон східних слов'ян: Характеристика культів та їхній вплив на світогляд.
5. Взаємовідносини східних слов'ян із сусідами: Хозарський каганат та варяги
6. "Шлях із варяг у греки" та його роль у формуванні Київської Русі.
7. Державотворча діяльність князя Олега: Об'єднання земель та договори з Візантією.
8. Податкова реформа княгині Ольги: Причини, суть та історичне значення.

9. Князь Святослав Хоробрий: Спроба створення "Слов'янської імперії" та її наслідки.
10. Хрещення Русі 988 р.: Дипломатична та політична підготовка.
11. Розгром печенігів Ярославом Мудрим та захист південних кордонів Русі.
12. Династичні зв'язки Русі з європейськими державами в період правління Ярослава Мудрого.

7. Методичні рекомендації щодо розкриття питань плану семінарського заняття

При підготовці теми потрібно знати основні поняття та події, що розкривають суть тематики, а також формувати причинно – наслідкові зв'язки, що є основою розвитку історичних подій.

8. Питання та завдання для закріплення навчального матеріалу

I. Східні Слов'яни та їхній лад

1. Назвіть і покажіть на карті основні східнослов'янські племінні союзи, які мешкали на території сучасної України (окрім полян).
2. Поясніть, що таке верв і чим вона відрізняється від родової общини.
3. Охарактеризуйте основні риси військової демократії у східних слов'ян. Яку роль у ній відігравало віче?
4. Які дві форми землеробства були найбільш поширені у східних слов'ян і що вони собою представляли?
5. Назвіть головних слов'янських язичницьких богів і сфери їхнього покровительства (Перун, Велес).

II. Державотворення та Перші Князі

6. Назвіть три ключові передумови формування Київської Русі.
 7. У чому полягає принципова відмінність між Норманською та Антинорманською теоріями походження Русі?
 8. Коли і ким було здійснено об'єднання Києва та Новгороду? Яке значення має ця подія?
 9. Поясніть сутність системи збору данини, відомої як полюддя, і чому вона призвела до повстання деревлян.
 10. Розкрийте зміст податкової реформи княгині Ольги. Що вона запровадила замість полюддя (уроки, устави, погости)?
-

III. "Золота Доба" та Культурний Розквіт

11. Назвіть причини (політичні, культурні, міжнародні) прийняття християнства князем Володимиром Великим у 988 році.
 12. Які наслідки мало хрещення Русі для внутрішнього розвитку держави та її міжнародного становища?
 13. Охарактеризуйте значення перемоги Ярослава Мудрого над печенігами (1036 р.) для безпеки держави.
 14. Що таке "Руська Правда"? Які соціальні верстви згадуються в цьому документі?
 15. Назвіть не менше трьох монументальних архітектурних споруд, збудованих у Києві за часів Ярослава Мудрого, які свідчили про розквіт культури.
-

IV. Термінологія та Хронологія

16. Розташуйте в хронологічній послідовності правління князів: Олег, Ярослав Мудрий, Володимир Великий, Ігор.
17. Поясніть значення термінів: "бояри", "гривна", "віра".
18. Назвіть історичне джерело, яке є основним для вивчення історії Київської Русі та містить згадки про перших князів.

9. Рекомендована література:

- **Основна: Основна:** Грушевський, М. С. **Історія України-Руси.** (Томи I-II).
- **Полонська-Василенко, Н.** **Історія України.** (Том I).
- **Субтельний, Орест.** **Україна: Історія.**
- **Яковенко, Н. М.** **Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст.**

План семінарського заняття № 1

Тема: Східні слов'яни. Київська Русь та її місце в історичній долі українського народу.

Мета:

Навчальна:

Сформувати у студентів цілісне уявлення про процес становлення державності на території сучасної України, охарактеризувати життя східних слов'ян та проаналізувати ключові етапи й особливості розвитку Київської Русі як однієї з найбільших та найвпливовіших держав середньовічної Європи.

Виховна:

Формуванні національної свідомості, патріотизму та шанобливого ставлення до історії, культури і державотворчих традицій українського народу, витоки яких лежать у добі східних слов'ян та розквіту Київської Русі.

Загальні компетентності: ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК 3.

Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК 8. Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.

СК 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).

РН 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.

РН 2. Застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності.

РН 5. Дотримуватися правил охорони праці та безпеки життєдіяльності.

РН 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

Методи:

Дидактичні засоби навчання: інформаційні: підручник, навчальні посібники, **дидактичні** : таблиці, програмні засоби навчального призначення, демонстраційні приклади, **технічні засоби:** комп'ютер, мультимедіа, відеокомп'ютерні системи, засоби телекомунікацій.

Література:

- **Основна: Основна:** Грушевський, М. С. **Історія України-Руси.** (Томи I-II).
- **Полонська-Василенко, Н.** **Історія України.** (Том I).
- **Субтельний, Орест.** **Україна: Історія.**
- **Яковенко, Н. М.** **Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст.**

Інформаційні ресурси: інтернет

Структура заняття

1. Організаційна частина заняття Перевірка підготовки студентів до заняття, їх кількісного складу, зовнішнього вигляду, наявності навчального матеріалу.

2. Повідомлення теми, мети та основних завдань заняття

Тема: Східні слов'яни. Київська Русь та її місце в історичній долі українського народу.

Мета:

Навчальна: Сформувати у студентів цілісне уявлення про процес становлення державності на території сучасної України, охарактеризувати життя східних слов'ян та проаналізувати ключові етапи й особливості розвитку Київської Русі як однієї з найбільших та найвпливовіших держав середньовічної Європи.

3. Актуалізація опорних знань здобувачів освіти і контроль вихідного рівня знань.

Питання для контролю вихідного рівня знань:

1. Назвіть і покажіть на карті основні східнослов'янські племінні союзи, які мешкали на території сучасної України
2. Коли і ким було здійснено об'єднання Києва та Новгороду?
3. Що таке "Руська Правда"?

4. Мотивація навчальної діяльності здобувача освіти.

Послідовність розвитку суспільства є визначальним фактором у його існуванні. Знання розвитку історичних подій з самого початку і до сьогодні є

запорукою правильного розуміння основ існування держави, розвитку людини і суспільства, що дає можливість людині існувати в цьому світі і визначати своє місце в ньому.

5. Вступне слово викладача. В процесі здобуття нових знань людина формує любов до мудрості, до навчання, що є основою не тільки життя людини, а й системи самовдосконалення, самореалізації цієї людини в суспільному житті. Знання історії свого народу є основою її самоідентифікації і розуміння свого місця в історичній реальності.

6. Зміст основної частини заняття (перелік питань семінару)

1. Східні Слов'яни: Етнос, Суспільство, Вірування

3. Етногенез та розселення.
4. Соціальна структура та економіка:

2. Виникнення та Становлення Київської Русі

4. Передумови Державотворення:
5. Дискусія: "Варяги та державотворення":
6. Перші правителі та територіальне зростання (Олег, Ігор, Ольга):

3. Розквіт Київської Русі

3. Володимир Великий — Реформатор:
4. Ярослав Мудрий — Законодавець і Будівничий:

7. Бесіда (диспут, дискусія, заслуховування рефератів, рецензування відповідей здобувачів освіти)

8. Заключне слово викладача

В заклучному слові викладач робить аналіз проведеного заняття, що влючає в себе позитивні сторони та недоліки, що були допущені в ході проведення заняття. Звертає увагу на важливість засвоєння навчального матеріалу для подальшого вивчення освітнього компонента.

9. Підведення підсумків заняття

Виставлення оцінок та їх аналіз.

Відповіді на запитання здобувачів освіти.

Аналіз проведеного заняття.

10. Видача завдання для самостійної роботи

Самостійно опрацювати визначені питання з теми: «Роздробленість України – Русі. Галицька, Волинська держава. Українські землі в складі Литви та Польщі.»

Викладач _____

Інструкційна картка до проведення семінарського заняття № 2

Тема: Роздробленість України – Русі. Галицька, Волинська держава. Українські землі в складі Литви та Польщі.

Мета:

Навчальна: Сформувати в здобувачів освіти комплексне уявлення про історичний розвиток українських земель у період політичної роздробленості та втрати державної самостійності після занепаду Київської Русі. Ключові етапи піднесення та занепаду Галицько-Волинської держави, діяльність князів Романа Мстиславича та Данила Романовича Галицького. Причини, час та наслідки входження українських земель до складу Великого князівства Литовського та Польського королівства (Казимир III).

2.1 Після виконаної роботи студент повинен знати:

I. Доба політичної роздробленості Київської Русі (XII–XIII ст.)

- Основні причини роздробленості: Економічні (зростання місцевого феодалного землеволодіння), політичні (посилення місцевих князівських династій), зовнішні (половецька небезпека, зміна торговельних шляхів).
- Сутність роздробленості: Перехід від єдиної держави до федерації самостійних князівств.
- Найбільші політичні центри: Київське, Чернігово-Сіверське, Галицьке та Волинське князівства.

II. Галицько-Волинська держава (Князівство) (1199–1349 рр.)

- Утворення: Дата і значення 1199 року (об'єднання Романом Мстиславичем).
- Особливості політичного ладу: Гостра боротьба князів із могутнім боярством (особливо в Галичі).
- Данило Романович Галицький:
 - Перемога під Дорогичином (1237 р.).
 - Боротьба з монгольською навалою (1239–1241 рр.).
 - Поїздка до хана Батия (1245 р.) та прийняття васальної залежності.
 - Коронація 1253 р. (значення для зовнішньої політики).

- Припинення існування: Причини занепаду та остаточний розподіл земель між Польщею та Литвою (1349 р.).
-

III. Українські землі у складі сусідніх держав (XIV–XVI ст.)

- Литовська експансія:
 - Битва на Синіх Водах (1362 р.) та звільнення більшої частини українських земель від Золотої Орди.
 - Особливості приєднання до ВКЛ: збереження руської мови як державної та старого права ("Руська Правда").
- Польська експансія: Загарбання Галичини (з 1349 р.).
- Унії та їх наслідки:
 - Кревська унія (1385 р.): Початок процесу зближення Литви та Польщі.
 - Люблінська унія (1569 р.): Утворення Речі Посполитої.
 - Територіальні зміни: Перехід Волині, Київщини, Брацлавщини (більшості українських земель) під безпосереднє управління Польської Корони.
 - Наслідки: Посилення соціального гніту (закріпачення селян), національно-релігійного гніту (полонізація, окатоличення), що призвело до формування козацтва як потужної захисної сили.

вміти:

Навички роботи з історичною картою

- Локалізувати: Вміти показувати на карті територіальні межі Київської Русі напередодні роздробленості, а також кордони Галицько-Волинської держави в період її розквіту та занепаду.
 - Визначати зміни: Простежувати та пояснювати територіальні зміни українських земель у XIV–XVI ст. внаслідок входження до складу ВКЛ та Королівства Польського, особливо після Люблінської унії 1569 р.
 - Показувати ключові центри: Визначати розташування важливих міст (Галич, Холм, Володимир, Київ, Львів) та місць вирішальних битв (Дорогичин, Сині Води).
-

2. Навички аналізу та порівняння

- Аналізувати причини: Розкривати причинно-наслідкові зв'язки між феодалною роздробленістю та подальшим занепадом державності.

- Порівнювати моделі: Зіставляти та протиставляти особливості політичного та соціального розвитку Галицького та Волинського князівств до їх об'єднання.
 - Зіставляти інкорпорацію: Порівнювати та оцінювати політику Великого князівства Литовського та Польського Королівства щодо українських земель у XIV ст. (наприклад, політика Ольгерда vs. політика Казимира III).
-

3. Навички критичного мислення та оцінки

- Давати історичну оцінку: Обґрунтовувати значення діяльності Романа Мстиславича та Данила Галицького для збереження української державності в умовах зовнішньої небезпеки.
 - Оцінювати унії: Формулювати та аргументувати оцінку Люблінської унії 1569 р. з точки зору українського національно-державного розвитку (як позитивні, так і негативні наслідки).
 - Визначати наслідки: Вміти пояснити, як іноземне панування вплинуло на становище різних верств українського населення (князів, шляхти, боярства, міщан, селян).
-

4. Навички роботи з хронологією та термінологією

- Знати ключові дати: Чітко орієнтуватися в хронології ключових подій (1199, 1253, 1362, 1385, 1569 рр.) та вміти їх синхронізувати з подіями європейської історії.
- Застосовувати терміни: Правильно використовувати та пояснювати терміни та поняття, характерні для цього періоду (боярська опозиція, баскак, ясир, магдебурзьке право, Річ Посполита).

3. Компетентності та результати навчання:

Загальні компетентності: ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

- ЗК 3. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.
- ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
- СК 8. Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.
- СК 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).
- РН 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.
- РН 2. Застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності.
- РН 5. Дотримуватися правил охорони праці та безпеки життєдіяльності.
- РН 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

4. План семінару

I. Політична роздробленість Київської Русі (XII–XIII ст.)

1. Причини та сутність роздробленості:
 - Економічні (зростання феодалного землеволодіння).
 - Політичні (посилення місцевих династій).
 - Зовнішні чинники (половецька небезпека, занепад торговельних шляхів).
2. Основні політичні центри доби роздробленості:
 - Київське, Чернігово-Сіверське, Переяславське князівства.
 - Передумови піднесення Галицького та Волинського князівств.

II. Розквіт і занепад Галицько-Волинської держави (1199–1349 рр.)

1. Утворення єдиної держави:
 - 1199 р. – об'єднання Волинського і Галицького князівств під владою Романа Мстиславича.
 - Боротьба князів із боярською опозицією як ключова проблема.
2. Правління Данила Романовича Галицького:
 - Зміцнення держави: перемога під Дорогичином (1237 р.).
 - Монгольська навала та політична стратегія князя (поїздка до хана Батия 1245 р.).
 - Коронація 1253 р. – міжнародне значення.
3. Занепад держави та припинення династії:

- Правління останніх князів.
- Причини остаточного розподілу земель між сусідніми державами (1349 р.).

III. Українські землі у складі Великого князівства Литовського (ВКЛ) та Польського Королівства (XIV–XVI ст.)

1. Початок інкорпорації українських земель:
 - Литовський напрямок: Битва на Синіх Водах (1362 р.) та особливості приєднання до ВКЛ ("Старовини не рушимо, новизни не вводимо").
 - Польський напрямок: Загарбання Галичини Королівством Польським.
2. Литовсько-Польські унії та їх наслідки:
 - Кревська унія (1385 р.): передумови посилення впливу Польщі.
 - Люблінська унія (1569 р.):
 - Утворення Речі Посполитої.
 - Перехід Волині, Київщини, Поділля під владу Польської Корони.
3. Наслідки іноземного панування:
 - Посилення соціального гніту (закріпачення).
 - Посилення національно-релігійного гніту (полонізація, окатоличення).
 - Виникнення українського козацтва як феномену захисту національних інтересів.

5. Основні поняття та терміни

Політична роздробленість

Боярська опозиція

Монгольська навала

Баскак

Вотчина

Кревська унія
Люблінська унія
Річ Посполита

6. Теми для рефератів , співдоповідей та повідомлень

Доба Роздробленості та Галицько-Волинська Держава

1. Причини та наслідки політичної роздробленості Київської Русі: Спільне та відмінне з європейським феодалізмом.
2. Феномен боярської опозиції в Галицькому князівстві: Роль боярства як політичного гравця та чинника нестабільності.
3. Зовнішньополітична діяльність Романа Мстиславича: Формування зовнішньополітичного вектора об'єднаної Галицько-Волинської держави.
4. Данило Галицький — політик і дипломат: Коронація 1253 р. та її значення для міжнародного статусу Русі.
5. Вплив монгольської навали на політичний та економічний розвиток Галицько-Волинської держави: Зміни в державному управлінні та податкова система.
6. Культура та архітектура Галицько-Волинської держави: Збереження традицій Київської Русі та західноєвропейські впливи.

II. Українські землі у складі ВКЛ та Польщі

1. Битва на Синіх Водах (1362 р.) та її історичне значення: Роль Великого князівства Литовського у звільненні українських земель від Орди.
2. Політика Великого князівства Литовського щодо українських земель у XIV ст.: "Руська" модель управління та її трансформація.
3. Еволюція відносин між Польським Королівством та ВКЛ: Від Кревської до Люблінської унії.
4. Люблінська унія 1569 р.: Політичні та соціально-економічні наслідки для українських земель.
5. Національно-релігійний гніт після Люблінської унії: Полонізація шляхти та поширення католицизму.

6. Виникнення українського козацтва як відповідь на посилення гніту Речі Посполитої: Соціальна база та перші виступи.
-

III. Порівняльний та теоретичний аналіз

1. Історичне значення Галицько-Волинської держави: Збереження традицій державності Русі.
2. Формування етнічної території України у XIV–XVI ст.: Вплив територіальних розмежувань між сусідніми державами.
3. Втрата державності та пошук національної ідентичності: Українська еліта у складі іноземних держав.

7. Методичні рекомендації щодо розкриття питань плану семінарського заняття

При підготовці теми потрібно знати основні поняття та події, що розкривають суть тематики, а також формувати причинно – наслідкові зв'язки, що є основою розвитку історичних подій.

8. Питання та завдання для закріплення навчального матеріалу

I. Роздробленість України-Русі

1. **Причини vs. Сутність:** Назвіть та поясніть не менше трьох причин політичної роздробленості Київської Русі. Чи можна її вважати **закономірним** етапом розвитку феодальної держави?
 2. **Центри:** Які князівства зберегли найбільшу державницьку та економічну потужність у період роздробленості? Чому саме **Галицьке** та **Волинське** князівства стали центром для нового об'єднання?
 3. **Термінологія:** Поясніть, чим відрізняється "**федерація князівств**" (сутність роздробленості) від "**централізованої монархії**" (Київська Русь до XII ст.).
-

II. Галицько-Волинська держава

4. **Об'єднання та Боярство:** Яке історичне значення має дата **1199 рік**? Чому **боярська опозиція** була настільки сильною саме в Галицькому князівстві і як вона впливала на політику князів?
5. **Данило Галицький:** Які **військові** та **дипломатичні** кроки Данила Романовича ви вважаєте найвизначнішими?
6. **Монгольський фактор:** Оцініть **поїздку** Данила Галицького до хана **Батия (1245 р.)**. Чи можна це вважати дипломатичним успіхом, чи це була вимушена поразка, яка зберегла державу?

7. **Коронація:** Що символізувала **коронація** Данила Галицького у 1253 р.? Чому цей крок не привів до очікуваної широкої антимонгольської коаліції?
-

III. Українські землі у складі сусідів

8. **Битва на Синіх Водах:** Яке значення мала **битва на Синіх Водах 1362 року** для подальшої долі українських земель, особливо Київщини та Поділля?
9. **Порівняння політик:** Порівняйте початкову політику **Великого князівства Литовського** ("Старовини не рушимо, новизни не вводимо") та політику **Королівства Польського** щодо приєднаних українських земель у XIV ст.
10. **Ключова Унія:** Поясніть, у чому полягає **принципова відмінність** наслідків **Кревської унії (1385 р.)** та **Люблінської унії (1569 р.)** для української державності та національної ідентичності.
11. **Наслідки 1569 р.:** Назвіть **три основні негативні наслідки Люблінської унії** для українського населення (соціальні, національні, релігійні).
12. **Козацтво:** Як процеси, започатковані Люблінською унією (окатоличення, закріпачення, перехід еліти на бік Польщі), сприяли формуванню **українського козацтва** як захисника інтересів українського народу?

9. Рекомендована література:

- Грушевський, М. С. Історія України-Руси. (Томи III–VI).
- Субтельний, Орест. Україна: Історія.
- Яковенко, Н. М. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст.

План семінарського заняття № 2

Тема: Роздробленість України – Русі. Галицька, Волинська держава. Українські землі в складі Литви та Польщі.

Мета:

Навчальна:

Сформуванню в здобувачів освіти комплексне уявлення про історичний розвиток українських земель у період політичної роздробленості та втрати державної самостійності після занепаду Київської Русі. Ключові етапи піднесення та занепаду Галицько-Волинської держави, діяльність князів Романа Мстиславича та Данила Романовича Галицького. Причини, час та наслідки входження українських земель до складу Великого князівства Литовського та Польського королівства (Казимир III).

Виховна: Виховувати повагу до державотворчих зусиль предків, навіть в умовах зовнішнього тиску та боротьби за незалежність.

Загальні компетентності: ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК 3.

Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК 8. Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.

СК 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).

РН 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.

РН 2. Застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності.

РН 5. Дотримуватися правил охорони праці та безпеки життєдіяльності.

РН 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та

неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

Методи:

Дидактичні засоби навчання: інформаційні: підручник, навчальні посібники, **дидактичні** : таблиці, програмні засоби навчального призначення, демонстраційні приклади, **технічні засоби:** комп'ютер, мультимедіа, відеокомп'ютерні системи, засоби телекомунікацій.

Література:

- **Основна:** Грушевський, М. С. Історія України-Руси. (Томи III–VI).
- Субтельний, Орест. Україна: Історія.
- Яковенко, Н. М. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст.

- **Інформаційні ресурси:** інтернет

Структура заняття

1. Організаційна частина заняття Перевірка підготовки студентів до заняття, їх кількісного складу, зовнішнього вигляду, наявності навчального матеріалу.

2. Повідомлення теми, мети та основних завдань заняття

Тема: Роздробленість України – Русі. Галицька, Волинська держава. Українські землі в складі Литви та Польщі.

Мета:

Навчальна: Сформувати в здобувачів освіти комплексне уявлення про історичний розвиток українських земель у період політичної роздробленості та втрати державної самостійності після занепаду Київської Русі. Ключові етапи піднесення та занепаду Галицько-Волинської держави, діяльність князів Романа Мстиславича та Данила Романовича Галицького. Причини, час та наслідки входження українських земель до складу Великого князівства Литовського та Польського королівства (Казимир III).

3. Актуалізація опорних знань здобувачів освіти і контроль вихідного рівня знань.

Питання для контролю вихідного рівня знань:

- **Бліцопитування** за ключовими поняттями попередньої теми (наприклад, останні роки Київської Русі, князівські з'їзди).

- *Запитання для стимуляції*: "Чому роздробленість була історично неминучою, і чи можна її вважати виключно негативним явищем?"

4. Мотивація навчальної діяльності здобувача освіти.

Послідовність розвитку суспільства є визначальним фактором у його існуванні. Знання розвитку історичних подій з самого початку і до сьогодні є запорукою правильного розуміння основ існування держави, розвитку людини і суспільства, що дає можливість людині існувати в цьому світі і визначати своє місце в ньому.

5. Вступне слово викладача. В процесі здобуття нових знань людина формує любов до мудрості, до навчання, що є основою не тільки життя людини, а й системи самовдосконалення, самореалізації цієї людини в суспільному житті. Знання історії свого народу є основою її самоідентифікації і розуміння свого місця в історичній реальності.

6. Зміст основної частини заняття (перелік питань семінару)

I. Політична роздробленість Київської Русі (XII–XIII ст.)

3. Причини та сутність роздробленості:

- Економічні (зростання феодалного землеволодіння).
- Політичні (посилення місцевих династій).
- Зовнішні чинники (половецька небезпека, занепад торговельних шляхів).

4. Основні політичні центри доби роздробленості:

- Київське, Чернігово-Сіверське, Переяславське князівства.
- Передумови піднесення Галицького та Волинського князівств.

II. Розквіт і занепад Галицько-Волинської держави (1199–1349 рр.)

4. Утворення єдиної держави:

- 1199 р. – об'єднання Волинського і Галицького князівств під владою Романа Мстиславича.
- Боротьба князів із боярською опозицією як ключова проблема.

5. Правління Данила Романовича Галицького:

- Зміцнення держави: перемога під Дорогичином (1237 р.).
- Монгольська навала та політична стратегія князя (поїздка до хана Батия 1245 р.).
- Коронація 1253 р. – міжнародне значення.

6. Занепад держави та припинення династії:

- Правління останніх князів.

- Причини остаточного розподілу земель між сусідніми державами (1349 р.).

III. Українські землі у складі Великого князівства Литовського (ВКЛ) та Польського Королівства (XIV–XVI ст.)

4. Початок інкорпорації українських земель:

- Литовський напрямок: Битва на Синіх Водах (1362 р.) та особливості приєднання до ВКЛ ("Старовини не рушимо, новизни не вводимо").
- Польський напрямок: Загарбання Галичини Королівством Польським.

5. Литовсько-Польські унії та їх наслідки:

- Кревська унія (1385 р.): передумови посилення впливу Польщі.
- Люблінська унія (1569 р.):
 - Утворення Речі Посполитої.
 - Перехід Волині, Київщини, Поділля під владу Польської Корони.

6. Наслідки іноземного панування:

- Посилення соціального гніту (закріпачення).
- Посилення національно-релігійного гніту (полонізація, окатоличення).
- Виникнення українського козацтва як феномену захисту національних інтересів.

7. Бесіда (диспут, дискусія, заслуховування рефератів, рецензування відповідей здобувачів освіти)

8. Заключне слово викладача

В заключному слові викладач робить аналіз проведеного заняття, що влючає в себе позитивні сторони та недоліки, що були допущені в ході проведення заняття. Звертає увагу на важливість засвоєння навчального матеріалу для подальшого вивчення освітнього компонента.

9. Підведення підсумків заняття

Виставлення оцінок та їх аналіз.

Відповіді на запитання здобувачів освіти.

Аналіз проведеного заняття.

10. Видача завдання для самостійної роботи

Самостійно опрацювати визначені питання з теми: «Українське козацтво. Запорізька січ. Національно – визвольна війна українського народу 1648 – 1657 рр..»

Викладач _____

Інструкційна картка до проведення семінарського заняття № 3

Тема: Українське козацтво. Запорізька січ. Національно – визвольна війна українського народу 1648 – 1657 рр.

Мета:

Навчальна: Сформувати у студентів цілісне уявлення про феномен українського козацтва як рушійної сили національно-визвольного руху, охарактеризувати роль Запорізької Січі як військово-політичного центру та проаналізувати ключові події, причини, наслідки та історичне значення Національно-визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького.

2.1 Після виконаної роботи студент повинен знати:

1. Основні дати та хронологія

- **1556 р.** – Традиційна дата заснування Дмитром Вишневецьким першої Січі на о. Хортиця.
- **1648 р.** – Початок Національно-визвольної війни. Битви під Жовтими Водами, Корсунем, Пилявцями.
- **1649 р.** – Зборівський договір. Створення Гетьманщини (в межах трьох воєводств).
- **1651 р.** – Битва під Берестечком. Білоцерківський договір.
- **1654 р.** – Переяславська рада. Березневі статті (договір з Московським царством).
- **1657 р.** – Смерть Богдана Хмельницького.

2. Ключові терміни та поняття

Студент має дати чіткі визначення наступним термінам:

- **Козак, Запорізька Січ, Кіш, Кошовий отаман, Гетьман.**
- **Реєстрове козацтво, Низове козацтво.**
- **Козацька рада, Старшина (генеральна, полкова, сотенна).**
- **Полкова-сотенна система, Гетьманщина (Козацька держава).**
- **Привілеї, Фільварок, Панщина.**
- **Березневі статті, Руїна (як історичне явище, що настало після Хмельницького).**

3. Географія та битви

- **Розташування Запорізької Січі та її роль у захисті кордонів.**

- **Основні місця битв** (Жовті Води, Корсунь, Пилявці, Зборів, Берестечко, Жванець) та їхнє розташування на карті.
- **Територія Гетьманщини** за Зборівським та Білоцерківським договорами.

4. Персоналії

- **Дмитро Вишневецький, Петро Конашевич-Сагайдачний.**
- **Богдан Хмельницький** (його роль, мотивація, цілі).
- **Сподвижники Хмельницького** (Іван Богун, Максим Кривоніс).
- **Кримський хан** (Іслям III Герай).

5. Зміст подій та аналіз

вміти:

- **Пояснити причини** виникнення козацтва та Національно-визвольної війни.
- **Охарактеризувати устрій** Запорізької Січі (демократичні риси, військове управління).
- **Аналізувати зміст та значення** основних договорів (Зборівський, Білоцерківський, Березневі статті).
- **Визначити наслідки** Національно-визвольної війни (позитивні: створення держави; негативні: великі втрати, початок Руїни).
- **Дати оцінку** діяльності Богдана Хмельницького як політика і полководця.

Навички роботи з історичною картою

- **Локалізувати:** Вміти показувати на карті територіальні межі Київської Русі напередодні роздробленості, а також кордони Галицько-Волинської держави в період її розквіту та занепаду.
- **Визначати зміни:** Простежувати та пояснювати територіальні зміни українських земель у XIV–XVI ст. внаслідок входження до складу ВКЛ та Королівства Польського, особливо після Люблінської унії 1569 р.
- **Показувати ключові центри:** Визначати розташування важливих міст (Галич, Холм, Володимир, Київ, Львів) та місць вирішальних битв (Дорогичин, Сині Води).

3. Компетентності та результати навчання:

Загальні компетентності: ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК 8. Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.

СК 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).

РН 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.

РН 2. Застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності.

РН 5. Дотримуватися правил охорони праці та безпеки життєдіяльності.

РН 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

4. План семінару

1. Феномен козацтва

- Причини і передумови виникнення козацтва (економічні, соціальні, зовнішньополітичні).

2. Запорізька Січ – козацька республіка

- Яке історичне значення має заснування першої Січі Д. Вишневецьким?
- Схарактеризуйте устрій Січі. У чому полягала "козацька демократія"?

Національно-визвольна війна 1648–1657 рр.

1. Передумови та початок Визвольної війни

- Узагальнення основних причин війни (соціально-економічних, національно-релігійних, політичних).
- Привід до війни та значення переходу Б. Хмельницького на Січ.

2. Триумф і компроміси 1648–1651 рр.

- Оцінка військового мистецтва козаків у битвах 1648 р. (Жовті Води, Корсунь, Пилявці).
- **(Зборівський договір 1649 р.):**
 - Проаналізувати головні умови.
 - Яким чином цей договір юридично закріпив початок створення Гетьманщини?
- Чому поразка під Берестечком (1651 р.) та Білоцерківський договір стали великим кроком назад?

3. Переяславська рада та її наслідки

- Причини пошуку Хмельницьким союзу з Московським царством (політична ізоляція, потреба у військовому союзнику).
- Переяславська рада (1654 р.): унія чи підданство? Аналіз змісту Березневих статей.
- Як договір 1654 р. вплинув на подальшу історію України? (Прогноз початку Руїни).

Українська козацька держава – Гетьманщина

1. Державний устрій

- **Схема:** Зобразити та пояснити структуру влади Гетьманщини (Гетьман → Генеральна старшина → Полковники → Сотники).
- **Територіальний устрій:** Сутність **полково-сотенної системи** (відмінність від адміністративного поділу Речі Посполитої).

2. Наслідки Визвольної війни

- Які головні досягнення війни 1648–1657 рр.? (Ліквідація кріпацтва, створення держави).
- Які негативні наслідки та суперечності принесла війна?

5. Основні поняття та терміни

Термін	Визначення
Козак	Вільна, незалежна людина, здебільшого вихідець із селян або міщан, яка селилася на прикордонних землях і брала участь у захисті від татарських набігів. Згодом — представник військового стану.

Термін	Визначення
Козацтво	Соціальний і військовий стан в Україні, що сформувався у XV–XVI ст. і став рушійною силою українського державотворення.
Запорізька Січ	Центральна військово-політична та адміністративна організація українського козацтва, що знаходилася за дніпровськими порогами. Існувала як своєрідна " козацька республіка " з кінця XVI — до кінця XVIII ст.
Кіш	Центральний орган управління на Запорізькій Січі, військово-адміністративний та судовий осередок.
Кошовий отаман	Виборна особа, очільник Коша Запорізької Січі, який мав вищу військову, адміністративну та судову владу на Січі.
Реєстрове козацтво	Частина українського козацтва, яку польський уряд взяв на військову службу та вніс до спеціального списку (реєстру). Отримували платню та привілеї в обмін на лояльність.
Чайка	Легкий, маневрений човен запорізьких козаків, який використовувався для морських походів у Чорному морі.
Табір	Військовий термін, що позначає похідний оборонний порядок козацького війська з возів, скріплених ланцюгами.

Національно-визвольна війна (1648–1657)

Термін	Визначення
Національно-визвольна війна	Збройна боротьба українського народу під проводом Богдана Хмельницького проти панування Речі Посполитої за створення власної незалежної держави (1648–1657 рр.).

Термін	Визначення
Гетьманщина	Українська козацька держава , яка виникла внаслідок Національно-визвольної війни. Офіційна назва – Військо Запорізьке . Існувала на більшій частині українських етнічних земель до кінця XVIII ст.
Гетьман	Глава держави (Гетьманщини), головнокомандувач війська, який мав широкі повноваження (виконавча, законодавча, судова, дипломатична влада).
Генеральна старшина	Найвищий військово-адміністративний та урядовий орган Гетьманщини (генеральний обозний, судді, писар, осавули, бунчужний, хорунжий).
Полково-сотенний устрій	Військово-адміністративна система Гетьманщини. Територія ділилася на полки (очолювані полковниками), які, в свою чергу, поділялися на сотні (очолювані сотниками).
Панщина	Одна з форм земельної ренти, примусова й безоплатна праця селянина зі своїм інвентарем у господарстві землевласника (пана). Була скасована на території Гетьманщини.
Зборівський договір (1649 р.)	Перший офіційний мирний договір, укладений Б. Хмельницьким з Річчю Посполитою. Фактично визнав автономію Гетьманщини на території Київського, Чернігівського та Брацлавського воєводств.
Білоцерківський договір (1651 р.)	Обмежувальний договір, укладений після поразки козаків у Берестецькій битві . Обмежував територію Гетьманщини лише Київським воєводством і скорочував козацький реєстр.
Переяславська рада (1654 р.)	Зібрання, на якому було прийнято рішення про укладення військово-політичного союзу

Термін	Визначення
	(протекторату) з Московським царством.
Березневі статті (1654 р.)	Договір, що визначав умови союзу Гетьманщини з Московським царством. Гарантували збереження козацьких прав, але обмежували зовнішню політику Гетьмана.
Руїна	Трагічний період історії України (друга половина XVII ст. після смерті Хмельницького), що характеризується розколом Гетьманщини на Правобережну та Лівобережну, внутрішніми війнами та іноземною інтервенцією.

6. Теми для рефератів , співдоповідей та повідомлень

I. Запорізька Січ та військовий устрій козацтва

1. Запорізька Січ як військово-політичний феномен: устрій, управління та козацька демократія.
2. Дмитро Вишневецький (Байда): роль в історії українського козацтва та заснування першої Січі.
3. Козацька старшина та її роль у функціонуванні Січі та Гетьманщини.
4. Військове мистецтво запорозьких козаків: тактика, озброєння та застосування "чайок" і "табору".
5. Петро Конашевич-Сагайдачний та його внесок у розвиток реєстрового козацтва та відродження православної ієрархії.

II. Національно-визвольна війна та Богдан Хмельницький

1. Причини Національно-визвольної війни 1648–1657 рр.: комплексний аналіз соціальних, релігійних та національних чинників.
2. Богдан Хмельницький як політик, полководець і державний діяч: цілі та методи боротьби.
3. Кримське ханство як союзник і противник Гетьманщини в роки війни.
4. Берестецька трагедія (1651 р.): причини поразки та її вплив на перебіг війни.

5. Зовнішня політика Богдана Хмельницького (1648–1654 рр.): пошук союзників та дипломатична боротьба.
-

III. Українська козацька держава – Гетьманщина

1. Зборівський договір (1649 р.) як акт становлення української державності.
2. Адміністративно-територіальний устрій Гетьманщини: сутність полково-сотенної системи.
3. Суспільний устрій Гетьманщини: ліквідація кріпацтва та формування нових станів (козацтво, міщанство, духовенство).
4. Переяславська рада (1654 р.) та Березневі статті: аналіз, оцінки та історичні наслідки.
5. Українська державність у період Гетьманщини: правові основи та спроби укладення міжнародних договорів (до 1657 р.).

8. Питання та завдання для закріплення навчального матеріалу

Українське козацтво та Запорізька Січ

1. Визначення та причини: Дайте визначення терміну "козак". Які були основні чотири групи причин (економічні, соціальні, національно-релігійні, зовнішньополітичні) виникнення українського козацтва?
 2. Д. Вишневецький: Назвіть ім'я засновника першої Запорізької Січі та історичне значення цієї події.
 3. Устрій Січі: Схарактеризуйте Запорізьку Січ як військово-політичну організацію. У чому полягала "козацька демократія"? Які повноваження мав Кошовий отаман?
 4. Реєстр: У чому полягала різниця між реєстровим та низовим (січовим) козацтвом? Які привілеї мав реєстр?
-

II. Національно-визвольна війна (1648–1657 рр.)

5. Привід і причини: Що стало приводом до початку Національно-визвольної війни? Яку роль у розгортанні повстання відіграла особиста трагедія Богдана Хмельницького?
6. Перші перемоги: Перелічіть три перші переможні битви 1648 року. Яке значення мала військова співпраця з Кримським ханством у цих битвах?
7. Договори та територія: Проаналізуйте Зборівський (1649 р.) та Білоцерківський (1651 р.) договори. Як змінювалася територія, підконтрольна Гетьману, згідно з цими угодами?

8. Битва під Берестечком: Чому Берестецька битва вважається найбільшою трагедією початкового етапу війни? Хто з козацьких полководців проявив найбільший героїзм під час відступу?
 9. Переяславська рада: Назвіть причини, які спонукали Богдана Хмельницького до укладення Березневих статей (1654 р.) з Московським царством.
 10. Оцінка 1654 р.: У чому полягала суперечливість Березневих статей? Чи можна стверджувати, що ці статті були кроком до втрати української незалежності?
-

III. Українська козацька держава – Гетьманщина

11. Назва та устрій: Якою була офіційна назва козацької держави, створеної Хмельницьким? Схарактеризуйте полково-сотенний устрій Гетьманщини.
12. Влада: Хто очолював Гетьманщину? Назвіть представників Генеральної старшини та їхні функції.
13. Соціальні зміни: Які соціально-економічні зміни відбулися на території Гетьманщини після початку війни (щодо кріпацтва та панщини)?
14. Наслідки: Назвіть два головні позитивні та два головні негативні наслідки Національно-визвольної війни для української історії.
15. Руїна: Дайте визначення поняттю "Руїна". Чому період після смерті Богдана Хмельницького (1657 р.) називають цим терміном?

9. Рекомендована література:

1. **Смолій В. А., Степанков В. С.** *Українська національна революція XVII ст. (1648–1676 рр.)*. – Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2009.
2. **Грушевський М. С.** *Історія України-Руси*. Том VIII.
3. **Яковенко Н.** *Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст.* – Київ: Генеза, 1997 (або пізніші видання).
4. **Субтельний О.** *Україна: Історія*. – Київ: Либідь, 1993 (або пізніші видання).

План семінарського заняття № 3

Тема: Українське козацтво. Запорізька січ. Національно – визвольна війна українського народу 1648 – 1657 рр.

Мета:

Навчальна:

Сформувати у студентів цілісне уявлення про феномен українського козацтва як рушійної сили національно-визвольного руху, охарактеризувати роль Запорізької Січі як військово-політичного центру та проаналізувати ключові події, причини, наслідки та історичне значення Національно-визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького.

Виховна: Формування національної свідомості та патріотизму

- **Виховання поваги** до історичного минулого українського народу, його боротьби за **державну незалежність** та ідеали свободи.
- **Усвідомлення ролі козацтва** як основного носія національної ідентичності та **державотворчої сили** у XVII ст.
- **Формування почуття гордості** за героїзм, мужність та бойове мистецтво українських козаків.

Загальні компетентності: ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК 3.

Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК 8. Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.

СК 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).

РН 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.

PH 2. Застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності.

PH 5. Дотримуватися правил охорони праці та безпеки життєдіяльності.

PH 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

Методи:

Дидактичні засоби навчання: інформаційні: підручник, навчальні посібники, **дидактичні** : таблиці, програмні засоби навчального призначення, демонстраційні приклади, **технічні засоби:** комп'ютер, мультимедіа, відеокомп'ютерні системи, засоби телекомунікацій.

Література:

1. **Смолій В. А., Степанков В. С.** Українська національна революція XVII ст. (1648–1676 рр.). – Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2009.
2. **Грушевський М. С.** Історія України-Руси. Том VIII.
3. **Яковенко Н.** Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. – Київ: Генеза, 1997 (або пізніші видання).
4. **Субтельний О.** Україна: Історія. – Київ: Либідь, 1993 (або пізніші видання).

- **Інформаційні ресурси:** інтернет

Структура заняття

1. Організаційна частина заняття Перевірка підготовки студентів до заняття, їх кількісного складу, зовнішнього вигляду, наявності навчального матеріалу.

2. Повідомлення теми, мети та основних завдань заняття

Тема: Українське козацтво. Запорізька січ. Національно – визвольна війна українського народу 1648 – 1657 рр.

Мета:

Навчальна Сформувати у студентів цілісне уявлення про феномен українського козацтва як рушійної сили національно-визвольного руху, охарактеризувати роль Запорізької Січі як військово-політичного центру та проаналізувати ключові події, причини, наслідки та історичне значення Національно-визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького.

3. Актуалізація опорних знань здобувачів освіти і контроль вихідного рівня знань.

Питання для контролю вихідного рівня знань:

I. Загальна історія України XVI – поч. XVII ст.

1. У складі якої держави перебувала більшість українських земель у XVI – першій половині XVII ст.?
 - (Очікувана відповідь: **Річ Посполита**)
2. Назвіть договір 1569 року, внаслідок якого було створено цю державу.
 - (Очікувана відповідь: **Люблінська унія**)
3. Що таке "**фільварок**" і "**панщина**"? Яка їхня роль у закріпаченні селян?
 - (Очікувана відповідь: **Фільварок** — велике багатогалузеве господарство, орієнтоване на ринок; **Панщина** — примусова праця селян на користь землевласника.)
4. Назвіть основні форми **національно-релігійного гніту** українського населення з боку Речі Посполитої.
 - (Очікувана відповідь: **Полонізація, утиски православ'я, Берестейська унія 1596 р.**)
5. Яка **офіційна назва** вищої православної навчальної установи в Києві в першій половині XVII ст.?
 - (Очікувана відповідь: **Києво-Могилянський колегіум/академія**)

II. Базові знання про козацтво до 1648 р.

6. Назвіть ім'я історичного діяча, якого традиційно вважають засновником першої Запорізької Січі.
 - (Очікувана відповідь: **Дмитро Вишневецький (Байда)**)
7. Дайте визначення поняття "**реєстрове козацтво**". Хто вносив козаків до реєстру?
 - (Очікувана відповідь: **Козаки, прийняті на державну службу до Польщі за реєстром і за платню; Польський уряд/король.**)
8. Яку роль відіграв **Петро Конашевич-Сагайдачний** у релігійному житті України?
 - (Очікувана відповідь: **Відновлення православної ієрархії 1620 р. через Єрусалимського патріарха.**)
9. Яке **найбільше козацько-селянське повстання** відбулося напередодні Хмельниччини (1637–1638 рр.)?
 - (Очікувана відповідь: **Повстання під проводом Павла Бута (Павлюка), Якова Острянина та Дмитра Гуні.**)

10. Як називався **законодавчий акт** 1638 року, що різко обмежив права реєстрового козацтва, скасував виборність старшини і став одним із чинників майбутньої війни?

- (Очікувана відповідь: "**Ординація Війська Запорізького**")

4. Мотивація навчальної діяльності здобувача освіти.

- **Козацький дух** і військова культура є невід'ємною частиною сучасної української армії та національної ідентичності. Проведіть паралелі між оборонною функцією Січі та захистом суверенітету України сьогодні.
- **Державотворча спадщина:** Сфокусуйте увагу на тому, що **Гетьманщина** (1648–1657 рр.) була **першою** успішною спробою українців створити власну незалежну державу після Середньовіччя. Мотивуйте студентів до пошуку уроків державотворення в історії.
- **Символіка:** Згадайте, що державні символи (Тризуб) та бойові гасла мають глибоке історичне коріння, пов'язане з козацтвом.

5. Вступне слово викладача. Сьогодні наше семінарське заняття присвячене одній із найбільш величних, складних і доленосних епох в історії України – періоду, коли зародилася і розквітла **українська державність** нового часу. Тема нашого заняття: "**Українське козацтво. Запорізька Січ. Національно-визвольна війна українського народу 1648–1657 рр.**"

Чому ця тема важлива?

Вивчення цієї теми є не просто ознайомленням із хронологією чи іменами, це – занурення у **витоки нашої сучасної національної ідентичності**.

1. **Козацтво** – це соціальний феномен, який перетворився на військово-політичну силу, здатну кинути виклик найбільшій державі Східної Європи – Речі Посполитій. Це була справжня "**школа самоврядування**" та демократії на теренах Запорізької Січі.
2. **Національно-визвольна війна** під проводом **Богдана Хмельницького** – це **перша успішна революція** українського народу, яка призвела до створення власної держави – **Гетьманщини**. Це був акт найвищого національного самоствердження.

Нам важливо зрозуміти: як усупереч усім зовнішнім і внутрішнім обставинам **козаки змогли вибороти свободу і чим довелося за цю свободу заплатити**.

6. Зміст основної частини заняття (перелік питань семінару)

I. Виникнення та устрій українського козацтва і Запорізької Січі

1. Причини та передумови виникнення українського козацтва (XV–XVI ст.). Яку роль відіграло Дике Поле та національно-релігійний гніт у формуванні козацького стану?
 2. Запорізька Січ як військово-політична організація. Охарактеризуйте її устрій та визначте риси "козацької демократії".
 3. Козацька старшина та її функції. У чому полягала відмінність між Кошовим отаманом і Гетьманом (до 1648 р.)?
 4. Військове мистецтво козаків. Проаналізуйте тактику використання "чайок" у морських походах та "табору" у сухопутних боях.
-

II. Національно-визвольна війна українського народу (1648–1657 рр.)

1. Причини та привід до війни. Які соціально-економічні та національно-релігійні фактори були визначальними?
 2. Богдан Хмельницький як політик і полководець. Сформулюйте його стратегічні цілі на початковому етапі війни (1648–1649 рр.).
 3. Аналіз договорів: Порівняйте Зборівський (1649 р.) та Білоцерківський (1651 р.) договори. Яким чином ці угоди відображають успіхи та невдачі козацької дипломатії?
 4. Переяславська рада (1654 р.) та Березневі статті. Які були головні мотиви Хмельницького для укладення союзу з Московським царством? Проаналізуйте суперечливий характер цього договору.
-

III. Створення та устрій Української козацької держави – Гетьманщини

1. Гетьманщина: Визначте час і умови створення Української козацької держави. Якою була її офіційна назва?
2. Адміністративний устрій: Схарактеризуйте полково-сотенну систему Гетьманщини. У чому полягала її відмінність від польського воєводського поділу?
3. Соціальні зміни: Які соціальні наслідки мала війна для українського населення (питання кріпацтва та панщини)?
4. Історичне значення: Які головні досягнення та негативні наслідки Національно-визвольної війни 1648–1657 рр.? Поясніть сутність терміну "Руїна".

7. Бесіда (диспут, дискусія, заслуховування рефератів, рецензування відповідей здобувачів освіти)

8. Заключне слово викладача

В заключному слові викладач робить аналіз проведеного заняття , що включає в себе позитивні сторони та недоліки, що були допущені в ході проведення заняття. Звертає увагу на важливість засвоєння навчального матеріалу для подальшого вивчення освітнього компонента.

9. Підведення підсумків заняття

Виставлення оцінок та їх аналіз.

Відповіді на запитання здобувачів освіти.

Аналіз проведеного заняття.

10. Видача завдання для самостійної роботи

Самостійно опрацювати визначені питання з теми: «Криза української державності. Руїна. Доба І.Мазепи. Занепад та ліквідація Гетьманщини.»

Викладач _____

Інструкційна картка до проведення семінарського заняття № 4

Тема: Криза української державності. Руїна. Доба І.Мазепи. Занепад та ліквідація Гетьманщини.

Мета:

Навчальна: Навчальна мета спрямована на засвоєння студентами ключових фактів, хронології, причинно-наслідкових зв'язків та формування аналітичних навичок.

1. Знання фактів та термінології:
 - Засвоїти ключові поняття: "Руїна", "Андрусівське перемир'я" (1667 р.), "Вічний мир" (1686 р.), "Батуринська трагедія", "Малоросійська колегія", "Конституція Пилипа Орлика" (1710 р.).
 - Опанувати хронологічні рамки діяльності ключових гетьманів періоду (П. Дорошенко, І. Мазепа, К. Розумовський) та процесу ліквідації автономії.
2. Аналітичні навички:
 - Визначити причини та наслідки періоду Руїни та розколу Гетьманщини.
 - Проаналізувати зовнішньополітичну діяльність гетьмана Івана Мазепи, особливо його перехід на бік Швеції, та оцінити його державотворчі наміри.
 - Сформувати розуміння механізмів поглинання Гетьманщини Російською імперією (створення Малоросійських колегій, обмеження прав, скасування гетьманства).
3. Систематизація:
 - Встановити логічні зв'язки між внутрішньою боротьбою за владу (чинник Руїни) та зовнішнім втручанням (чинник занепаду Гетьманщини).

2.1 Після виконаної роботи студент повинен знати:

1. **Хронологічні рамки:** Знати період та основні етапи **Руїни** (1657–1687 рр.), **Доби І. Мазепи** (1687–1709 рр.) та **період остаточної ліквідації** Гетьманщини (1709–1783 рр.).
2. **Ключові дати:**
 - **1657 р.** – Смерть Б. Хмельницького, початок Руїни.
 - **1667 р.** – **Андрусівське перемир'я** (поділ України).
 - **1686 р.** – "**Вічний мир**" (закріплення поділу).
 - **1708–1709 рр.** – Повстання Мазепи, **Полтавська битва**.
 - **1710 р.** – **Конституція Пилипа Орлика**.

- **1722 р.** – Створення **Першої Малоросійської колегії**.
 - **1764 р.** – Скасування гетьманства **Катериною II** (ліквідація посади).
 - **1775 р.** – **Ліквідація Запорізької Січі**.
 - **1783 р.** – Юридичне закріплення **кріпацтва** в Лівобережній Україні.
-

Ключові терміни та поняття

Студент має чітко визначати:

- **Руїна** – період внутрішніх чвар, громадянських війн та зовнішніх інтервенцій, що призвів до занепаду Гетьманщини.
 - **Правобережна/Лівобережна Гетьманщина** – політично-територіальний поділ українських земель після 1667 р.
 - **Малоросійська колегія (Перша і Друга)** – імперські адміністративні органи, створені для контролю та поступового знищення автономії Гетьманщини.
 - **Коломацькі статті** – договір, укладений з І. Мазепою, що обмежував права Гетьмана та посилював контроль Москви.
 - **Конституція Пилипа Орлика** – документ, що визначав права, обов'язки та структуру влади, **перша українська конституція**.
 - **Протекторат, Громадянська війна**.
-

Персоналії

- **Гетьмани Руїни:** Знати ключову роль **І. Виговського** (Гадяцький договір), **П. Дорошенка** (спроби об'єднання), **І. Брюховецького** (перший московський ставленик).
 - **Іван Мазепа:** Його внутрішня політика (меценатство, будівництво) та зовнішньополітичний вибір (**перехід до Карла XII**).
 - **Пилип Орлик:** Автор першої Конституції.
 - **Кирило Розумовський:** Останній гетьман (період останнього відродження).
 - **Петро I та Катерина II:** Їхня роль у ліквідації української автономії.
-

Аналіз та причинно-наслідкові зв'язки

1. **Причини Руїни:** Вміти пояснити, чому після смерті Хмельницького держава розкололася (внутрішня боротьба за владу, зовнішнє втручання, відсутність міцної еліти).

2. **Наслідки міжнародних договорів:** Аналізувати, як **Андрусівське перемир'я (1667 р.)** та **"Вічний мир" (1686 р.)** юридично оформили поділ України між сусідніми державами.
3. **Курс Мазепи:** Вміти обґрунтувати, чому Мазепа пішов на союз зі Швецією (усвідомлення загрози з боку Петра I, прагнення незалежності).
4. **Механізм ліквідації:** Описати етапи **поступового знищення** автономії Гетьманщини протягом XVIII ст. (від Колегій до скасування гетьманства і Січі).
5. **Історична оцінка:** Дати оцінку діяльності І. Мазепи та П. Орлика.

3. Компетентності та результати навчання:

Загальні компетентності: ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК 8. Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.

СК 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).

РН 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.

РН 2. Застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності.

РН 5. Дотримуватися правил охорони праці та безпеки життєдіяльності.

РН 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

4. План семінару

I. Період Руїни (1657 – 1687 рр.): Криза та розкол

1. Сутність та причини Руїни:

- Визначення терміну "Руїна" та її хронологічні межі.
- Аналіз причин політичної дестабілізації: смерть Б. Хмельницького, відсутність міцної національної еліти, внутрішньокозацькі чвари, втручання сусідніх держав.

2. Гетьманські уряди Руїни та зовнішня політика:

- Боротьба за єдність: спроби Івана Виговського (Гадяцький договір 1658 р.) та Петра Дорошенка (орієнтація на Османську імперію).
- Посилення зовнішнього втручання: Андрусівське перемир'я (1667 р.) та "Вічний мир" (1686 р.). Яким чином ці договори юридично закріпили поділ українських земель?

3. Наслідки Руїни: Соціально-економічні та демографічні втрати, завершення періоду незалежності Правобережжя.

II. Доба Івана Мазепи (1687 – 1709 рр.): Спроба відновлення

1. Гетьманство Івана Мазепи:

- Внутрішня політика: Коломацькі статті (1687 р.), зміцнення влади Гетьмана, його меценатська діяльність та культурний розвиток (Українське бароко).

2. Вибір Мазепи:

- Причини переходу на бік Карла XII (1708 р.). Якою була мета цього союзу? (Прагнення незалежності, усвідомлення небезпеки з боку Петра I).

3. Трагічний фінал:

- Батуринська трагедія та Полтавська битва (1709 р.).
- Наслідки повстання Мазепи: посилення репресій, втеча еліти, руйнування Запорізької Січі (1709 р.).

4. Спадщина Мазепи: Конституція Пилипа Орлика (1710 р.) – її значення як першого європейського зразка конституційного договору.

III. Занепад та ліквідація Гетьманщини (1709 – 1783 рр.)

1. Обмеження автономії за Петра I:

- Створення Першої Малоросійської колегії (1722 р.). Які були її функції та мета?

- Діяльність гетьмана Данила Апостола та його спроби захисту автономних прав.
- 2. Останнє відродження та фінал:**
- Гетьманство Кирила Розумовського (1750 – 1764 рр.): досягнення у сфері освіти та культури, спроби реформування та посилення автономії.
 - Рішення Катерини II про ліквідацію гетьманства (1764 р.) та створення Другої Малоросійської колегії.
- 3. Ліквідація символів державності:**
- Остаточне знищення Запорізької Січі (1775 р.) та її наслідки.
 - 1783 рік: Юридичне запровадження кріпацтва на Лівобережжі. Чим це завершило процес ліквідації автономії?

5. Основні поняття та терміни

Руїна	Умовна назва періоду в історії України (1657–1687 рр.), що характеризується внутрішньою міжусобною боротьбою за владу між козацькою старшиною, громадянською війною та втручанням сусідніх держав (Московія, Річ Посполита, Османська імперія).
Правобережна Гетьманщина	Територія Гетьманщини, розташована на правому березі Дніпра , що перебувала переважно під впливом Речі Посполитої (або Османської імперії). Фактично припинила існування після " Вічного миру ".
Лівобережна Гетьманщина	Територія Гетьманщини, розташована на лівому березі Дніпра , що поступово переходила під протекторат та жорсткий контроль Московського царства (пізніше Російської імперії).
Андрусівське перемир'я (1667 р.)	Договір між Московським царством та Річчю Посполитою , який закріпив поділ України по Дніпру (Лівобережжя відійшло до Москви, Правобережжя — до Польщі). Це стало юридичним оформленням Руїни .
"Вічний мир" (1686 р.)	Договір між Московським царством та Річчю Посполитою , що підтвердив умови Андрусівського перемир'я і передав Київ Москві назавжди.

II. Терміни доби Івана Мазепи та імперського контролю

Термін	Визначення
Коломацькі статті (1687 р.)	Договірні статті, підписані з гетьманом Іваном Мазепою . Значно обмежували права Гетьмана (наприклад, заборона самостійних зносин із сусідніми державами) та посилювали імперський контроль.
Конституція Пилипа Орлика (1710 р.)	" Пакти й Конституції прав і вольностей Війська Запорізького " – документ, укладений після смерті Мазепи. Визначив політичні права та обов'язки між Гетьманом і старшиною, вважається першою українською конституцією та однією з перших у Європі.
Батуринська трагедія (1708 р.)	Знищення московськими військами під командуванням О. Меншикова столиці Гетьманщини Батурина та жорстоке масове вбивство його мешканців після переходу І. Мазепи на бік шведського короля Карла XII.
Малоросійська колегія	Адміністративно-політичний орган, створений Петром I (Перша, 1722 р.) та Катериною II (Друга, 1764 р.) для управління Гетьманщиною. Їхня діяльність була спрямована на поступове знищення української автономії та інтеграцію до імперської системи.
Скасування гетьманства	Рішення Катерини II у 1764 р. про ліквідацію посади Гетьмана, яке стало ключовим кроком до повного знищення української автономії.
Ліквідація Запорізької Січі (1775 р.)	Знищення Нової Січі (Підпільненської) російськими військами на чолі з генералом Текелієм. Цей акт був спрямований на усунення останнього центру української вольності та перешкоди для колонізації Півдня України.
Кріпосне право	Юридичне закріплення селян за поміщиками (на Лівобережжі та Слобожанщині відбулося указом Катерини II у 1783 р.), що завершило процес соціальної

Термін	Визначення
(закріпачення)	інтеграції Гетьманщини в імперську систему.

6. Теми для рефератів , співдоповідей та повідомлень

Період Руїни та зовнішня політика (1657 – 1687 рр.)

1. **Сутність та наслідки Руїни:** Комплексний аналіз внутрішніх та зовнішніх чинників, що призвели до розколу Гетьманщини.
2. **Діяльність Гетьмана Івана Виговського:** Спроба реалізації **Гадяцького договору (1658 р.)** та його значення для збереження української державності.
3. **Петро Дорошенко** як останній Гетьман Правобережжя: Спроби об'єднання України та орієнтація на **Османську імперію**.
4. **Андрусівське перемир'я (1667 р.)** та **"Вічний мир" (1686 р.):** Міжнародно-правове закріплення поділу України та його довгострокові наслідки.

II. Доба Івана Мазепи та Північна війна (1687 – 1709 рр.)

1. **Іван Мазепа** як меценат і будівничий: Внесок Гетьмана у розвиток української освіти, мистецтва та архітектури (**Українське бароко**).
2. **Політичний вибір Івана Мазепи (1708 р.):** Причини переходу на бік **Карла XII** та оцінка його стратегічної мети – **незалежності**.
3. **Конституція Пилипа Орлика (1710 р.)** як зразок європейської політичної думки та ідеї **конституціоналізму** в Україні.
4. **Полтавська битва (1709 р.)** та її наслідки для української державності: Початок імперського наступу на автономію.

III. Занепад та ліквідація Гетьманщини (XVIII ст.)

1. **Механізми ліквідації автономії:** Аналіз функцій та наслідків діяльності **Першої та Другої Малоросійських колегій**.
2. **Діяльність останнього Гетьмана Кирила Розумовського:** Спроби відновлення автономних прав та його роль у культурному житті.
3. **Ліквідація Запорізької Січі (1775 р.):** Причини, перебіг та історичне значення знищення останнього **осередку козацької свободи**.

4. **Закріпачення селянства (1783 р.):** Юридичне оформлення та соціальні наслідки включення Гетьманщини до імперської соціальної системи.

8. Питання та завдання для закріплення навчального матеріалу

1. Дайте визначення терміну "**Руїна**". Назвіть її хронологічні межі та **три головні чинники** (внутрішні та зовнішні).
2. Назвіть гетьманів, пов'язаних із **Правобережною та Лівобережною** Гетьманщиною після 1667 року.
3. **Які міжнародні договори** (роки та сторони) юридично оформили **поділ України** по Дніпру?
4. **Яка зовнішня сила** та з якою метою знищила **Батурин** у 1708 році?
5. Що таке **Конституція Пилипа Орлика (1710 р.)**? У чому її історичне значення?
6. **Проаналізуйте Коломацькі статті (1687 р.)**. Як вони змінили ступінь автономії Гетьманщини під керівництвом Івана Мазепи?
7. **Критична оцінка:** Чи був перехід **Івана Мазепи** на бік Карла XII у 1708 році **зрадою національних інтересів** чи **державницьким кроком**? Обґрунтуйте.
8. **Порівняйте державотворчі спроби** гетьмана **Петра Дорошенка** (орієнтація на Османську імперію) та **Івана Мазепи** (орієнтація на Швецію). Які уроки можна винести з цих спроб?
9. Назвіть **дві основні функції Малоросійських колегій** (Першої та Другої).
10. Хто був **останнім гетьманом** України? Назвіть **рік** та **царицю**, яка скасувала цю посаду.
11. Яку роль відіграв генерал **Текелій** у ліквідації ключового символу української свободи? Назвіть **рік** та об'єкт ліквідації.
12. Якою подією завершилося **соціально-економічне включення** Гетьманщини в імперську систему у **1783 р.**?

9. Рекомендована література:

1. **Смолій В. А., Степанков В. С.** Українська національна революція XVII ст. (1648–1676 рр.). – Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2009.
 2. **Грушевський М. С.** Історія України-Руси. Том VIII.
 3. **Яковенко Н.** Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. – Київ: Генеза, 1997 (або пізніші видання).
 4. **Субтельний О.** Україна: Історія. – Київ: Либідь, 1993 (або пізніші видання).
- **Інформаційні ресурси:** інтернет

План семінарського заняття № 4

Тема: Криза української державності. Руїна. Доба І.Мазепи. Занепад та ліквідація Гетьманщини.

Мета:

Навчальна:

Навчальна мета спрямована на засвоєння студентами ключових фактів, хронології, причинно-наслідкових зв'язків та формування аналітичних навичок.

Виховна:

1. Формування історичної свідомості:

- **Виховання почуття відповідальності** за долю держави, демонструючи трагічні наслідки внутрішнього розколу, які призвели до Руїни.
- **Утвердження поваги** до постатей, які прагнули зберегти та відновити українську державність (П. Дорошенко, І. Мазепа, П. Орлик), незважаючи на складні історичні умови.
- **Сприяння усвідомленню** того, що процес втрати державності був тривалим і поступовим, що вимагає пильності та стійкості.

2. Критичне мислення:

- **Розвиток уміння** давати об'єктивну оцінку діяльності **Івана Мазепи** (як мецената і як політика, що пішов на радикальний крок) та протистояти **імперській пропаганді** щодо його постаті.
- **Стимулювання аналізу Конституції Пилипа Орлика** як зразка передової політичної думки та ідеї обмеження влади Гетьмана.

3. Патріотизм:

- **Виховання почуття гордості** за культурне піднесення доби Мазепи та останнє відродження Гетьманщини за К. Розумовського, як свідчення життєздатності української нації.
- **Усвідомлення** ліквідації Запорізької Січі (1775 р.) як **акту знищення** ключового символу української свободи та державності.

Загальні компетентності: ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і

технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК 8. Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.

СК 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).

РН 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.

РН 2. Застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності.

РН 5. Дотримуватися правил охорони праці та безпеки життєдіяльності.

РН 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

Методи:

Дидактичні засоби навчання: інформаційні: підручник, навчальні посібники, **дидактичні** : таблиці, програмні засоби навчального призначення, демонстраційні приклади, **технічні засоби:** комп'ютер, мультимедіа, відеокомп'ютерні системи, засоби телекомунікацій.

Література:

5. **Смолій В. А., Степанков В. С.** Українська національна революція XVII ст. (1648–1676 рр.). – Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2009.
 6. **Грушевський М. С.** Історія України-Руси. Том VIII.
 7. **Яковенко Н.** Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. – Київ: Генеза, 1997 (або пізніші видання).
 8. **Субтельний О.** Україна: Історія. – Київ: Либідь, 1993 (або пізніші видання).
- **Інформаційні ресурси:** інтернет

Структура заняття

1. Організаційна частина заняття Перевірка підготовки студентів до заняття, їх кількісного складу, зовнішнього вигляду, наявності навчального матеріалу.

2. Повідомлення теми, мети та основних завдань заняття

Тема: Криза української державності. Руїна. Доба І.Мазепи. Занепад та ліквідація Гетьманщини.

Мета:

Навчальна Навчальна мета спрямована на засвоєння студентами ключових фактів, хронології, причинно-наслідкових зв'язків та формування аналітичних навичок.

3. Актуалізація опорних знань здобувачів освіти і контроль вихідного рівня знань.

I. Передумови Руїни (1648–1657 рр.)

1. У якому році розпочалася **Національно-визвольна війна** під проводом Богдана Хмельницького?
 - (Очікувана відповідь: **1648 рік**)
2. Назвіть **три переможні битви** козацького війська 1648 року.
 - (Очікувана відповідь: **Жовті Води, Корсунь, Пилявці**)
3. Який договір (рік та назва) **юридично закріпив** створення автономної Української козацької держави – Гетьманщини?
 - (Очікувана відповідь: **Зборівський договір, 1649 рік**)
4. Яка **адміністративно-територіальна система** діяла в Гетьманщині?
 - (Очікувана відповідь: **Полково-сотенна система**)
5. Яка велика **трагічна битва** 1651 року призвела до укладення невігідного Білоцерківського договору?
 - (Очікувана відповідь: **Битва під Берестечком**)

II. Договір з Московією та фінал Хмельниччини

6. Назвіть місце та рік укладення **військово-політичного союзу** (протекторату) Гетьманщини з Московським царством.
 - (Очікувана відповідь: **Переяславська рада, січень 1654 року**)
7. Як називався **документ**, що визначав умови цього союзу?
 - (Очікувана відповідь: **Березневі статті**)
8. Які були **ключові обмеження** для Гетьманщини, встановлені цим договором (наприклад, у сфері зовнішньої політики)?

- (Очікувана відповідь: *Заборона самостійних зносин з Річчю Посполитою та Османською імперією*)
9. У якому році помер **Богдан Хмельницький**, що стало **формальним початком** періоду Руїни?
- (Очікувана відповідь: *1657 рік*)
10. Як називався **син** Богдана Хмельницького, який став першим Гетьманом після смерті батька і час правління ознаменувало початок внутрішніх чвар?
- (Очікувана відповідь: *Юрій Хмельницький*)

4. Мотивація навчальної діяльності здобувача освіти.

1. Підкреслити, що період Руїни є **найважливішим уроком** для сучасної України. Запитайте: "Чому українці, виборовши державу в 1648 році, втратили її менш ніж за століття?" (Відповідь: внутрішній розкол, корупція, зовнішнє втручання). Проведіть паралель між **внутрішньою боротьбою Гетьманів Руїни** та викликами сьогодення.

2. **Особиста відповідальність:** Наголосити, що вивчення механізмів **ліквідації автономії** (Малоросійські колегії, скасування гетьманства) допомагає зрозуміти, як **Імперія** завжди працює на знищення національних інститутів. Це формує **історичну пильність**.

3. **Ідейна спадщина:** Акцентування на **Конституції Пилипа Орлика (1710 р.)** як на документі, що випередив свій час і є доказом високої політичної культури, яку варто наслідувати.

6. Зміст основної частини заняття (перелік питань семінару)

І. Криза української державності: Період Руїни (1657 – 1687 рр.)

1. **Сутність та причини Руїни:**
 - Що таке "Руїна"? Які **внутрішні та зовнішні чинники** призвели до політичної дестабілізації Гетьманщини після смерті Б. Хмельницького?
2. **Зовнішня політика Гетьманів Руїни:**
 - Проаналізуйте спробу **Івана Виговського** зберегти незалежність (Гадяцький договір 1658 р.). Чому ця спроба зазнала краху?
 - Оцініть діяльність **Петра Дорошенка**. Чому він прагнув об'єднати Україну під протекторатом **Османської імперії**?
3. **Міжнародно-правове оформлення поділу:**
 - Яким чином **Андрусівське перемир'я (1667 р.)** та "**Вічний мир**" (1686 р.) юридично закріпили поділ України та які були їхні довгострокові наслідки?

II. Доба Івана Мазепи та Північна війна (1687 – 1709 рр.)

- 1. Внутрішня політика Мазепи:**
 - Якими були основні положення **Коломацьких статей (1687 р.)**? Як вони обмежили права Гетьмана?
 - Охарактеризуйте **культурне та економічне піднесення Гетьманщини часів Мазепи (меценатство, архітектура, освіта).**
- 2. Політичний вибір 1708 року:**
 - Які **причини** спонукали Івана Мазепу до переходу на бік **Карла XII** (Швеція)? Чи був це єдиний шлях для збереження державності?
- 3. Трагічний фінал:**
 - Якими були **наслідки Полтавської битви (1709 р.)** та **Батуринської трагедії** для долі Гетьманщини та подальших спроб української еміграції?
- 4. Спадщина:**
 - Проаналізуйте **Конституцію Пилипа Орлика (1710 р.)**. У чому полягає її **історична цінність** та ідеологічна спрямованість?

III. Занепад та ліквідація Гетьманщини (XVIII ст.)

- 1. Механізми імперського контролю:**
 - Які були мета та функції **Першої (1722 р.)** та **Другої (1764 р.) Малоросійських колегій**? Яку роль ці інститути відіграли у знищенні автономії?
 - 2. Останнє відродження та скасування гетьманства:**
 - Схарактеризуйте гетьманство **Кирила Розумовського (1750–1764 рр.)**. Які були його спроби реформування та посилення автономії?
 - Назвіть **рік** та **царицю**, яка скасувала інститут гетьманства.
 - 3. Ліквідація символів вольності:**
 - Проаналізуйте **причини та наслідки знищення Запорізької Січі (1775 р.)**.
 - 4. Фінальний акорд:**
 - Яким чином **запровадження кріпацтва (1783 р.)** завершило процес соціальної та адміністративної інтеграції Гетьманщини до складу Російської імперії?
- 7. Бесіда (диспут, дискусія, заслуховування рефератів, рецензування відповідей здобувачів освіти)**

8. Заключне слово викладача

Наше семінарське заняття добігає кінця. Сьогодні ми здійснили складну, але необхідну подорож крізь дві епохи української історії: від **національного тріумфу** 1648 року, коли народилася Гетьманщина, до її **трагічного занепаду** наприкінці XVIII століття.

Підсумки засвоєння матеріалу

Ми детально проаналізували:

1. **Спадщину Хмельницького:** Побачили, як недостатня міцність державних інститутів та зовнішній тиск перетворили його здобутки на крихкий фундамент.
 2. **Драму Руїни:** Зрозуміли, що **внутрішня боротьба** за владу та **егоїзм старшини** стали основним чинником розколу держави, юридично закріпленого **Андрусівським перемир'ям** та "**Вічним миром**". Це наш найважливіший історичний урок.
 3. **Доба Мазепи:** Оцінили **державницьку стратегію** Івана Мазепи, його культурне меценатство та ризикований, але **єдиний на той час шанс** на здобуття незалежності, який, на жаль, був розбитий під Полтавою.
 4. **Механізм ліквідації:** Прослідкували, як імперія крок за кроком, використовуючи **Малоросійські колегії**, скасування гетьманства та **знищення Запорізької Січі**, стирала українську автономію, завершивши процес закріпаченням.
-

Історичне значення

Цей період, попри свою трагічність, засвідчив дві важливі речі:

- **Незламне прагнення до свободи:** Ідеал незалежності, закладений Хмельницьким і зафіксований у **Конституції Пилипа Орлика**, не зник, а став політичною програмою для наступних поколінь.
- **Ціна розколу:** Руїна чітко показала, що **відсутність єдності** в еліті та **пріоритет особистих інтересів** над державними є головним ворогом нації.

Закликаю вас не просто запам'ятовувати дати, а **аналізувати уроки** цього часу. Історія – це не минуле, це **прогнозування майбутнього**.

Дякую всім за активну участь та ґрунтовну підготовку.

9. Підведення підсумків заняття

Виставлення оцінок та їх аналіз.

Відповіді на запитання здобувачів освіти.

Аналіз проведеного заняття.

10. Видача завдання для самостійної роботи

Самостійно опрацювати визначені питання з теми: «Початок державного відродження України. Українська національна революція (1917 – 1921 рр.)»

Викладач _____

Інструкційна картка до проведення семінарського заняття № 5

Тема: Початок державного відродження України. Українська національна революція (1917 – 1921 р.р.)

Мета:

Навчальна: Систематизувати, поглибити та закріпити знання студентів про ключові події, процеси та дійових осіб Української національної революції.

2.1 Після виконаної роботи студент повинен

знати:

Хронологічні межі, основні етапи (УЦР, Гетьманат, Директорія) та головні чинники поразки революції.

3. Компетентності та результати навчання:

Загальні компетентності: ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК 8. Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.

СК 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).

РН 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.

РН 2. Застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності.

РН 5. Дотримуватися правил охорони праці та безпеки життєдіяльності.

РН 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

4. План семінару

I. Передумови, початок і характер Української революції

- **1.1. Передумови:** Вплив Першої світової війни та Лютневої революції 1917 р. в Росії на розвиток національно-визвольного руху в Україні.
 - **1.2. Визначення та хронологічні рамки:** Сутність поняття "Українська національна революція", її особливості та періодизація (як правило, виділяють 3 етапи).
 - **1.3. Створення Центральної Ради (УЦР):** Її склад, лідери (М. Грушевський, В. Винниченко, С. Петлюра) та роль у початковий період.
-

2. Етапи Української Центральної Ради (березень 1917 – квітень 1918 р.)

- **2.1. Еволюція державотворчих процесів:**
 - **I Універсал** (червень 1917 р.): Проголошення автономії України. Створення Генерального Секретаріату.
 - **II Універсал** (липень 1917 р.): Компроміс із Тимчасовим урядом, відмова від одностороннього проголошення автономії.
 - **III Універсал** (листопад 1917 р.): Проголошення Української Народної Республіки (УНР) у складі федеративної Росії.
 - **IV Універсал** (січень 1918 р.): Проголошення незалежності УНР.
 - **2.2. Військово-політичні події:**
 - Початок російсько-більшовицької агресії.
 - **Бій під Крутами** (січень 1918 р.) як символ боротьби за незалежність.
 - **Берестейський (Брест-Литовський) мирний договір** (лютий 1918 р.): міжнародне визнання УНР.
-

3. Українська Держава – Гетьманат (29 квітня – 14 грудня 1918 р.)

- **3.1. Державний переворот:** Прихід до влади Павла Скоропадського. Причини падіння УЦР.
- **3.2. Внутрішня політика Гетьманату:**
 - Особливості державного устрою (Універсал про Гетьманську владу).
 - **Державотворча діяльність:** Створення армії, фінансової системи, судочинства.

- **Культурно-освітні досягнення:** Заснування **Української академії наук (УАН)**, українських університетів (Київського та Кам'янець-Подільського), Національної бібліотеки.
 - **3.3. Зовнішня політика:** Орієнтація на Німеччину та Австро-Угорщину.
-

4. Доба Директорії УНР та завершення Революції (грудень 1918 – листопад 1921 р.)

- **4.1. Повалення Гетьманату:** Антигетьманське повстання та прихід до влади Директорії УНР (**В. Винниченко, С. Петлюра** та ін.).
 - **4.2. Акт Злуки:** Утворення єдиної соборної Української Народної Республіки шляхом об'єднання УНР та **Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР)** (22 січня 1919 р.).
 - **4.3. Багатофронтна війна:**
 - Війни проти більшовицької Росії, Денікіна (білогвардійців), Польщі.
 - **"Трикутник смерті"** (кінець 1919 р.).
 - **Варшавський договір** (1920 р.) з Польщею.
 - **4.4. Другий Зимовий похід Армії УНР (листопад 1921 р.):** Останній організований виступ. Причини поразки.
-

5. Історичне значення та наслідки Української національної революції

- **5.1. Історичне значення:** Утвердження ідеї незалежної української державності, її міжнародне визнання. Формування модерної політичної нації.
- **5.2. Наслідки:** Втрата незалежності, поділ українських земель між сусідніми державами. Створення **УСРР (Української Соціалістичної Радянської Республіки)**.

5. Основні поняття та терміни

Державотворчі Утворення та Документи

- **Українська Центральна Рада (УЦР):** Представницький орган, створений у березні 1917 р. українськими партіями та громадськими організаціями. Виконував роль українського парламенту. Очолював **Михайло Грушевський**.
- **Генеральний Секретаріат:** Виконавчий орган (уряд) УЦР, створений після проголошення I Універсалу. Очолював **Володимир Винниченко**.

- **Універсали УЦР:** Чотири державно-правові акти, що послідовно визначали політичний статус України.
 - **I Універсал (червень 1917):** Проголошення автономії України.
 - **IV Універсал (січень 1918):** Проголошення незалежності Української Народної Республіки (УНР).
- **Українська Народна Республіка (УНР):** Українська держава, проголошена III Універсалом (як автономна, листопад 1917 р.) та IV Універсалом (як незалежна, січень 1918 р.).
- **Берестейський (Брест-Литовський) мирний договір:** Мирний договір, підписаний УНР з державами Четверного союзу (Німеччина, Австро-Угорщина та ін.) у лютому 1918 р. – **перше міжнародне визнання УНР.**
- **Українська Держава (Гетьманат):** Держава, що існувала на території України з квітня до грудня 1918 р. після державного перевороту. Очолював **Павло Скоропадський (Гетьман).**
- **Директорія УНР:** Колективний орган, що здійснював верховну владу в УНР після повалення Гетьманату (грудень 1918 р.). Очолював **Володимир Винниченко, згодом Симон Петлюра.**
- **Західноукраїнська Народна Республіка (ЗУНР):** Українська держава, проголошена у листопаді 1918 р. на території східної Галичини, Буковини та Закарпаття (землі колишньої Австро-Угорщини).

2. Ключові Процеси та Події

- **Українська національна революція:** Комплекс подій 1917–1921 рр., спрямованих на здобуття державної незалежності та формування української політичної нації.
- **Автономія:** Право частини держави на самоврядування у внутрішніх справах, при збереженні верховенства центральної влади.
- **Незалежність (Суверенітет):** Повне політичне самостійне верховенство держави на своїй території та в міжнародних відносинах.
- **Акт Злуки (22 січня 1919 р.):** Урочисте проголошення **об'єднання** УНР та ЗУНР в єдину соборну Українську Народну Республіку.
- **Бій під Крутами (січень 1918 р.):** Бій між загоном більшовиків та українськими добровольцями (переважно студентами та гімназистами), що став **символом боротьби за незалежність.**
- **"Воєнний комунізм":** Економічна політика більшовиків під час Громадянської війни, що включала націоналізацію, продрозкладку та заборону приватної торгівлі.
- **"Трикутник смерті":** Період (кінець 1919 р.), коли армія УНР була затиснута між більшовицькими, білогвардійськими (Денікіна) та польськими військами.

- **Другий Зимовий похід (листопад 1921 р.):** Останній великий рейд армії УНР, спрямований на підняття повстання проти більшовиків. Його поразка вважається завершенням збройної фази революції.
-

3. Соціально-Політичні Терміни

- **Федералізація:** Перетворення унітарної держави на федерацію (союз рівноправних суб'єктів) із розподілом повноважень між центром і регіонами.
- **Сепаратизм:** Прагнення до відокремлення частини території держави та створення власної незалежної держави або приєднання до іншої держави.
- **Націоналізація:** Передача приватної власності (заводів, землі) у власність держави.
- **Червоний терор:** Система насильницьких заходів, що застосовувалася більшовиками проти їхніх політичних противників, священників, поміщиків, "буржуазії" та всіх, кого вважали ворогами революції.

6. Теми для рефератів , співдоповідей та повідомлень

1. **Політика УЦР (березень 1917 – квітень 1918 р.):** Еволюція від автономізму до незалежності. Причини ухвалення IV Універсалу.
2. **Гетьманат Павла Скоропадського:** Консервативна модель державного будівництва та її історичне значення. Аграрна, фінансова та військова політика.
3. **Зовнішньополітичні аспекти Української революції:** Берестейський мир, відносини з Німеччиною та Антантою. Дипломатична боротьба за міжнародне визнання.
4. **Акт Злуки 22 січня 1919 р.:** Історичні передумови, реалізація та причини швидкого роз'єднання (політичні, військові, територіальні).
5. **Роль Симона Петлюри в добу Директорії:** Еволюція його поглядів, військове керівництво та дипломатична діяльність (Варшавський договір).
6. **Історіографія Української національної революції:** Аналіз підходів (радянський, діаспорний, сучасний український) до оцінки подій 1917–1921 рр.

8. Питання та завдання для закріплення навчального матеріалу

- Назвіть хронологічні рамки Української національної революції.
- Коли була створена **Центральна Рада** і хто її очолив?

- Який з Універсалів УЦР проголосив **автономію** України, а який – **незалежність**?
- Яка подія стала **першим міжнародним визнанням УНР**?
- Хто очолював Українську Державу (Гетьманат) у 1918 році? Назвіть хоча б два досягнення його правління.
- Коли і між якими державними утвореннями було підписано **Акт Злуки**?
- Назвіть головні сили, проти яких воювала **Директорія УНР**.
- Яка подія вважається останнім організованим збройним виступом армії УНР? (Другий Зимовий похід).
- Назвіть хоча б три ключові політичні фігури періоду Революції.

9. Рекомендована література:

- **Полонська-Василенко Н. Д.** *Історія України: У 2-х т. Т. 2. Від середини XVII століття до 1923 року.* Київ: Либідь, 1992. (Класична праця, детально висвітлює революцію).
- **Субтельний Орест.** *Україна: Історія.* Київ: Либідь, 1993. (Один із найкращих оглядових підручників, містить збалансований аналіз).
- **Грицак Ярослав.** *Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX–XX ст.* Київ: Генеза, 1996. (Фокусується на процесах формування нації).
- **Сарбей В. Г.** *Національне відродження України.* Київ: Альтернативи, 1999. (Присвячена передумовам і початковому етапу).
- **Історія України: Підручник** (за редакцією **В. А. Смолія**). Київ: Альтернативи, 1997 та наступні видання. (Стандартний академічний підручник).
 - *Інформаційні ресурси:* інтернет

План семінарського заняття № 5

Тема: Початок державного відродження України. Українська національна революція (1917 – 1921 р.р.)

Мета:

Навчальна:

Систематизувати, поглибити та закріпити знання студентів про ключові події, процеси та дійових осіб Української національної революції.

Виховна:

Сприяти формуванню національної свідомості, громадянської позиції та поваги до історичного досвіду боротьби за незалежність.

- **Виховувати:** Почуття національної гідності та патріотизму, шанобливе ставлення до борців за незалежність України 1917–1921 рр. (включно з героями Крут, учасниками Зимових походів).

Загальні компетентності: ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК 8. Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.

СК 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).

РН 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.

РН 2. Застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності.

РН 5. Дотримуватися правил охорони праці та безпеки життєдіяльності.

РН 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

Методи:

Дидактичні засоби навчання: інформаційні: підручник, навчальні посібники, **дидактичні** : таблиці, програмні засоби навчального призначення, демонстраційні приклади, **технічні засоби:** комп'ютер, мультимедіа, відеокomp'ютерні системи, засоби телекомунікацій.

Література:

- **Полонська-Василенко Н. Д.** *Історія України: У 2-х т. Т. 2. Від середини XVII століття до 1923 року.* Київ: Либідь, 1992. (Класична праця, детально висвітлює революцію).
- **Субтельний Орест.** *Україна: Історія.* Київ: Либідь, 1993. (Один із найкращих оглядових підручників, містить збалансований аналіз).
- **Грицак Ярослав.** *Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX–XX ст.* Київ: Генеза, 1996. (Фокусується на процесах формування нації).
- **Сарбей В. Г.** *Національне відродження України.* Київ: Альтернативи, 1999. (Присвячена передумовам і початковому етапу).
- **Історія України: Підручник** (за редакцією **В. А. Смолія**). Київ: Альтернативи, 1997 та наступні видання. (Стандартний академічний підручник).
 - **Інформаційні ресурси:** інтернет

Структура заняття

1. Організаційна частина заняття Перевірка підготовки студентів до заняття, їх кількісного складу, зовнішнього вигляду, наявності навчального матеріалу.

2. Повідомлення теми, мети та основних завдань заняття

Тема: Початок державного відродження України. Українська національна революція (1917 – 1921 р.р.)

Мета:

Навчальна. Систематизувати, поглибити та закріпити знання студентів про ключові події, процеси та дійових осіб Української національної революції.

3. Актуалізація опорних знань здобувачів освіти і контроль вихідного рівня знань.

I. Тести на відповідність / Вибір (Базові Факти)

Завдання 1.1. Встановіть відповідність між подією та її датою:

Подія	Дата
А	Лютнева революція в Росії
Б	Створення Української Центральної Ради (УЦР)
В	Проголошення незалежності УНР (IV Універсал)
Г	Перший військовий з'їзд в Києві

Очікувана відповідь: А-3, Б-2, В-1, Г-4.

Завдання 1.2. Оберіть термін, який найкраще характеризує політичний статус України після I Універсалу:

- А) Незалежна держава
- Б) Автономія у складі Росії
- В) Радянська республіка

- Г) Окупована територія

Очікувана відповідь: Б

2. Запитання для усного бліц-опитування (Актуалізація термінів)

Студенти повинні дати **коротке і чітке** визначення.

1. Що таке "**автономія**" в історичному контексті?
 2. Хто очолював **Українську Центральну Раду**?
 3. Назвіть **основну причину** формування УЦР. (Розпад Російської імперії, потреба в представницькому органі).
 4. Який орган виконував функції **уряду** при УЦР? (Генеральний Секретаріат).
 5. Як вплинула **Перша світова війна** на український національно-визвольний рух?
-

3. Робота з поняттями-передумовами (Попередній матеріал)

Ці питання допоможуть пригадати матеріал, який передував Революції.

1. Що таке "**українофільство**"? Назвіть його провідні організації на початку ХХ ст.
2. Яку роль відіграло **Товариство українських поступовців (ТУП)** у національному русі перед 1917 р.?
3. Назвіть основні **політичні партії** Наддніпрянської України, які відродилися або виникли на початку революції. (УСДРП, УПСФ, УПСР та ін.).

4. Мотивація навчальної діяльності здобувача освіти.

- Українська революція – це **перша велика спроба** побудувати модерну, незалежну українську державу. Вивчення її помилок і досягнень є ключем до розуміння проблем, з якими Україна стикається сьогодні (від зовнішньої агресії до внутрішніх суперечностей).
- **Спадщина боротьби:** Багато сучасних державних символів, інституцій та ідей (наприклад, **Тризуб, Акт Злуки, Соборність**) були закладені або відроджені саме в 1917–1921 роках. Розуміння історії цих символів поглиблює **національну свідомість**.
- **Війна та агресія:** Революція була, по суті, **багатовекторною війною** за незалежність, що супроводжувалася постійною агресією з боку більшовицької Росії. Це прямий історичний прецедент російсько-

української війни, який допомагає студентам бачити **історичну тяглість імперських амбіцій**.

6. Зміст основної частини заняття (перелік питань семінару)

I. Передумови, початок і характер Української революції

- **1.1. Передумови:** Вплив Першої світової війни та Лютневої революції 1917 р. в Росії на розвиток національно-визвольного руху в Україні.
- **1.2. Визначення та хронологічні рамки:** Сутність поняття "Українська національна революція", її особливості та періодизація (як правило, виділяють 3 етапи).
- **1.3. Створення Центральної Ради (УЦР):** Її склад, лідери (**М. Грушевський, В. Винниченко, С. Петлюра**) та роль у початковий період.

2. Етапи Української Центральної Ради (березень 1917 – квітень 1918 р.)

- **2.1. Еволюція державотворчих процесів:**
 - **I Універсал** (червень 1917 р.): Проголошення **автономії** України. Створення Генерального Секретаріату.
 - **II Універсал** (липень 1917 р.): Компроміс із Тимчасовим урядом, відмова від одностороннього проголошення автономії.
 - **III Універсал** (листопад 1917 р.): Проголошення **Української Народної Республіки (УНР)** у складі федеративної Росії.
 - **IV Універсал** (січень 1918 р.): Проголошення **незалежності УНР**.
- **2.2. Військово-політичні події:**
 - Початок російсько-більшовицької агресії.
 - **Бій під Крутами** (січень 1918 р.) як символ боротьби за незалежність.
 - **Берестейський (Брест-Литовський) мирний договір** (лютий 1918 р.): міжнародне визнання УНР.

3. Українська Держава – Гетьманат (29 квітня – 14 грудня 1918 р.)

- **3.1. Державний переворот:** Прихід до влади **Павла Скоропадського**. Причини падіння УЦР.
- **3.2. Внутрішня політика Гетьманату:**
 - Особливості державного устрою (Універсал про Гетьманську владу).

- **Державотворча діяльність:** Створення армії, фінансової системи, судочинства.
 - **Культурно-освітні досягнення:** Заснування **Української академії наук (УАН)**, українських університетів (Київського та Кам'янець-Подільського), Національної бібліотеки.
 - **3.3. Зовнішня політика:** Орієнтація на Німеччину та Австро-Угорщину.
-

4. Доба Директорії УНР та завершення Революції (грудень 1918 – листопад 1921 р.)

- **4.1. Повалення Гетьманату:** Антигетьманське повстання та прихід до влади **Директорії УНР (В. Винниченко, С. Петлюра та ін.)**.
 - **4.2. Акт Злуки:** Утворення єдиної соборної Української Народної Республіки шляхом об'єднання УНР та **Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР)** (22 січня 1919 р.).
 - **4.3. Багатофронтна війна:**
 - Війни проти більшовицької Росії, Денікіна (білогвардійців), Польщі.
 - **"Трикутник смерті"** (кінець 1919 р.).
 - **Варшавський договір** (1920 р.) з Польщею.
 - **4.4. Другий Зимовий похід Армії УНР (листопад 1921 р.):** Останній організований виступ. Причини поразки.
-

5. Історичне значення та наслідки Української національної революції

- **5.1. Історичне значення:** Утвердження ідеї незалежної української державності, її міжнародне визнання. Формування модерної політичної нації.
- **5.2. Наслідки:** Втрата незалежності, поділ українських земель між сусідніми державами. Створення **УСРР (Української Соціалістичної Радянської Республіки)**.

7. Бесіда (диспут, дискусія, заслуховування рефератів, рецензування відповідей здобувачів освіти)

8. Заключне слово викладача

Наше сьогоднішнє семінарське заняття було присвячене, без перебільшення, **наріжному каменю української історії ХХ століття — Українській національній революції 1917–1921 років.**

Ми ґрунтовно проаналізували цей період: від перших кроків **Центральної Ради** до міжнародного визнання, від консервативного будівництва **Гетьманату** до трагічного фіналу **Директорії** та героїчного **Другого Зимового походу.**

1. Головний висновок: Незламна Ідея

- **Наше головне усвідомлення:** Попри всі внутрішні суперечності, постійну агресію ззовні та економічну кризу, ідея незалежної, самостійної української держави **здобула реальні обриси** саме тоді. За ці чотири роки було закладено фундамент модерної державності: **утворено Академію наук, створено армію, видано власні гроші, здобуто міжнародне визнання.**
- **Трагедія Провалу:** Ми побачили, що поразка була багатфакторною: це і **відсутність єдності** між політичними силами (соціалістами та консерваторами), і **брак часу** для формування справді боєздатної армії, і, найголовніше, **агресивна політика більшовицької Росії та імперських держав.**

2. Уроки Історії та актуальність

Сьогодні, коли Україна знову бореться за своє існування, уроки революції 1917–1921 років набувають **особливої актуальності.**

- **Урок єдності:** Ми чітко побачили, що розбіжності між політичними елітами можуть стати фатальними. **Акт Злуки** став символом бажаної єдності, але не зміг перетворитися на реальну політичну згоду в умовах війни.
- **Урок армії:** Революція довела: без сильної, професійної армії неможливо відстояти жодні дипломатичні чи державницькі здобутки.

3. Завершення

Я дякую вам за активну роботу, за ґрунтовні доповіді та готовність до дискусії. Ви не просто запам'ятали дати та прізвища, ви змогли **зрозуміти логіку та трагізм** тих подій.

Українська революція зазнала **військово-політичної поразки**, але **перемогла ідеологічно.** Вона залишила у спадок ту саму **ідею самостійності та соборності**, яку ми сьогодні втілюємо.

Вашим завданням як освічених громадян є не лише знати цю історію, а й усвідомлювати свою **відповідальність** за те, щоб уроки минулого були засвоєні сьогодні.

Підсумки засвоєння матеріалу

Завдання 1. Експрес-ідентифікація (Бліц-опитування)

Дайте визначення або поясніть значення терміна/події:

1. **IV Універсал:** (Проголошення незалежності УНР, січень 1918 р.)
2. **Гетьманат:** (Консервативна форма правління Павла Скоропадського, квітень–грудень 1918 р.)
3. **Акт Злуки:** (Урочисте об'єднання УНР та ЗУНР, 22 січня 1919 р.)
4. **Берестейський мир:** (Перший міжнародний договір УНР, лютий 1918 р., визнання УНР).
5. **Директорія:** (Колективний уряд УНР після повалення Гетьманату, очолювали Винниченко/Петлюра).

Завдання 2. "Хто це?"

Ідентифікуйте особу за її роллю в історії:

1. Голова УЦР, автор "На порозі Нової України". (**М. Грушевський**)
2. Гетьман Української Держави, засновник Української академії наук. (**П. Скоропадський**)
3. Один із лідерів Директорії та Головний Отаман Армії УНР. (**С. Петлюра**)
4. Голова першого уряду УЦР (Генерального Секретаріату), письменник. (**В. Винниченко**)

9. Підведення підсумків заняття

Виставлення оцінок та їх аналіз.

Відповіді на запитання здобувачів освіти.

Аналіз проведеного заняття.

10. Видача завдання для самостійної роботи

Самостійно опрацювати визначені питання з теми: «Україна в період Світової війни (1939 – 1945 рр.). Україна у післявоєнний період.»

Викладач _____

Інструкційна картка до проведення семінарського заняття № 6

Тема: Україна в період Світової війни (1939 – 1945 рр.). Україна у післявоєнний період.

Мета:

Навчальна:

Забезпечити глибоке засвоєння студентами знань про складний та трагічний період Другої світової війни та повоєнної відбудови в Україні, а також розвинути навички критичного аналізу багатовекторних історичних процесів.

2.1 Після виконаної роботи студент повинен

- **Знати:** Основні етапи та дати Другої світової війни в контексті України, форми українського визвольного руху, ключові рішення післявоєнних років (УРСР в ООН, причини Голоду 1946-47).
- **Розуміти:** Багатовекторний, суперечливий характер боротьби українців у війні; наслідки тоталітарних режимів (нацистського та радянського) для населення.
- **Аналізувати:** Причини та наслідки **повоєнних репресій** та ідеологічного тиску (ліквідація УГКЦ, боротьба з націоналізмом).

3. Компетентності та результати навчання:

Загальні компетентності: ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК 8. Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.

СК 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).

РН 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.

РН 2. Застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності.

РН 5. Дотримуватися правил охорони праці та безпеки життєдіяльності.

РН 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

4. План семінару

Україна у Другій світовій війні (1939–1945 рр.)

- 1. Початок війни та об'єднання українських земель (1939–1941 рр.):**
 - Вплив Пакту **Молотова–Ріббентропа** на долю України.
 - Вступ Червоної армії у Західну Україну (вересень 1939 р.). Суперечливий характер "**Золотого вересня**".
 - Радянізація західноукраїнських земель. Репресії.
- 2. Окупаційні режими та боротьба на два фронти (1941–1944 рр.):**
 - Вторгнення нацистської Німеччини (червень 1941 р.). Створення **Райхскомісаріату "Україна" (РКУ)** та румунської зони окупації (Трансністрія).
 - **Український визвольний рух:**
 - Діяльність **ОУН** та **Акт відновлення Української Держави** (30 червня 1941 р.).
 - Створення та боротьба **УПА** (Українська повстанська армія) на "**два фронти**" (проти нацистів та проти СРСР).
 - **Радянський партизанський рух** та його роль у тилу ворога.
- 3. Трагедії війни:**
 - **Голокост в Україні:** Масові розстріли, **Бабин Яр**.
 - **Остарбайтери** та примусова праця українців у Німеччині.
 - Український внесок у перемогу над нацизмом (у складі Червоної армії, армій союзників).
- 4. Завершення військових дій:** Вигнання нацистів з території України (1944 р.).

II. Україна у Післявоєнний Період (1945 – початок 1950-х рр.)

- 1. Територіальні зміни та міжнародний статус:**
 - Завершення формування сучасних кордонів УРСР. Приєднання Закарпаття.
 - Вступ **УРСР до ООН (1945 р.)** як суверенного члена.

2. Повоєнна відбудова та соціальні катастрофи:

- Здійснення **Четвертої п'ятирічки** (1946–1950). Відбудова промисловості та сільського господарства.
- **Голод 1946–1947 рр.:** Причини (повоєнна розруха, посуха, надмірні хлібозаготівлі) та масштаби трагедії.

3. Політичні репресії та ідеологічна боротьба:

- Ліквідація збройного підпілля **УПА** в Західній Україні.
- Ліквідація **Української Греко-Католицької Церкви (УГКЦ)** через Львівський собор 1946 р.
- Боротьба із "**західним впливом**" та "**українським буржуазним націоналізмом**" (кампанії проти письменників, істориків).
- **Операція "Вісла"** (1947 р.) у Польщі та її вплив на українське населення.

5. Основні поняття та терміни

- **Пакт Молотова–Ріббентропа:** Договір про ненапад між СРСР та Німеччиною (1939), включав секретний протокол про поділ сфер впливу.
- **Райхскомісаріат "Україна" (РКУ):** Адміністративно-територіальна одиниця Німеччини на окупованих українських землях.
- **ОУН (Організація українських націоналістів):** Політична сила, що виступала за відновлення незалежності.
- **УПА (Українська повстанська армія):** Збройне формування, що вело боротьбу проти обох тоталітарних режимів.
- **Акт 30 червня 1941 р.:** Проголошення ОУН у Львові відновлення Української Держави.
- **Голокост:** Масове знищення євреїв нацистами; в Україні символом є **Бабин Яр**.
- **Остарбайтери:** Примусово вивезені на роботу до Німеччини цивільні особи (переважно з України).
- **Трансністрія:** Територія між Дністром і Бугом, що була під управлінням Румунії.
- **Колабораціонізм:** Співпраця місцевого населення з окупаційною владою.
- **Голод 1946–1947 рр.:** Соціальна катастрофа повоєнного періоду, спричинена як природними, так і політичними чинниками (надмірними хлібозаготівлями).

- **Львівський собор 1946 р.:** Інспірований владою псевдособор, який проголосив ліквідацію УГКЦ.
- **Операція "Вісла":** Примусова депортація українського населення з південно-східних територій Польщі (1947 р.).

6. Теми для рефератів , співдоповідей та повідомлень

- Українська проблема у політиці Третього Рейху: Райхскомісаріат "Україна" та його економічні функції.
- Феномен "двофронтвої" боротьби УПА: Ідеологія, тактика, вплив на перебіг подій.
- Голод 1946–1947 рр. в Україні: Політична природа та відмінності від Голодомору 1932–1933 рр.
- Історичне та міжнародно-правове значення вступу УРСР до ООН у 1945 році.
- Доля Західноукраїнських церков у післявоєнний період: Ліквідація УГКЦ та становище православної церкви.

8. Питання та завдання для закріплення навчального матеріалу

- Охарактеризуйте два основні стратегічні напрямки українського визвольного руху під час війни.
- В чому полягала принципова різниця між німецькою окупаційною політикою у **Дистрикті "Галичина"** та у **Райхскомісаріаті "Україна"**?
- Чи була повоєнна відбудова в УРСР (Четверта п'ятирічка) успішною? Наведіть аргументи, що підтверджують як успіхи, так і велику ціну цієї відбудови.
- Назвіть три основні причини Голоду 1946–1947 рр. та поясніть, чому його вважають **штучно посиленням**.

Рекомендована література:

1. **Кульчицький С. В., Бойко О. Д.** *Історія України*. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. (Розділи про Другу світову війну та післявоєнний період).
2. **Грицак Ярослав.** *Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX–XX ст.* Київ: Генеза, 1996. (Розділи про війну та сталінізм).

3. **Ісаюк О. В.** *Чорно-біла війна: Українська Повстанська Армія: між історією та міфом.* Київ: Дух і літера, 2018. (Для вивчення УПА).
 4. **В'ятрович В.** *Історія з грифом Секретно.* Київ: Комора, 2011. (Особливості діяльності радянських та визвольних рухів).
 5. **Веденєєв Д. В., Лисенко О. Є.** *Україна у Другій світовій війні: погляд з XXI століття.* Київ: НАН України, 2010. (Збірник наукових статей).
- **Інформаційні ресурси:** інтернет

План семінарського заняття № 6

Тема: Україна в період Світової війни (1939 – 1945 рр.). Україна у післявоєнний період.

Навчальна мета:

Забезпечити глибоке засвоєння студентами знань про складний та трагічний період Другої світової війни та повоєнної відбудови в Україні, а також розвинути навички критичного аналізу багатовекторних історичних процесів.

Виховна мета:

- **Виховувати:** Глибоку повагу до мільйонних жертв українського народу у війні та Голоді; почуття **національної гідності** та пам'яті про борців за незалежність (як у складі Червоної армії, так і в УПА).
- **Формувати:** Різде **несприйняття тоталітаризму** в усіх його формах; розуміння ціни миру та незалежності.
- **Стимулювати:** Бажання критично оцінювати історичні події, відмовляючись від **чорно-білих схем** (наприклад, оцінка приєднання Західної України та боротьби УПА).

Загальні компетентності: ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК 8. Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.

СК 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).

РН 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.

РН 2. Застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності.

РН 5. Дотримуватися правил охорони праці та безпеки життєдіяльності.

РН 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

Методи:

Дидактичні засоби навчання: інформаційні: підручник, навчальні посібники, **дидактичні** : таблиці, програмні засоби навчального призначення, демонстраційні приклади, **технічні засоби:** комп'ютер, мультимедіа, відеокomp'ютерні системи, засоби телекомунікацій.

Література:

1. **Кульчицький С. В., Бойко О. Д.** *Історія України*. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. (Розділи про Другу світову війну та післявоєнний період).
2. **Грицак Ярослав.** *Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX–XX ст.* Київ: Генеза, 1996. (Розділи про війну та сталінізм).
3. **Ісаюк О. В.** *Чорно-біла війна: Українська Повстанська Армія: між історією та міфом*. Київ: Дух і літера, 2018. (Для вивчення УПА).
4. **В'ятрович В.** *Історія з грифом Секретно*. Київ: Комора, 2011. (Особливості діяльності радянських та визвольних рухів).
5. **Веденєєв Д. В., Лисенко О. Є.** *Україна у Другій світовій війні: погляд з XXI століття*. Київ: НАН України, 2010. (Збірник наукових статей).

- **Інформаційні ресурси:** інтернет

Структура заняття

1. Організаційна частина заняття Перевірка підготовки студентів до заняття, їх кількісного складу, зовнішнього вигляду, наявності навчального матеріалу.

2. Повідомлення теми, мети та основних завдань заняття

Тема: Україна в період Світової війни (1939 – 1945 рр.). Україна у післявоєнний період.

Мета:

Навчальна. Забезпечити глибоке засвоєння студентами знань про складний та трагічний період Другої світової війни та повоєнної відбудови в Україні, а також розвинути навички критичного аналізу багатовекторних історичних процесів.

3. Актуалізація опорних знань здобувачів освіти і контроль вихідного рівня знань.

Бліц-опитування: Передумови Війни

Ці запитання перевіряють знання матеріалу, що передував темі.

1. Назвіть **три країни**, між якими були розділені українські етнічні землі напередодні Другої світової війни. (Польща, СРСР, Румунія, Чехословаччина/Угорщина).
2. Яку назву мала **найбільша українська держава** в міжвоєнний період? (УРСР).
3. Що таке "**пакт Молотова–Ріббентропа**" і коли його було підписано? (Договір про ненапад між СРСР та Німеччиною, 23 серпня 1939 р.).
4. Яка подія ознаменувала **початок** Другої світової війни? (Напад Німеччини на Польщу, 1 вересня 1939 р.).
5. Як називався **найбільший масовий злочин** радянської влади проти українського селянства у 1930-х роках? (Голодомор 1932–1933 рр.).

2. Термінологічний Контроль

Дайте **коротке і чітке** визначення терміну.

1. **Радянізація:** (Поширення та встановлення радянських політичних, економічних та ідеологічних структур на нових територіях, зокрема у Західній Україні після 1939 р.).
 2. **"Золотий вересень":** (Евфемістична назва входження Червоної армії на територію Західної України у вересні **1939 р.**).
 3. **ОУН:** (Організація українських націоналістів – політична сила, що ставила за мету створення незалежної Української держави).
 4. **Колабораціонізм:** (Співпраця громадян окупованої країни з окупаційною владою).
-

3. Завдання на Логічну Послідовність

Завдання: Розташуйте наступні події в **правильній хронологічній послідовності** (за датою):

- **А** – Входження Червоної армії до Західної України.
- **Б** – Підписання Пакту Молотова–Ріббентропа.
- **В** – Початок німецько-радянської війни.
- **Г** – Напад Німеччини на Польщу.

Очікувана відповідь: Б (23.08.1939) → Г (01.09.1939) → А (17.09.1939) → В (22.06.1941).

4. Мотивація навчальної діяльності здобувача освіти.

- **Коріння конфлікту:** Вивчення цього періоду допомагає зрозуміти **справжні причини** сучасної російсько-української війни. Агресія СРСР у 1939 році, політика терору та імперські амбіції щодо України — це **прямий історичний прецедент** нинішніх подій.
- **Ціна Незалежності:** Ця тема демонструє, що незалежність України виборювалася **не лише на одному фронті**. Українці боролися у складі Червоної армії, були в арміях союзників і вели визвольну боротьбу проти обох тоталітарних систем (УПА). Це унікальний національний досвід, який підкреслює **волю нації до самовизначення**.
- **Формування Кордонів:** Саме тоді, у 1945–1946 роках, були **фіналізовані сучасні кордони України**. Розуміння, як і чому ці землі були приєднані, є ключем до розуміння **соборності** держави.

6. Зміст основної частини заняття (перелік питань семінару)

Україна у Другій світовій війні (1939–1945 рр.)

5. **Початок війни та об'єднання українських земель (1939–1941 рр.):**
 - Вплив Пакту Молотова–Ріббентропа на долю України.

- Вступ Червоної армії у Західну Україну (вересень 1939 р.). Суперечливий характер "Золотого вересня".
- Радянська заходноукраїнських земель. Репресії.
- 6. **Окупаційні режими та боротьба на два фронти (1941–1944 рр.):**
 - Вторгнення нацистської Німеччини (червень 1941 р.). Створення **Райхскомісаріату "Україна" (РКУ)** та румунської зони окупації (Трансністрія).
 - **Український визвольний рух:**
 - Діяльність **ОУН** та **Акт відновлення Української Держави** (30 червня 1941 р.).
 - Створення та боротьба **УПА** (Українська повстанська армія) на "два фронти" (проти нацистів та проти СРСР).
 - **Радянський партизанський рух** та його роль у тилу ворога.
- 7. **Трагедії війни:**
 - **Голокост в Україні:** Масові розстріли, **Бабин Яр**.
 - **Остарбайтери** та примусова праця українців у Німеччині.
 - Український внесок у перемогу над нацизмом (у складі Червоної армії, армій союзників).
- 8. **Завершення військових дій:** Вигнання нацистів з території України (1944 р.).

II. Україна у Післявоєнний Період (1945 – початок 1950-х рр.)

- 4. **Територіальні зміни та міжнародний статус:**
 - Завершення формування сучасних кордонів УРСР. Приєднання Закарпаття.
 - Вступ **УРСР до ООН (1945 р.)** як суверенного члена.
- 5. **Повоєнна відбудова та соціальні катастрофи:**
 - Здійснення **Четвертої п'ятирічки** (1946–1950). Відбудова промисловості та сільського господарства.
 - **Голод 1946–1947 рр.:** Причини (повоєнна розруха, посуха, надмірні хлібозаготівлі) та масштаби трагедії.
- 6. **Політичні репресії та ідеологічна боротьба:**
 - Ліквідація збройного підпілля **УПА** в Західній Україні.
 - Ліквідація **Української Греко-Католицької Церкви (УГКЦ)** через Львівський собор 1946 р.
 - Боротьба із "**західним впливом**" та "**українським буржуазним націоналізмом**" (кампанії проти письменників, істориків).
 - **Операція "Вісла" (1947 р.)** у Польщі та її вплив на українське населення.
- 7. **Бесіда (диспут, дискусія, заслуховування рефератів, рецензування відповідей здобувачів освіти)**

8. Заключне слово викладача

Наше сьогоднішнє заняття, присвячене **Україні в період Другої світової війни та у післявоєнні роки**, завершується. Ми детально проаналізували, мабуть, **найтрагічніше та найсуперечливіше десятиліття** в новітній історії нашої нації.

1. Головний Висновок: Багатовекторна Жертва і Боротьба

- **Масштаб трагедії:** Ви сьогодні довели, що усвідомлюєте **колосальні втрати** України — мільйони життів, **Голокост**, трагедія **Бабиного Яру**, **Остарбайтери** та **Голод 1946–1947 рр.** Це ціна, яку наш народ заплатив за зіткнення двох тоталітарних монстрів.
- **Складність вибору:** Ми побачили, що українці боролися **на всіх фронтах:** у лавах Червоної армії, у складі армій союзників, та вели збройний опір за незалежність в особі **УПА** проти обох агресорів. Цей **багатовекторний спротив** є унікальною рисою нашої історії, яка підтверджує незламне прагнення до самовизначення.

2. Уроки для Сучасності

- **Урок Єдності проти Тоталітаризму:** Повоєнний період, з його ліквідацією **УГКЦ**, репресіями проти інтелігенції та боротьбою з "націоналізмом", показав, що ціною перемоги для України стало **посилення радянського тоталітарного контролю.**
- **Урок Стійкості:** Попри Голод, війну та репресії, ідея незалежності не згасла. Вона перейшла у фазу **підпільного та інтелектуального опору** (збройне підпілля УПА, зародження дисидентського руху), заклавши ідеологічні основи для 1991 року.

Заклик: Вивчення цієї епохи вимагає від вас не просто запам'ятовування фактів, а **критичного мислення** та здатності до **емпатії**. Пам'ять про жертви та борців усіх таборів, які боролися за кращу долю України, є нашим **священним обов'язком**. Ваша відповідальність — не допустити повторення подібних трагедій.

Підсумки засвоєння матеріалу

Дайте визначення або поясніть значення терміна/події:

1. **Райхскомісаріат "Україна" (РКУ):** (Нацистський окупаційний адміністративний режим, що існував на більшій частині Центральної та Східної України).

2. **Акт 30 червня 1941 р.:** (Спроба ОУН проголосити відновлення незалежності Української Держави у Львові).
3. **Остарбайтери:** (Примусово вивезені на роботу до Німеччини цивільні особи, переважно з України).
4. **Голод 1946–1947 рр.:** (Соціальна катастрофа повоєнного періоду, спричинена посухою та надмірними хлібозаготівлями радянської влади).
5. **Операція "Вісла":** (Примусова депортація українського населення з південно-східних територій Польщі у 1947 р.).

Завдання 2. "Хто це?"

Ідентифікуйте особу за її роллю:

1. Головний командир УПА, організатор збройного опору в післявоєнний період. (**Р. Шухевич**)
2. Народний комісар закордонних справ УРСР, один із представників УРСР на конференції в Сан-Франциско, де було створено ООН. (**Д. Мануїльський**)
3. Керівник найбільшої зони німецької окупації – Райхскомісаріату "Україна". (**Е. Кох**)

II. Аналітичне Завдання

Завдання 3. Оцінка Міжнародного Статусу

Поясніть, що означало входження УРСР до ООН у 1945 році:

- **Для СРСР:** (Додатковий голос в ООН, формальне розширення впливу).
- **Для України:** (Символічне міжнародне визнання, але без реального політичного суверенітету).

Завдання 4. Порівняння (Критичне Мислення)

Назвіть та поясніть **дві ключові відмінності** між політикою німецького окупаційного режиму в Дистрикті "Галичина" (у складі Генерал-губернаторства) та у Райхскомісаріаті "Україна" (РКУ).

- *(Очікувані відповіді: ступінь жорстокості (в РКУ — більш жорстокий), ставлення до українського національного руху (у Дистрикті до певного моменту був більш терпимий), економічна експлуатація).*

9. Підведення підсумків заняття

Виставлення оцінок та їх аналіз.

Відповіді на запитання здобувачів освіти.

Аналіз проведеного заняття.

10. Видача завдання для самостійної роботи

Самостійно опрацювати визначені питання з теми: «Україна в період 1950 - 1991 років.»

Викладач _____

**Інструкційна картка
до проведення семінарського заняття № 7**

Тема: Україна на шляху до свободи і самостійності (1985 – 1991 рр.)
Еміграція українців за кордон. Діаспора.

Мета:

Навчальна:

Полягає у систематизації, поглибленні та критичному осмисленні студентами ключових політичних, соціальних та культурних процесів, які призвели до здобуття Україною незалежності та сформували сучасне розуміння української присутності у світі.

2.1 Після виконаної роботи студент повинен

- **Знати:** Хронологічні рамки та ключові події періоду 1985–1991 рр.; етапи та причини української еміграції.
- **Розуміти:** Роль дисидентського руху та НРУ у процесі національного відродження; значення гласності та чорнобильської катастрофи як каталізаторів незалежності.
- **Аналізувати:** Зміст Декларації про суверенітет та Акту проголошення незалежності; вплив діаспори на політичні процеси в Україні.

3. Компетентності та результати навчання:

Загальні компетентності: ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК 8. Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.

СК 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).

РН 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.

РН 2. Застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності.

РН 5. Дотримуватися правил охорони праці та безпеки життєдіяльності.

РН 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

4. План семінару

Перебудова та криза радянської системи в Україні (1985–1989 рр.)

1. **Початок "Перебудови" та "Гласності":** Прихід до влади **М. Горбачова**. Спроби реформування економіки та політичної системи СРСР.
2. **Катастрофа на Чорнобильській АЕС (1986 р.):** Її вплив на суспільну свідомість, розкриття некомпетентності та закритості радянської влади.
3. **Активізація дисидентського руху та виникнення неформальних організацій:**
 - Відновлення діяльності **Української Гельсінської Спілки (УГС)**.
 - Створення перших масових національно-демократичних організацій, зокрема, **Товариства Лева** та **Товариства української мови ім. Т. Шевченка**.

II. Національно-демократичне відродження та здобуття незалежності (1989–1991 рр.)

1. **Створення Народного Руху України за Перебудову (НРУ):** Мета, лідери (**І. Драч**, **В. Чорновіл** та ін.) та його роль у політичній боротьбі.
2. **Перші альтернативні вибори (1990 р.):** Формування демократичної опозиції в Верховній Раді УРСР (так звана **Народна Рада**).
3. **Ключові державотворчі акти:**
 - **Декларація про державний суверенітет України** (16 липня 1990 р.).
 - **"Революція на граніті"** (жовтень 1990 р.) та її вплив на політичні процеси.
 - **Акт проголошення незалежності України** (24 серпня 1991 р.).

4. **Всеукраїнський референдум (1 грудня 1991 р.):** Підтвердження незалежності. Обрання **Л. Кравчука** першим Президентом України.
-

III. Українська еміграція та діаспора

1. **Хвилі української еміграції:**
 - **Чотири основні хвилі:** причини, часові рамки та основні регіони розселення (Північна Америка, Західна Європа, Бразилія та ін.).
 - Особливості **четвертої (постсоціалістичної) хвилі** еміграції після 1991 року.
2. **Українська діаспора:**
 - **Визначення** та територіальне розміщення найбільших громад.
 - **Діаспора як фактор підтримки незалежності:** Фінансова, політична та інформаційна допомога на шляху до самостійності.
3. **Взаємодія діаспори та незалежної України:** Роль українських громад у світі на сучасному етапі.

5. Основні поняття та терміни

I. Політичні Процеси та Державотворення (1985–1991)

- **Перебудова:** Комплекс політичних та економічних реформ, ініційованих Генеральним секретарем ЦК КПРС **Михайлом Горбачовим** у СРСР після **1985 року**, що призвів до ослаблення партійного контролю та, зрештою, до розпаду Союзу.
- **Гласність:** Політика максимальної **відкритості** та пом'якшення цензури, що була однією зі складових Перебудови. В Україні **Гласність** сприяла розкриттю злочинів сталінського періоду (наприклад, Голодомору) та активізації суспільної критики.
- **Чорнобильська катастрофа (1986):** Аварія на ЧАЕС, яка стала **катализатором** суспільного руху. Вона продемонструвала **злочинну некомпетентність** та **закритість** радянської системи, спричинивши потужну екологічну та політичну мобілізацію.
- **Українська Гельсінська Спілка (УГС):** Створена наприкінці 1980-х як перша **легальна** опозиційна організація, що діяла на засадах правозахисту. Виросла з дисидентського руху.
- **Народний Рух України за Перебудову (НРУ):** Масова національно-демократична організація, створена у **1989 році**. Спочатку декларувала підтримку Перебудови, але швидко перетворилася на **рушійну силу боротьби за незалежність**. Лідерами були **Іван Драч, В'ячеслав Чорновіл** та ін.
- **Народна Рада:** Назва демократичної опозиції у Верховній Раді УРСР, сформованої після виборів **1990 року**. Відіграла ключову роль у просуванні державотворчих актів.

- **Декларація про державний суверенітет України (16 липня 1990 р.):** Акт, що проголосив **верховенство законів УРСР** над законами СРСР, економічну самостійність та намір створити власні збройні сили.
 - **Революція на граніті (жовтень 1990 р.):** Студентське політичне голодування у Києві, яке змусило Верховну Раду піти на поступки (відставка голови уряду, виконання низки вимог).
 - **Акт проголошення незалежності України (24 серпня 1991 р.):** Історичний документ, прийнятий Верховною Радою УРСР у відповідь на путч ГКЧП у Москві, що проголосив **відновлення незалежності України**.
 - **Всеукраїнський референдум (1 грудня 1991 р.):** Голосування, яке легітимізувало незалежність. Понад 90% громадян України підтвердили Акт незалежності, що стало **юридичним підґрунтям** для міжнародного визнання.
-

II. Еміграція та Діаспора

- **Еміграція:** Процес **переселення** громадян зі своєї країни до іншої на постійне чи тривале проживання, часто з політичних, економічних або релігійних причин.
- **Діаспора:** Частина народу, що проживає **за межами** своєї етнічної батьківщини, зберігаючи при цьому національну **ідентичність**, мову та культуру.
- **"Чотири хвилі" української еміграції:** Історично сформовані найбільші масові потоки переселення українців:
 1. **Перша (до 1914 р.):** Переважно **економічна** (до США, Канади, Бразилії).
 2. **Друга (1920–1939):** **Політична** та **економічна** (внаслідок поразки національної революції).
 3. **Третя (після 1945 р.):** Переважно **політична** (колишні вояки, інтелігенція, переміщені особи) – до США, Канади, Австралії.
 4. **Четверта (після 1991 р.):** Переважно **економічна** (до Західної Європи, Росії).
- **Світовий Конгрес Українців (СКУ):** Координаційний орган українських громад, що проживають за межами України, який відіграв важливу роль у **лобіюванні** інтересів незалежної України у 1990–1991 рр.

8. Питання та завдання для закріплення навчального матеріалу

- У чому полягала **принципова відмінність** між політикою "**Перебудови**" (як економічної реформи) та "**Гласності**" (як елемента демократизації)?
- Назвіть **дві основні політичні організації**, що виникли в Україні в період 1988–1989 рр., які стали рушійною силою незалежності.
- Коли була прийнята **Декларація про державний суверенітет України** і що вона проголошувала щодо верховенства законів?
- Яка подія стала **безпосереднім приводом** для проголошення **Акта незалежності** 24 серпня 1991 року? (Путч ДКНС/ГКЧП).
- Який документ **остаточно легітимізував** незалежність України в очах світової спільноти? Назвіть його дату. (Всеукраїнський референдум, 1 грудня 1991 р.).
- Скільки існує **історично сформованих "хвиль"** української еміграції? Назвіть основну причину першої та третьої хвилі.

Рекомендована література:

- **Грицак Ярослав.** *Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX–XX ст.* (Розділи, присвячені періоду 1985–1991 рр.).
- **Зайцев Ю. Д.** *Історія України: Навчальний посібник.* Львів: Світ, 2002. (Розділи про Перебудову).
- **Чорновіл В.** *Твори.* (Публіцистика та документи).
- **Дзюба І.** *Інтернаціоналізм чи русифікація?* (Для розуміння ідейного підґрунтя національного руху).
- **Верига В. І.** *Нариси з історії України (Кінець XVIII – початок XXI ст.).* (Розділ про українську діаспору).
 - **Інформаційні ресурси:** інтернет

План семінарського заняття № 7

Тема: Україна на шляху до свободи і самостійності (1985 – 1991 рр.)
Еміграція українців за кордон. Діаспора.

Навчальна мета:

Полягає у систематизації, поглибленні та критичному осмисленні студентами ключових політичних, соціальних та культурних процесів, які призвели до здобуття Україною незалежності та сформували сучасне розуміння української присутності у світі.

Виховна мета:

- **Виховувати:** Почуття національної гордості за мирне здобуття незалежності; повагу до діячів національно-демократичного руху (**В. Чорновіл, Л. Лук'яненко та ін.**).
- **Формувати:** Усвідомлення цінності свободи та демократії; розуміння важливості збереження зв'язків з українською діаспорою.

Загальні компетентності: ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 3. Усвідомлення рівних можливостей та гендерних проблем.

ЗК 4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 6. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

СК 8. Здатність до використання інформаційного простору та сучасних цифрових технологій в професійній медичній діяльності.

СК 12. Здатність до безперервного професійного розвитку фахівців у сфері охорони здоров'я (освіта впродовж життя).

РН 1. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами для комунікації, ведення медичної та іншої ділової документації.

РН 2. Застосовувати сучасні цифрові та комунікативні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності.

PH 5. Дотримуватися правил охорони праці та безпеки життєдіяльності.

PH 6. Обирати тактику спілкування з пацієнтами та членами їхніх родин, колегами, дотримуючись принципів професійної етики, толерантної та неосудної поведінки при здійсненні професійної діяльності, з урахуванням соціальних, культурних, гендерних та релігійних відмінностей.

Методи:

Дидактичні засоби навчання: інформаційні: підручник, навчальні посібники, **дидактичні** : таблиці, програмні засоби навчального призначення, демонстраційні приклади, **технічні засоби:** комп'ютер, мультимедіа, відеокомп'ютерні системи, засоби телекомунікацій.

Література:

- **Грицак Ярослав.** *Нарис історії України. Формування модерної української нації XIX–XX ст.* (Розділи, присвячені періоду 1985–1991 рр.).
- **Зайцев Ю. Д.** *Історія України: Навчальний посібник.* Львів: Світ, 2002. (Розділи про Перебудову).
- **Чорновіл В.** *Твори.* (Публіцистика та документи).
- **Дзюба І.** *Інтернаціоналізм чи русифікація?* (Для розуміння ідейного підґрунтя національного руху).
- **Верига В. І.** *Нариси з історії України (Кінець XVIII – початок XXI ст.).* (Розділ про українську діаспору).

Інформаційні ресурси: інтернет

Структура заняття

1. Організаційна частина заняття Перевірка підготовки студентів до заняття, їх кількісного складу, зовнішнього вигляду, наявності навчального матеріалу.

2. Повідомлення теми, мети та основних завдань заняття

Тема: Україна на шляху до свободи і самостійності (1985 – 1991 рр.)
Еміграція українців за кордон. Діаспора.

Мета:

Навчальна. Полягає у систематизації, поглибленні та критичному осмисленні студентами ключових політичних, соціальних та культурних процесів, які призвели до здобуття Україною незалежності та сформували сучасне розуміння української присутності у світі.

3. Актуалізація опорних знань здобувачів освіти і контроль вихідного рівня знань.

Бліц-опитування: Передумови (До 1985 року)

Ці питання перевіряють знання про **дисидентський рух** та загальний стан УРСР до приходу М. Горбачова.

1. Назвіть **основну мету** діяльності українських дисидентів у 1960–1980-х роках. (Боротьба за права людини, національна свобода, демократизація).
2. Хто був автором відомого памфлету "**Інтернаціоналізм чи русифікація?**" (Іван Дзюба).
3. Яку організацію в Україні утворили дисиденти на засадах правозахисту у 1976 році? (Українська Гельсінська Група – УГГ).
4. Хто очолював ЦК Компартії України на момент початку Перебудови у 1985 році? (Володимир **Щербицький**).

2. Термінологічний Контроль (Початок Перебудови)

Дайте **коротке і чітке** визначення терміну або події.

1. **Перебудова:** (Комплекс реформ, ініційованих М. Горбачовим у СРСР з 1985 р., що призвів до розпаду Союзу).
2. **Гласність:** (Політика відкритості та послаблення цензури, що сприяла розкриттю злочинів режиму).

3. **Чорнобильська катастрофа:** (Аварія на ЧАЕС у квітні 1986 року, що каталізувала громадський та екологічний рух в Україні).
 4. **Діаспора:** (Частина народу, що проживає за межами своєї етнічної батьківщини, зберігаючи національну ідентичність).
-

3. Завдання на Логічний Зв'язок

Завдання: Встановіть відповідність між подією та її першочерговим наслідком в Україні:

Подія	Наслідок в УРСР
А	Політика "Гласності"
Б	Катастрофа на ЧАЕС
В	Створення НРУ

Очікувана відповідь: А-3, Б-2, В-1.

4. Мотивація навчальної діяльності здобувача освіти.

- **Народження Держави:** Ви вивчаєте період, коли ваша держава народилася. Розуміння, як це сталося, хто був рушійною силою (НРУ, дисиденти, студентство), і які були юридичні кроки (Декларація, Акт, Референдум), є основою вашої громадянської свідомості.
 - **Ціна Свободи:** Хоча цей шлях був відносно мирним, він стався завдяки багаторічному титанічному опору дисидентів та готовності тисяч людей вийти на вулиці (згадайте "Революцію на граніті"). Вивчаючи їхній досвід, ви розумієте справжню ціну демократії.
 - **Чорнобиль як Урок:** Катастрофа 1986 року показує, що іноді найбільші політичні зміни приходять через соціальні та екологічні трагедії, спричинені некомпетентністю та закритістю влади. Це потужний урок про важливість прозорості та відповідальності держави.
-

2. Проблемність та Джерела Світу

- **Парадокс Перебудови:** Ми проаналізуємо **парадокс**: чому реформи, які мали **врятувати СРСР**, призвели до його **руйнування**? Це завдання для **критичного мислення**, яке вимагає розуміння історичних процесів, а не просто запам'ятовування дат.
- **Роль Діаспори:** Тема розширює ваше розуміння України. Ви побачите, що наша боротьба велася не лише в Києві чи Львові. **Українська діаспора** була "непотоплюваним авіаносцем" української ідеї, який забезпечив **міжнародне лобювання та легітимність незалежності**.

6. Зміст основної частини заняття (перелік питань семінару)

Перебудова та криза радянської системи в Україні (1985–1989 рр.)

4. **Початок "Перебудови" та "Гласності":** Прихід до влади **М. Горбачова**. Спроби реформування економіки та політичної системи СРСР.
5. **Катастрофа на Чорнобильській АЕС (1986 р.):** Її вплив на суспільну свідомість, розкриття некомпетентності та закритості радянської влади.
6. **Активізація дисидентського руху та виникнення неформальних організацій:**
 - Відновлення діяльності **Української Гельсінської Спілки (УГС)**.
 - Створення перших масових національно-демократичних організацій, зокрема, **Товариства Лева** та **Товариства української мови ім. Т. Шевченка**.

II. Національно-демократичне відродження та здобуття незалежності (1989–1991 рр.)

5. **Створення Народного Руху України за Перебудову (НРУ):** Мета, лідери (**І. Драч, В. Чорновіл** та ін.) та його роль у політичній боротьбі.
6. **Перші альтернативні вибори (1990 р.):** Формування демократичної опозиції в Верховній Раді УРСР (так звана **Народна Рада**).
7. **Ключові державотворчі акти:**
 - **Декларація про державний суверенітет України** (16 липня 1990 р.).
 - **"Революція на граніті"** (жовтень 1990 р.) та її вплив на політичні процеси.
 - **Акт проголошення незалежності України** (24 серпня 1991 р.).
8. **Всеукраїнський референдум (1 грудня 1991 р.):** Підтвердження незалежності. Обрання **Л. Кравчука** першим Президентом України.

III. Українська еміграція та діаспора

4. Хвилі української еміграції:

- **Чотири основні хвилі:** причини, часові рамки та основні регіони розселення (Північна Америка, Західна Європа, Бразилія та ін.).
- Особливості **четвертої (постсоціалістичної) хвилі** еміграції після 1991 року.

5. Українська діаспора:

- **Визначення** та територіальне розміщення найбільших громад.
- **Діаспора як фактор підтримки незалежності:** Фінансова, політична та інформаційна допомога на шляху до самостійності.

6. Взаємодія діаспори та незалежної України: Роль українських громад у світі на сучасному етапі.

7. Бесіда (диспут, дискусія, заслуховування рефератів, рецензування відповідей здобувачів освіти)

8. Заключне слово викладача

- Ви вивчаєте період, коли **ваша держава народилася**. Розуміння, як це сталося, хто був рушійною силою (**НРУ, дисиденти, студентство**), і які були **юридичні кроки** (Декларація, Акт, Референдум), є основою вашої **громадянської свідомості**.
- **Ціна Свободи:** Хоча цей шлях був відносно мирним, він стався завдяки багаторічному **титанічному опору** дисидентів та готовності тисяч людей вийти на вулиці (згадайте "**Революцію на граніті**"). Вивчаючи їхній досвід, ви розумієте **справжню ціну демократії**.
- **Чорнобиль як Урок:** Катастрофа 1986 року показує, що іноді найбільші політичні зміни приходять через **соціальні та екологічні трагедії**, спричинені **некомпетентністю та закритістю** влади. Це потужний урок про важливість **прозорості та відповідальності** держави.

2. Проблемність та джерела світу

- **Парадокс Перебудови:** Ми проаналізуємо **парадокс:** чому реформи, які мали **врятувати СРСР**, призвели до його **руйнування**? Це завдання для **критичного мислення**, яке вимагає розуміння історичних процесів, а не просто запам'ятовування дат.
- **Роль Діаспори:** Тема розширює ваше розуміння України. Ви побачите, що наша боротьба велася не лише в Києві чи Львові. **Українська**

діаспора була "непотоплюваним авіаносцем" української ідеї, який забезпечив міжнародне лобіювання та легітимність незалежності.

Підсумки засвоєння матеріалу

Завдання 1. Експрес-ідентифікація (Усно або Письмово)

Дайте визначення або поясніть значення терміна/події:

1. **Народний Рух України (НРУ):** (Масова національно-демократична організація, створена у 1989 р., що стала рушійною силою незалежності).
2. **Гласність:** (Політика відкритості та послаблення цензури, що сприяла розкриттю злочинів режиму та активізації громадського життя).
3. **Революція на граніті:** (Студентське політичне голодування в Києві у жовтні 1990 р., яке змусило владу піти на поступки).
4. **Діаспора:** (Частина народу, що проживає за межами своєї етнічної батьківщини, зберігаючи національну ідентичність і культуру).
5. **Четверта хвиля еміграції:** (Масове переселення українців, що розпочалося після 1991 р. здебільшого з економічних причин).

Завдання 2. "Хто це?"

Ідентифікуйте особу за її роллю:

1. Лідер Народного Руху, політв'язень, один з авторів Акта проголошення незалежності. (**В'ячеслав Чорновіл**)
2. Останній Генеральний секретар ЦК КПРС, ініціатор політики "Перебудови". (**Михайло Горбачов**)
3. Перший Президент незалежної України, голова Верховної Ради УРСР під час проголошення Акта незалежності. (**Леонід Кравчук**)

9. Підведення підсумків заняття

Виставлення оцінок та їх аналіз.

Відповіді на запитання здобувачів освіти.

Аналіз проведеного заняття.

10. Видача завдання для самостійної роботи

Самостійно опрацювати визначені питання з теми: «Культура стародавньої України»

Викладач _____